

Дневникъ

(стенографски)

на

XIV^{то} обикновено Народно събрание.

Трета редовна сесия.

LXIV заседание, понеделникъ, 24 януарий 1911 г.

(Открито отъ прѣдседателя г. д-ръ П. Ораховацъ, въ 3 ч. 10 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателъ: (Звъни) Засѣданието се отваря. Моля г. секретаря да провери отсъствающитѣ г. г. народни прѣдставители.

Секретаръ Д. Митовъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Алипий Аврамовъ, Али Али-беевъ, Георги Арабаджиевъ, Цанко Бакаловъ, Михаилъ Бакърджиевъ, Цаньо Барбаловъ, Константинъ Батоловъ, Янко Божиловъ, Димитъръ Бончевъ, Страшимиръ Бърневъ, Константинъ Вединовъ, Недѣлко Вельовъ, Василь Вълевъ, Никола Гешевъ, д-ръ Александъръ Гиргиновъ, Йонко Гунчевъ, Георги Данаиловъ, д-ръ Стоянъ Даневъ, Милошъ Дановъ, Петъръ Димитровъ, Георги Динковъ, д-ръ Иванъ Дрънковъ, Никола Дѣйковъ, Ангелъ Дюлгеровъ, Владимиръ Дяковичъ, Александъръ Екимовъ, Лазаръ Ивановъ, Пани Ивановъ, Тодоръ Икономовъ, Иванъ Инджовъ, Мустафа Исмаиловъ, д-ръ Георги Калинковъ, Александъръ Каназирски, Димитъръ Каранешевъ, Сотиръ Кацаровъ, Теньо Константиновъ, Атанасъ Краевъ, Янко Куцаровъ, Рашко Маджаровъ, Димитъръ Маноиловъ, Василь Мантовъ, Илия Марковски, Василь Милевъ, Маринъ Ничовъ, х. Семко Палавѣвъ, Георги Палашевъ, Дончо Палазовъ, Стефанъ Паприковъ, Паскаль Паскалевъ, Рачо Пашовъ, Недко Пеневъ, Петъръ Петровъ, Петъръ Пешевъ, д-ръ Стефанъ Поповъ, Драганъ Поповъ, Никола Поповъ, Станьо Пранджовъ, Георги Радойковъ, Стефанъ Родевъ, Стефанъ Рожевъ, Ангелъ Русевъ, Петъръ Рѣковъ, Иванъ Саллабашевъ, Стефанъ Стефановъ, Иванъ Стоилковъ, Тахиръ Тахировъ, Теодоръ Теодоровъ, Христо Тоневъ, Недѣлко Топаловъ, Христо Тричковъ, Александъръ Христовъ, Ефремъ Христовъ, Драганъ Чакъровъ и Георги Шиваровъ)

Прѣдседателъ: Отсъствуватъ 74 народни прѣдставители. Има изискуемото се число, за да се състои засѣданието законно.

Постѣпили сѣ заявления отъ слѣдующитѣ г. г. народни прѣдставители, които искатъ отъ Събранието отпускъ. Пешерскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Петъръ Рѣковъ иска 5 дена отпускъ, защото умрѣлъ синъ му. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сѣ съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ,

да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Поповскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Драганъ Чакъровъ иска 12 дена отпускъ по болестъ. Има прѣдставено медицинско свидѣтелство, че лежи въ легло боленъ. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сѣ съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Слѣдующитѣ г. г. народни прѣдставители искатъ отпускъ по домашни причини.

Добришкиятъ г. Стефанъ Поповъ иска 5 дена отпускъ. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сѣ съгласни да му се даде исканиятъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Горнеорѣховскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Никола Гешевъ иска 5 дена отпускъ. Моля, които сѣ съгласни да му се даде исканиятъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Горнеорѣховскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Каранешевъ иска 2 дена отпускъ. Моля, които сѣ съгласни да му се даде исканиятъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Шуменскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Янко Симеоновъ иска 3 дена отпускъ. Моля, които сѣ съгласни да му се даде исканиятъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Минаваме къмъ дневния редъ — продължение второто четене на законопроекта за измѣнение и допълнение закона за държавнитѣ и общински пѣтища. Моля г. докладчика да докладва законопроекта.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Въ чл. 37, който става чл. 38, думата „държавна“, се заличава и думитѣ: „1 май“ се замѣнятъ съ думитѣ „1 септемврий“.

„Втората алинея отъ сѣция членъ се заличава.“

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 37, който става чл. 38, тъй, както е докладванъ отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 38, който става чл. 39, се измѣнява така:

„Държавниятъ, окръжниятъ и общинскитъ, както и общественитъ учрѣждения, споменати въ чл. 3 отъ закона за инспекцията, упражнявана отъ Министерството на финанситъ, сж длъжни да задържатъ пѣтния данѣкъ въ опрѣдѣленитъ отъ закона за събиране прѣжитъ данѣци срокове отъ заплатитъ на чиновницитъ и служащитъ, а пѣтнитъ тегами — отъ заплатитъ имъ за мѣсецъ априлий.

„Събранитъ суми отъ пѣтнитъ тегами се внасятъ незабавно въ фонда за общинскитъ пѣтища.“

„Третата алинея се заличава.

„Въ забѣлѣжката думитъ: „паричната, държавна и общинска“, се замѣнятъ съ думата „личната“.

Прѣдседателъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Въ послѣдната алинея на тоя членъ, поредъ проекта на г. министра, е казано: (Чете) „Събранитъ суми за пѣтния данѣкъ се внасятъ незабавно въ фонда за държавнитъ пѣтища, а ония за пѣтнитъ тегами — въ фонда за общинскитъ пѣтища“. Комисията е измѣнила тази алинея, като я е оставила само така: (Чете) „Събранитъ суми отъ пѣтнитъ тегами се внасятъ незабавно въ фонда за общинскитъ пѣтища“. Моля г. докладчика да обясни, защо комисията е изоставила тази разпоредба въ алинеята, прѣдвидѣна въ законопроекта, споредъ която събранитъ суми за пѣтния данѣкъ, за който се говори въ чл. 38, трѣбва да се внасятъ незабавно въ фонда за държавнитъ пѣтища.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Защото членътъ, който уреждаше фонда за държавнитъ пѣтища е видоизмѣненъ въ самия законопроектъ, та фондътъ е заличенъ и е замѣненъ съ изразходването на сумитъ прѣзъ течение на три бюджетни упражнения.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ чл. 38, който става чл. 39, както е доложенъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 39, който става чл. 40, се измѣня така: думата „общинската“ се замѣня съ „личната“.

„Въ забѣлѣжката думата „общинската“ се замѣня съ „личната“.

„Въ прѣдпослѣдната алинея думата „общинска“ се замѣня съ „личната“, а въ края се прибавятъ думитъ: „При разногласие, рѣшава спора окръжниятъ управителъ“.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ чл. 39, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 40 става чл. 41“.

„Чл. 41, който става чл. 42, се измѣнява така:

„Думитъ въ първата алинея: „за държавна пѣтна тега прѣдъ Министерството на финанситъ и за общинската — прѣдъ Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията, които разрѣшаватъ окончателно“, се замѣнятъ съ думитъ: „Прѣдъ Министерството на финанситъ, което рѣшава окончателно“.

„Въ края на третата алинея, думитъ: „Министерство на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията“ се замѣнятъ съ думитъ: „окръжния управителъ“.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ чл. 41, който става чл. 42, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 42 става чл. 43“.

„Чл. 43 става чл. 44“.

„Чл. 44, който става чл. 45, се измѣнява така: Думата „княжество“ се замѣня съ „царство“. Слѣдъ думитъ: „12 окръжия“, се прибавятъ думитъ: „подраздѣлени на технически участѣци“; слѣдъ думитъ: „окръженъ инженеръ“, се прибавятъ думитъ: „а на всѣки участѣкъ — по единъ участковъ инженеръ“; думата „когато“, се замѣня съ „които“.

„Въ втората алинея — думитъ: „за трасиране и направа“, се замѣнятъ съ: „за трасиране, направа и поддържане“.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ прочетения членъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 45 става чл. 46, въ който думитъ: „Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията“, се замѣнятъ съ думитъ: „окръжния инженеръ съ съответнитъ кредити“.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ чл. 45, който става чл. 46, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 46 става чл. 47“.

„Чл. 48. (новъ) „Съ полицията на шосетата се натоварватъ старшитъ и младши кантонери, които се намѣрватъ постоянно на шосето и носятъ нужния отличителенъ знакъ.“

„Също вмѣнява се въ обязаностъ и на всички технически, административни, горски и общински власти да упражняватъ полицейски надзоръ по пѣтищата“.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ чл. 48, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Пунктъ 5 отъ чл. 47, който става чл. 49, се измѣнява така: Слѣдъ думитъ: „да се поврѣждатъ“, прибавятъ се думитъ: „кантонерскитъ домове и принадлежноститъ имъ“, както и слѣдъ думитъ: „километрическитъ стълбове“, прибавя се думата: „пѣтепоказателитъ“.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ пунктъ 5 отъ чл. 47, който става чл. 49, както се докладва, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 48 става чл. 50“.

„Чл. 49 става чл. 51“.

„Чл. 50 става чл. 52“.

„Чл. 51 става чл. 53“.

Прѣдседателъ: Има думата г. Георги Георговъ.

Г. Георговъ: По чл. 49 ще моля г. министра да се съгласи, щото думата „хвърлятъ“ да стане „разхвърлятъ“, защото кантонеритъ, когато чистятъ окопнитъ, хвърлятъ прѣстѣта на купища въ съседната нива, която е до шосето и развалятъ нивята на хората, а за да не се развалятъ, да я разпрѣсватъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Тя е такава малка подробностъ, че не прѣдставлява интересъ.

Г. Георговъ: Тя много значи, защото, ако се хвърля прѣстѣта на купъ, разваля се съседната

нива. Често пакти тѣзи работи се правятъ нарочно, прѣстѣта се хвърля на купища, за да се прѣдпази оттичането на водитѣ.

Прѣдседателъ: Има думата г. д-ръ Лука Дѣяновъ.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Г. г. народни прѣдставители! Менѣ ми се струва, че искането на г. Георгова не може да се приеме, и то по слѣдующитѣ съображения. Ако прочетете цѣлия чл. 49, ще видите, че тамъ се касае за окопи. Когато кантонеритѣ направятъ нѣкъдѣ окопъ, тѣ иматъ интересъ да не разхвърлятъ прѣстѣта, за да се не развали окопътъ; ако прѣстѣта се разхвърля покрай нивата, не може да се постигне тая цѣль. Тукъ това е турено умишлено и съ цѣль, защото прѣстѣта отъ окопа се натрупва на границата между нивата и брѣга на окопа, за да се запази послѣдниятъ. Ако се приеме прѣдложението на г. Георгова, тоя брѣгъ ще трѣбва да се разхвърля по цѣлата нива, а то не е право.

Г. Георговъ: Тукъ изрично е казано: (Чете) „Освѣтъ това, тѣ сж длѣжни да оставятъ свободни кантонеритѣ да хвърлятъ върху земитѣ имъ прѣстѣта и калѣта, произходяща отъ окопитѣ“. Тукъ трѣбва да се каже „разхвърлятъ“, а не „хвърлятъ“.

Министъръ М. Таневъ: Азъ не съмъ съгласенъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Може да си остане, както е въ стария текстъ.

Прѣдседателъ: Г. Георговъ! Настоявате ли на Вашето прѣдложение?

Г. Георговъ: Да се гласува.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ въ чл. 49, вмѣсто думата „хвърлятъ“, да се каже „разхвърлятъ“, както прѣдлага г. Георговъ, да си вдигнатъ ржката. (Нѣколцина вдигатъ) Събранието не приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 52, който става чл. 54, втората му алинея се измѣнява така: „Сжщото става и съ чалтицитѣ и вадитѣ имъ, които не могатъ да се поставятъ поблизо отъ 10 м., ако стопанитѣ не направятъ съоръжения, които да прѣчатъ на заливането и подгизването на пѣтя.“

„Всичко това се опрѣдѣля отъ техническата властъ въ споразумѣние съ оная по напояване на оризницата“.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 52, който става чл. 54, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 53 става чл. 55.“

„Чл. 54 става чл. 56.“

„Чл. 55, който става чл. 57, се измѣня така: слѣдъ думитѣ: „построяването на“, се прибавятъ думитѣ: „огради до 1 м.“

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 55, който става чл. 57, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 56, който става чл. 58, се измѣня така: думитѣ: „да се съобразяватъ съ чл. чл. 54 и 55“, да се четатъ: „да се съобразяватъ съ чл. чл. 56 и 57“.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 56, който става чл. 58, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 57, който става чл. 59, се измѣня въ втората му алинея така: „Прѣписъ отъ съставения отъ тази комисиия актъ се връчва на притежателя или неговия прѣдставителъ, срѣщу разписка, който може да даде, чрѣзъ окръжния инженеръ, жалба. Самиятъ актъ се утвърждава отъ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията“.

„Въ третата алинея, думитѣ: „опрѣдѣления въ акта срокъ — който не може да бѣде по-малкъ отъ“, се заличаватъ, а думитѣ: „слѣдъ деня на освидѣтелствуването“, се замѣнятъ съ думитѣ: „отъ утвърдението на акта“.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 57, който става чл. 59, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 58 става чл. 60.“

„Чл. 59, който става чл. 61, се измѣнява така: думитѣ „участковия инженеръ“, се замѣнятъ съ думитѣ „техническата властъ“.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 59, който става чл. 61, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете) „Чл. 60 става чл. 62.“

„Чл. 61, който става чл. 63, се измѣня така: думата „чл. 60“, се замѣня съ „чл. 62“.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 61, който става чл. 63, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 62 става чл. 64.“

„Чл. 63, който става чл. 65, се измѣня така: думата „чл. 21“, се замѣня съ думата „чл. 22“.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 63, който става чл. 65, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 64, който става чл. 66, се измѣнява така: думата „чл. 22“, се замѣня съ думата „чл. 23“.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 64, който става чл. 66, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 65, който става чл. 67, се измѣнява така: думата „чл. 39“, се замѣнява съ думата „чл. 40“ и думитѣ „отъ 10—15 л.“, се замѣнятъ съ думитѣ „отъ 10—50 л.“

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 65, който става чл. 67, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 66 става чл. 68.“

„Чл. 67 става чл. 69.“

„Чл. 68 става чл. 70.“

Прѣдседателъ: Има думата г. Георги Георговъ.

Г. Георгиев: Въ чл. 68 миналата година ние бѣхме намалили глобата, а тукъ е оставена пакъ 2 л. Какъ се разбира това? Ние измѣняваме този законъ, който ни е раздаденъ тукъ, а въ него е казано: (Чете) „Отъ всѣко неплатено лице данѣкътъ се събира незабавно, заедно съ 2 л. глоба“. Миналата година ние опрѣдѣлихме данѣкътъ да се събира найкъсно до 1 септемврий, а не веднага, и глобата не е 2 л., а 1 л.

Прѣдседателъ: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиев: Г. г. народни прѣдставители! Миналата година, по прѣдложение на министерството, чл. 68 се измѣни въ смисълъ, че срокътъ за изплащане пѣтната тегоба да бѣде 1 октомврий и глобата на тѣзи, които не сж платили, да бѣде 1 л. Сега, съ измѣненіята, които се правятъ въ закона за държавнитѣ и общински пѣтища, това измѣнение отъ миналата година се унищожава. Азъ искамъ да чуя г. докладчика или пъкъ г. министра, да ни дадатъ обяснение, по какви съображения сж се насилили толкова скоро на туй измѣнение, което направили миналата година, относително чл. 68.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Той си остава.

В. Георгиев: Не си остава.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Чл. 68 става 70.

И. Хаджиевъ: Двата лева оставатъ ли пакъ?

Докладчикъ С. Сарафовъ: Както е билъ чл. 68 миналата година, така си остава и сега.

В. Георгиев: Колко е глобата?

Докладчикъ С. Сарафовъ: 1 л. — нѣма никакво измѣнение въ нея.

В. Георгиев: Вие правите тѣзи измѣнения по този законъ, който ни е раздаденъ — отъ 1906 г., а не както е измѣненъ миналата година.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Чл. 68, който е билъ въ сила прѣзъ 1910 г., остава въ сила и по настоящия законъ.

Министъръ М. Такевъ: За да нѣма недоразумѣния, да се каже: „Чл. 68 отъ нинѣдѣйствующия законъ за пѣтищата — а не въ новелата, която се внесе по прѣдложение на единъ народенъ прѣдставителъ — се измѣнява така: „2 л.“ става „1 л.“ и наймѣсто „май“ става „септемврий“.

В. Георгиев: „1 октомврий“ бѣше.

Министъръ М. Такевъ: „1 септемврий“ бѣше.

В. Георгиев: Направете справка.

Отъ земледѣлската група: „1 октомврий“.

Министъръ М. Такевъ: Ако е било „1 октомврий“, нека си остане „1 октомврий“.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Ще бѣде въ сила това, което сега е въ сила.

Министъръ М. Такевъ: Да, но нека се впише въ закона, за да бѣде ясно.

Прѣдседателъ: Има думата г. Иванъ Хаджиевъ.

И. Хаджиевъ: Искамъ да се даде едно обяснение отъ страна на министерството, защото се правятъ

много злоупотрѣбления по събирането на тая глоба. Азъ зная нѣколко случая, г. г. народни прѣдставители, кждѣто населението се е записало да изплати пѣтната тегоба въ натура, обаче, по причина, че нѣма трасирани шосета, по причина, че нѣма технически персоналъ, не сж поканени хората да отбиятъ своята пѣтна повинностъ въ натура. И какво става? Подиръ нѣколко врѣме, когато хората още очакватъ да бѣдатъ поканени да отбиятъ пѣтната си тегоба въ натура, дохажда бирникътъ и иска пари, а сжщеврѣменно иска и глобата. Кой е виновенъ въ този случай? Трѣбва ли тѣзи хора, които сж се записали да отбиятъ пѣтната си повинностъ въ натура, да плащатъ глоба само затуй, защото правителството не разполагало съ нужния технически персоналъ или само защото участковитѣ или окръжнитѣ инженеръ не е трасиралъ шосето, защото нѣма трасирано шосе, за да работятъ хората? Нека се даде обяснение, занепрѣдъ тѣй ли ще се разбира тая работа или не?

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Тукъ има едно недоразумѣние. Не че нѣма трасирани пѣтища; трасирани пѣтища за отбиване пѣтната повинностъ въ натура има, и вие ги видѣхте на картата. Тамъ сте видѣли, че онзи, който желае, може да изработи пѣтната си тегоба въ натура, като въ Търновско, Видинско, Софийско. Колкото зелени квадратчета има, тѣ сж пѣтенъ данѣкъ отбитъ въ натура, особено въ Варненско и Бургаско. Не че нѣма трасирани пѣтища да отбива населението пѣтната си тегоба, но не обича да работи. Още едно: не че толкова не обича да отбива пѣтната си повинностъ въ натура, но че всѣки иска да я отбие въ селото си, а въ закона е казано, че тѣ ще отиватъ да работятъ до 15 км. отъ селото си. Всѣки иска да изработи пѣтната си повинностъ въ селото. Ами отъ това село до другото на-ли трѣбва да се работи? А тѣ не щатъ да отидатъ. Азъ два пѣти върнахъ една дълга и широка заповѣдъ, която ми бѣше прѣдставена да глоба нѣколко хиляди повинничари. Нѣщо повече: азъ поискахъ отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи да прѣдпише на окръжнитѣ и околийски началници, съ малко по-строги мѣрки да се принуждава населението да излѣзе да работи. Нека ограничението свободата, ако щете, на българскитѣ граждани се състои въ туй, че ги караме да отидатъ да си направятъ пѣтъ. Азъ съмъ писалъ съ подписа си до г. министра на вътрѣшнитѣ работи да го моля да принуждава населението да си изплаща пѣтната повинностъ въ натура. Не желаете ли да работите, платете си пѣтната тегоба. И пари не даватъ, и да работятъ не отиватъ. Какво да ги правя? Нѣмаме право да ги затваряме, имаме право да имъ туримъ по 1 л. глоба. Въ Франция и Швейцария ги затварятъ, а у насъ ще имъ туримъ 1 л. глоба.

Недѣлчо Георгиевъ: И въ Белгия е така.

Министъръ М. Такевъ: Затуй вие нѣмате пѣтища, г. Хаджиевъ.

И. Хаджиевъ: Защо бившитѣ министри не сж изисквали това, което вие сега изисквате.

Министъръ М. Такевъ: Ето защо, добръ е г. г. народнитѣ прѣдставители, когато даватъ отчетъ прѣдъ своитѣ избиратели, да приканватъ населението да си отбива пѣтната повинностъ въ натура. Г. Хаджиевъ е отъ Бургаския окръгъ, и виждате, колко души тамъ сж отишли да работятъ: на картата има само двѣ зелени квадратчета — не отиватъ хората. Ето защо нѣкакви особени обяснения да ви дамъ, нѣма какви,

освѣтъ да пожелае да помолите, да заповѣдате на населението да отива да си отбива пѣтната тегоба въ натура.

И. Хаджиевъ: За непоканенитѣ е въпросъ, г. министре. За поканенитѣ това е вѣрно.

Прѣдседателъ: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Членътъ, който сега разискваме, говори за ония, които има да си изплатятъ пѣтната тегоба съ пари, като казва, че ако лицето не внесе данъка въ установения срокъ, взема му се 1 л. глоба. А слѣдниятъ членъ, чл. 69 по старата нумерация, говори за неотбиване на натуралната пѣтна тегоба. Той гласи така: (Чете) „Който не отбие общинската си пѣтна натурална тегоба въ опрѣдѣления въ чл. 40 отъ настоящия законъ срокъ, плаща я въ пари, заедно съ глобата, опрѣдѣлена въ чл. 68, които се събиратъ принудително“. Чл. 40 оставихме неизмѣненъ, а той гласи: (Чете) „Отбиването на натуралната пѣтна тегоба става обикновено, когато населението е свободно отъ полскитѣ си работи и за една опрѣдѣлена година; то трѣбва да стане най-късно до 31 декемврий сѣщата година.“ Съ други думи, ако дотогава не стане, на втората година вече не може да търсятъ хората, защото законътъ е повелителенъ. Той казва: „ще викате повинничаря най-късно до края на годината, въ която е обявилъ, че ще си отбие пѣтната тегоба въ натура“. А пъкъ санкцията за неотбиването на натуралната пѣтна тегоба въ установения отъ закона срокъ е прѣдвидѣна въ чл. 70, който гласи: (Чете) „Обложенитъ съ пѣтна тегоба въ пари повинничаря, ако не я платятъ поради несъстоятелностъ, се облагатъ прѣзъ слѣдующата година и за двѣтъ години съ пѣтна тегоба въ натура; ако и тогава я не отбиятъ, тя се замѣнява отъ мировия сѣдия съ запиране съгласно наказателния законъ“.

Въпросътъ е ясенъ.

С. Савовъ: Не е ясенъ.

К. Мирски: Слѣдователно, на това, което пита г. Хаджиевъ, не може да се отговори, освѣтъ слѣдующето: когато единъ повинничаръ заяви, че прѣзъ 1911 г. иска да отбие пѣтната тегоба въ натура, властта е длъжна въ течение на 1911 г. да го повика да си отбие пѣтната тегоба; не го ли повика, нѣма право повече да го вика.

Прѣдседателъ: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Г. Мирски не е правъ. Това, което г. Хаджиевъ иска да каже, е слѣдующето: окръжниятъ инженеръ трѣбва да се грижи да трасира пѣтищата не по-далечъ, дѣто може населението да работи.

В. Герогиевъ: То е по слѣдующия чл. 72, който още не е докладванъ.

С. Савовъ: Това, което иска г. Хаджиевъ, е право. Има много такива примѣри. Съобщаватъ на извѣстенъ кметъ, че вашиятъ повинничаря, които сѣ дал декларация да отбиятъ пѣтната повинностъ въ натура, ще я отбиятъ еди-къдѣ си. Населението и кметството чакатъ инженера да се яви, да трасира пѣтя, но той не се явява. И такива случаи има много. Какво е виновато това население, когато по вината на инженерството не е трасиранъ извѣстенъ пѣтъ, изтече годината, и при всякото желание на населението да отбие пѣтната си повинностъ въ натура, държавата събира пѣтната повинностъ въ пари, заедно съ глобата. Това иска да каже г. Хаджиевъ, и то е право. Азъ знамъ, че шосето Яйла-кой—Бори-

сово е утвърдено още прѣзъ 1902 г., прѣутвърдено е прѣзъ 1908 г., и още не е трасирано. Всяка година се съобщава на повинничаритѣ, даватъ имъ билети, че ще отбиятъ тамъ и тамъ пѣтната си повинностъ, но пѣтътъ не е трасиранъ, не се явява инженерътъ да го трасира, и тѣзи хора постѣ плащатъ и глоба. Нѣма по-наблизо пѣтъ на 15 км., за да отиватъ поне тамъ хората, и ги глобятъ, но неправо. Това иска да каже г. Хаджиевъ; но г. Мирски не чу това, което г. Хаджиевъ искаше да каже, а то е право. Ето практическата страна на въпроса. Окрѣжниятъ инженеръ всѣка пролѣтъ увѣдомява кмета, че вашиятъ жители сѣ задължени да отбиятъ пѣтната си повинностъ на шосето отъ еди-кой километъръ до еди-кой километъръ, за да се спази разстоянието, прѣдвидѣно въ закона; но това шосе е само на книга, г. министре; то не е трасирано. Кметството очаква да дойде инженерътъ или кондукторътъ да трасиратъ пѣтя, за да изкара населението да работи, но инженерътъ не се явява до изтичането на годината. Е, сега, виновато ли е населението да плаща своята пѣтна повинностъ, когато е изказало желание да работи, а не работеното е станало по вина на инженерството, че не е трасирало пѣтя? Това искаме да се разясни, и то е право. Значи, трѣбва да се направи една бѣлѣжка, че населението плаща глобата, ако по негова вина не е станало отбиването на пѣтната повинностъ, а ако е станало по вина на техническата властъ, азъ не виждамъ, защо ще го глобяваме — несправедливо е.

Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: То е естествено.

С. Савовъ: Не е естествено — събиратъ глобата. Азъ знамъ едно шосе отъ седемъ години се протака: прието е отъ окръжния съвѣтъ въ 1902 г., прѣгледано е въ 1908 г., но ...

К. Мирски: То е злоупотребление, ако нѣкой наруши закона.

С. Савовъ: Това е отъ нехайството на инженера и затуй въ Варненско нѣмате посета. Вие сте народенъ прѣдставителъ, ама не го контролирате, и постѣ карате хората да плащатъ глоба. Г. Мирски е прѣдседателъ на окръженъ съвѣтъ и иде тукъ постоянно да изопачава истината.

Това е истината, г. министре, по въпроса. Азъ искамъ да се направи една бѣлѣжка, че, ако населението по негова вина не отбие пѣтната си повинностъ, да плаща глоба. Но ако е по вина на техническата властъ, защо да плаща? Не е право.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Повдигнатиятъ въпросъ отъ г. Хаджиева има частенъ характеръ, но при все това той, споредъ мене, е много умѣстенъ.

Трѣбва да се разбере, че, споредъ закона за пѣтищата, има два вида данъци, които се плащатъ: натураленъ и париченъ. За да не плати единъ повинничаръ своя париченъ дѣлъ, за направа на пѣтища, вината лежи изключително върху него, и затуй държавата има право да прилага къмъ него наказателни разпорѣждания; да изплати своята данъ, като тегоба въ натура, не е въ зависимостъ изключително отъ повинничаря, а е и въ зависимостъ отъ администрацията. Администрацията разпрѣдѣля, всѣки повинничаръ къдѣ трѣбва да отбие своята пѣтна повинностъ. По принципъ трѣбва да се приеме, че администрацията никога нѣма да разпрѣдѣля отбиването на пѣтната повинностъ тамъ, къдѣто нѣма трасиранъ пѣтъ; а, напротивъ, разпрѣдѣлението ще стане само тамъ, къдѣто е трасиранъ пѣтътъ. Повинничаря, около мѣстожителството на които има

трасиранъ път и не сж отбили своята пътна повинностъ въ натура, подлежатъ на наказателни разпореждания: ще си изплатятъ пътната повинностъ въ размѣра, който имъ се пада въ пари, заедно съ глоба. Дѣйствително може да се случи и онзи случай, за който говори г. Хаджиевъ. Може, при разпрѣдѣленнето на пътната повинностъ, администрацията да прѣдвиди, че до деня, въ който ще почне отбиването на пътната повинностъ, извѣстна частъ отъ пътя ще бѣде трасирана, а въ сжщностъ тя да остане нетрасирана; въ такъвъ случай повинничаритѣ ще отидатъ на мѣстото, но не ще могатъ да работятъ. Не ще съмнѣние, че въ такъвъ случай общинската властъ трѣбва веднага да състави надлежния актъ, че тѣзи лица сж дошли да отбиятъ пътната повинностъ на мѣстото, което е било опрѣдѣлено за тѣхъ, но не сж работили, защото е нѣмало трасиранъ път. Пита се сега, тѣзи повинничари трѣбва ли да си изплатятъ своя данѣкъ. Тѣ дължатъ пътния си данѣкъ, но не подлежатъ на наказателни разпореждания, нито на глоба. И, споредъ мене, г. Хаджиевъ визираше това, че левѣтъ, който трѣбва да се вземе отъ такива повинничари като глоба, е неумѣстенъ. Азъ мисля, че това мнѣние, което поясняваме сега, ще се подкрѣпи отъ всички народни прѣдставители и отъ г. министра, а именно, че тамъ, кѣдѣто по вина на администрацията нѣкои повинничари не сж си отбили пътната повинностъ, нѣма основание да имъ се търси по 1 л. глоба, обаче пътната повинностъ въ размѣра, който имъ се пада, ще имъ се вземе.

С. Савовъ: Ама инженерътъ прѣдставя списѣка заедно съ глобата. Затова трѣбва да се впише тукъ една забѣлѣжка.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Глобата е наказание, но никогашъ наказанието не се налага, ако нѣма зла умишлъ, най-малко ако нѣма лошо намѣрение; нито администрацията, нито сждѣтъ ще турятъ глобата, ако нѣма вина. А не може единъ повинничаръ да се счете виновенъ, когато никой не му е казалъ да върви, нито му е казалъ кѣдѣ да върви, защото той нѣма да трѣгне съ торба хлѣбъ въ неизвѣстностъ. Никога не съмъ допускалъ, че въ България окръжнитѣ инженери ще бждатъ толкова недобросѣвѣстни, както се прѣдставлява — да искатъ да се глобаватъ хора, безъ да имъ се каже, кога и кѣдѣ да отбиятъ пътната си повинностъ.

И. Хаджиевъ: Азъ ще Ви дамъ примѣри.

Министъръ М. Такевъ: Всичко туй го чухме, нѣма нужда да го повтаряте. Азъ съмъ издалъ такива заповѣди, за които се намѣриха хора вънъ, по улицата, да хвърлятъ интриги даже между министритѣ. Когато министърътъ констатира, че единъ чиновникъ е недобросѣвѣстенъ, това не ще каже, че министърътъ е виновенъ, че той е недобросѣвѣстенъ. Въ България има 60.000 души чиновници, между тѣхъ ще има, може-би, 7.000 недобросѣвѣстни, и когато министърътъ каже: „ти, господине, си недобросѣвѣстенъ, намѣрихъ хаосъ, това не прилича на канцелария, а прилича повече на кабаре“ . . .

И. Хаджиевъ: Въ такива случаи министърътъ има всичката наша поддрѣжка.

Министъръ М. Такевъ: Имайте търпѣние. — . . . слѣдователно, когато министърътъ констатира, че единъ чиновникъ е недобросѣвѣстенъ, ще му наложи наказание, което законитѣ му прѣдоставятъ да наложи.

За да изчерпя въпроса, ще кажа, че азъ така го разбирамъ. Законътъ влиза въ сила, днесъ той е въ сила, той дѣйствува. Отъ 1 февруарий всѣки окръженъ инженеръ е длъженъ да съобщава на репективнитѣ общински селски, градски кметове, кѣдѣ ще отбива пътната повинностъ всѣко село и всѣки градъ, по кой пътъ, и то само по ония, които сж трасирани. Азъ разбрахъ досега, че има такива разпореждания; азъ ще ги повтора още единъ пътъ; нѣма нужда да се пише въ закона; здравиятъ разумъ ги казва. На инженера се дава право да събира пътната тежба въ пари и въ натура, по реда указанъ въ закона; отъ него се иска по-големъ инициатива. Ето защо отсега-нататѣкъ пътната тежба ще се отбива слѣдъ приканване на населението и слѣдъ посочване на пѣтищата, които сж трасирани, а не които сжществуватъ въ въображението на този или онзи.

С. Савовъ: Двѣ думи искамъ да кажа.

Прѣдседателъ: Моля, г. Савовъ, нѣмате думата.

С. Савовъ: Законътъ се гради тукъ, лошо нѣма да кажа. Финансовитѣ власти не събиратъ пътната повинностъ, за да остане да събиратъ глобата. Тѣ правятъ прѣстапление, това трѣбва да се знае.

Прѣдседателъ: Има думата г. Недѣлчо Георгиевъ.

Н. Георгиевъ: Не допускамъ да се намира администрация, която да издаде разпореждания, щото повинничаритѣ да отидатъ да правятъ пътъ, безъ да иматъ трасиранъ такъвъ.

Министъръ М. Такевъ: Вземамъ актъ отъ Вашитѣ думи.

Н. Георгиевъ: Ако има такава, не на много мѣста ги има, кѣдѣто, по причина на нѣмане трасирано шосе, повинничаритѣ не могатъ да отбиятъ пътната си повинностъ. Даже съгласно съ закона да бжде, справедливо да бжде искането да се глобаватъ и да платятъ пътната повинностъ, това да не става по разпореждане на окръжния управителъ, както прѣзъ 1910 г. въ Плевенъ всички повинничари, които по нѣмане трасирано шосе въ Никополската околия, нѣмаше кѣдѣ да отбиятъ пътната си повинностъ, бидоха арестувани, за да излежатъ послѣдната. На какво основание да се арестуватъ хора и да лежатъ, когато въ чл. 70 ясно е казано, че ако първата година не отбиятъ своята пътна повинностъ въ натура, втората година се облагатъ по сжщия начинъ; ако и прѣзъ нея я не отбиятъ, тогава мировиятъ сдия издава рѣшение за глоба. Но не и въ случая, който ви казахъ, когато нѣма трасирано шосе, когато нѣма издадено рѣшение отъ мировия сдия, а само съ нѣкакви разпореждания на администрацията ги арестуватъ. Та азъ искахъ да попитамъ г. министра, на какво основание се практикува туй въ демократическо врѣме.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. Георгиевъ! Вие имате чл. чл. 106 и 107 отъ конституцията, които ви даватъ право да правите питания и запитвания къмъ министра. Ако единъ чиновникъ е направилъ произволъ, обърнете се къмъ министра, той ще изучи въпроса и ще Ви даде надлежния отговоръ. Но сега, по случай на закона, какво общо има това, което говорите, съ него? Допускамъ, че има нѣкои обрани, нѣкои убити, нѣкои арестувани; но тукъ ли му е моментътъ да говоримъ за тия работи?

Н. Георгиев: Сега създаваме законъ.

Министър М. Танев: Направете ми питане или запитване, дайте ми конкретни факти; не бива така съ общи фрази, а кажете инженеръ Иванъ Драгановъ прѣзъ еди-кой си година незаконно е арестувалъ толкова и толкова повинничари, съставилъ толкова актове въпрѣки съществуващия законъ, и азъ ще намѣря виновния и ще Ви отговоря, какво съмъ направилъ споредъ закона, който ми дава това право. Но сега, по случай гласуването на този законъ, може ли да повдигате такива въпроси, че еди-кой си инженеръ въ това и това мѣсто се е провинилъ и да кажамъ: наказвамъ го? Това не е работа на този законъ. Ето защо оставете тѣзи работи, направете ми питане и азъ съмъ готовъ да Ви отговоря на всѣко питане, а сега да гледаме да прокараме законо-проекта.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣд-ставителъ г. Кръстьо Мирски, за пояснение.

К. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! Прѣд-ставителъ отъ Поповската околия казва, че азъ съмъ изопачавалъ истината, защото съмъ билъ прѣдседа-телъ на окръжния съветъ. Тѣзи думи трѣбва да си вземе назадъ; азъ не изопачавамъ, когато говоря по наредбитъ на законопроекта, който разглеждаме.

С. Савовъ: Азъ казахъ, че не си видѣлъ.

К. Мирски: Азъ казахъ, и пакъ повтарямъ, че санкцията за неотбиване на пѣтната тегоба въ го-дината, въ която съмъ задълженъ да я отбия въ натура, е 1 л. глоба, която иматъ право да я взематъ на 2 януарий слѣдующата година.

С. Савовъ: Ако е по моя вина; но ако е по вина на инженера?

К. Мирски: Който не отбие пѣтната тегоба . . .

С. Савовъ: Къдѣ да я отбие — на главата си ли? Трѣбва да има трасиранъ пѣтъ.

Прѣдседателъ: (Звъни) Права Ви бѣлѣжка, г. Савовъ, да не прѣкъсвате оратора.

К. Мирски: Който не отбие общинската пѣтна тегоба, споредъ чл. 40 на настоящия законъ, какво ще се направи съ него? Плаща тая тегоба въ пари и му взематъ 1 л. глоба. Кога? Незабавно. Кога най-рано? На 2 януарий на слѣдната година. Много е ясно.

А относително това, че глобата се налага само за умислено дѣйствиe, то се каза отъ г. министра. Ако нѣкой не си очисти куминя ще го глобятъ и безъ да има лоши намѣрения. Глобата се налага и за небрежностъ.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣд-ставителъ г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Повдига се въпросъ, какво трѣбва да стане съ повинничаритъ, които по една или друга причина не отбиятъ натуралната си или парична пѣтна тегоба. Г. докладчикътъ изказа мнѣние, че такива повинничари, ако не сж отбили натуралната си пѣтна тегоба, или личната си пѣтна тегоба, не по своя вина, трѣбва да бъдатъ освободени отъ гло-бата, обаче тѣ трѣбва пакъ по-нататъкъ да отбиятъ своята лична тегоба. Значи, отъ глобата да бъдатъ освободени, но пакъ ще дължатъ изплащането на тегобата. Г. Мирски изказа тѣмко противното на това мнѣние, че лицата, които не по своя вина не бъдатъ

отбили своята пѣтна тегоба до 31 декемврий, трѣбва да бъдатъ освободени за нея година отъ всѣкава пѣтна тегоба, заедно съ глобата. Менѣ ми се вижда прѣдложението на г. Мирски напълно справедливо и напълно законно. То е въ съгласие съ чл. 40, на който се позовава чл. 69, който сега дебатирате. Какво е казано въ чл. 40? Тамъ е казано така: (Чете) „Отбиването на натуралната пѣтна тегоба става обикновено, когато населението е свободно отъ пол-скитѣ си работи и за една опрѣдѣлена година; то трѣбва да стане най-късно до 31 декемврий с. г.“ Слѣдователно, отъ самата разпоредба на този чл. 40 е очевидно, че личната пѣтна тегоба се дължи, отъ което и да е лице, да бъде отбита до 31 декемврий същата година; щомъ настѣпи другата година, натуралната, личната пѣтна тегоба не се дължи, а се просрочва въ връда на държавата, която по едни или други причини не е успѣла да призове населе-нието да отбие личната си пѣтна тегоба въ едно разстояние до 15 км., каквото законътъ прѣдвижда. Азъ мисля, че това тълкуване на закона, което на-прави г. Мирски, е най-основателното и най-задово-лителното въ случая.

К. Мирски: Тѣй пише законътъ.

Д. Драгиевъ: Но за да нѣма прѣтълкуване на тази толкова ясна разпоредба, мисля, че не ще бжде злѣ, ако я приповторимъ и слѣдъ чл. 69 съ една малка забѣлѣжка, въ която да кажемъ, че ако не-отбиването до 31 декемврий на личната тегоба се дължи по вината на държавата, то лицето се осво-бождава по-нататъкъ отъ нея, защото, иначе, ако не се възприемъ това, което е прокарано въ чл. 40 на настоящия законъ, ще трѣбва на слѣдующата го-дина да искате отъ едно и сѣщо лице да отбива двѣ лични пѣтни тегоби, а ако се набератъ, ако и за другата година останатъ така двѣ, тогава за третата година ще има три пѣтни тегоби. Въ такъвъ случай, освѣнъ паричната съразмѣрна тегоба, ще дойде, може-би, време, когато на нѣкои хора отъ нѣкои села или градове ще се набератъ 10 или 15 дни да работятъ само за отбиване на личната натурална пѣтна тегоба.

Азъ моля г. докладчика и г. министра да се съ-гласятъ да възприематъ мнѣнието, което изказа г. Мирски и което задоволява, както г. Хаджиева, така и г. Савова, който го поддържа.

С. Савовъ: Той не може да го разбере.

Д. Драгиевъ: То задоволява и самата справедли-востъ.

Прѣдседателъ: Моля, г. докладчикътъ съгла-сенъ ли е да се тури тая забѣлѣжка?

Докладчикъ С. Сарафовъ: Не съмъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Таневъ: Г. г. прѣдставители! Тукъ се смѣсватъ двѣ материи. Да не се забравя, че чл. 70 говори за „несъстоятелни обложени съ пѣтна те-гоба“.

Д. Драгиевъ: Чл. 69, г. министре.

Министъръ М. Таневъ: Имайте търпѣние; ще про-чета и него. (Чете) „Обложениитѣ съ пѣтна тегоба въ пари повинничари, ако не я платятъ поради несъстоя-телностъ, се облагатъ прѣзъ слѣдующата година и за двѣтъ години съ пѣтна тегоба въ натура; ако и тогава не я отбиятъ, тя се замѣнява отъ мировия сѣдия съ запиране съгласно наказателния законъ“.

И така, най-първо се пита, кой какъ ще отбие пътната тегоба, за да се разграничат. Пътната тегоба бива въ натура или въ пари. По изборъ общината рѣшава, че ще се плаща въ натура; оказва се, че нѣкои господа не желаятъ да я отбиятъ въ натура, не искатъ да отидатъ да работятъ. Пита се, какво ще се направи съ тѣхъ?

Д. Драгиевъ: Не е този въпросътъ.

Министъръ М. Такевъ: Казва се, че се глобяватъ. Г. Мирски съчетава този членъ съ чл. 40. (Чете) „Отбиването на натуралната пътна тегоба става обикновено, когато населението е свободно . . .“ и пр. „Чл. 41. Спорове за неправилно събиране парична пътна тегоба се разглеждатъ и разрешаватъ отъ надлежния финансовъ началникъ . . .“ и пр. Това е пътната тегоба въ пари и въ натура. Не отбиешъ ли я въ пари поради несъстоятелностъ, ще я отбиешъ въ натура; а за двѣ години не я ли отбиешъ въ натура, ще те затворятъ. По принудителенъ начинъ ще събератъ паричната пътна тегоба, когато не я отбиешъ.

Д. Драгиевъ: Тамъ споръ нѣма.

Министъръ М. Такевъ: Тогава, какво искате?

Д. Драгиевъ: Когато повинничаритѣ не бждатъ повикани по вина на техническитѣ власти или когато бждатъ повикани, но на разстояние 15 км. отъ мѣстожителството нѣма трасирано шосе, дѣто да работятъ — за тия именно случаи говоря.

И. Хаджиевъ: Чл. 69.

Министъръ М. Такевъ: Пакъ е много лошо, че отъ тѣзи два закона — за благоустройството и пътищата — се четатъ по отдѣлни членчета и трѣбва да се повръщаме пакъ на цѣла една материя. Я прочетете чл. 39 отъ закона, който ви казва, какъ се постѣпва въ случая. (Чете) „Списъцитѣ, за които става рѣчь по-горѣ“ — поименнитѣ списъци, които опрѣдѣлятъ какъвъ видъ пътна тегоба ще се отбива — „се прѣпращатъ незабавно на окръжния инженеръ, който, слѣдъ получаването на всичкитѣ, съставлява, съвмѣстно съ прѣседателя на окръжната постоянна комисия, програма за работитѣ, които ще се извършатъ съ натуралната общинска пътна тегоба“.

С. Савовъ: Всичко това е добръ.

Министъръ М. Такевъ: „Програмата се изпраща за утвърждение въ Министерството на общественитѣ сгради, пътищата и съобщенията най-късно до 1 февруарий на годината, за която ще се изплаща натуралната тегоба“. И така, прави се една програма, опрѣдѣля се, какъ ще се строи, какво ще се строи и какъ ще се строи. Тази програма най-късно до 1 февруарий се праща на министерството, което я утвърждава и послѣ се прѣпраща на изпълнение. Ако инженеритѣ не я направятъ, има по-висше началство, нѣма нужда да го пишемъ въ закона. Чл. 431 отъ наказателния законъ казва: „Чиновникъ, който прѣнебрѣгне да изпълни длъжността, която законитѣ му налагатъ, наказва се четири години въ окови“.

С. Савовъ: За 1 л. нѣма да се сжди единъ инженеръ.

Министъръ М. Такевъ: „Чиновникъ, който прѣнебрѣгне да изпълнява длъжността, която законитѣ му налагатъ, наказва се съ затворъ четири години“. Защо ще го пишемъ въ закона за пътищата? Ето защо завчера бѣхъ правъ и сега съмъ правъ като

казвамъ, че когато четемъ закона, не трѣбва да вземаме отдѣлнитѣ му членове, а трѣбва да съчетаемъ цѣлия му текстъ. Прочее, моля да се приеме текстътъ тѣй, както е прѣдложенъ.

Прѣседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Александъръ Димитровъ.

А. Димитровъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. министърътъ ни чете, какво гласи чл. 39, какъ става нареждането на пътищата, инженеритѣ каква работа имали и не зная какво още. Не е тамъ въпросътъ, г. министре! Ние виждаме, че законътъ задължава инженеритѣ да вършатъ известна работа, да опрѣдѣлятъ какъ въ повинничаритѣ ще трѣбва да отбиятъ пътната си повинностъ. Чл. 40 казва, че до 31 декемврий повинничаритѣ трѣбва да се явятъ на известно мѣсто и да отбиятъ пътната си тегоба. Обаче г. Савовъ ви навежда примѣръ при с. Яйла-къой, инженеритѣ заповѣдали на повинничаритѣ да се явятъ, а тамъ нѣмало трасирано шосе. На 31 декемврий не се явява човѣкъ, който да опрѣдѣли какъ ще работятъ тѣ, защото нѣма трасирано шосе, а на 1 януарий бирникътъ иде и имъ казва: ще платите по 1 л. глоба. Що сж виновати тия хора да плащатъ глоба за нехайството на инженеритѣ?

Д. Илиевъ: Може ли такъвъ серсемлъкъ?

А. Димитровъ: Г. Дани Илиевъ казва: може ли такъвъ серсемлъкъ? — Може. На картата, която г. министърътъ е изложилъ вънъ, вие намирате общинско шосе Горна-Козница—Дупница. Азъ ви заявявамъ, че такова общинско шосе нѣма, а на картата го има даже направено. Има шосе направено отъ Коняво.

С. Савовъ: Между Борисово—Яйла-къой нѣма колове побити, а на картата пише, че шосето е изработено. Такива шосета има много на картата.

А. Димитровъ: Между с. Горна-Козница и мината „Бобовъ-долъ“ проектира се да се направи шосе, обаче до тази зима, то не е още трасирано и хората отъ нашата община плащатъ доброволно глоба, по 2 л., защото не сж отбили пътния си данѣкъ въ натура, а вината е, че инженерската властъ не е опрѣдѣлила, какъ да отбиятъ пътната си тегоба, понеже нѣма трасирано шосе. Сега ние казваме: да се тури къмъ чл. 69, който казва: (Чете) „Който не отбие общинската си пътна натурална тегоба въ опрѣдѣления въ чл. 40 отъ настоящия законъ срокъ, плаща я въ пари заедно съ 1 л. глоба — ако той е виновенъ; да се прибави: „Ако това става по вина на техническата властъ, счита се, че той е платилъ пътната си тегоба“.

С. Савовъ: Не, само глобата да не плаща.

А. Димитровъ: Какво губи държавата? Ако г. министърътъ вѣрва, че това е абсурдъ да се мисли, че единъ инженеръ нѣма да изпълнява своитѣ обязанности, да опрѣдѣли мѣсто и да трасира шосе, държавата съ това нищо не губи, но просто ще има едно плашило за инженера, че утрѣ ще му се поиска смѣтка.

М. Икономовъ: Него самия да глобятъ.

А. Димитровъ: Това, именно, искахъ да кажа. Ние казваме, че пътната повинностъ се счита издължена, щомъ до 31 декемврий повинничарътъ не я е отбилъ по вината на административната властъ. Въ случая, ако се възприеме това, какво ще стане? Инженерътъ ще състави списъкъ на повинничаритѣ, които поради вината на административната властъ не сж си отбили пътната повинностъ. Този списъкъ

ще се прѣдстави за утвърждение на министерството, за да се издаде заповѣдь. Министерството, или началството, което ще утвърди списъка, ще види нагледно бездѣйствието на този инженеръ и ще иска неговото наказание. За да нѣма такава заповѣдь, инженерътъ ще бѣде принуденъ наврѣме да изпълнява формалноститѣ на чл. 39, да не стоятъ тѣ само на книга. Загуба за държавата нѣма и мисля, че г. Сарафовъ ще се съгласи съ това.

Прѣдседателътъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. д-ръ Лука Дѣяновъ.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ намирамъ едно голѣмо недоразумѣние между това, което прѣдлага г. Мирски, одобрено и отъ г. Драгиева, и това, което разбира г. министърътъ, и заради туй има тѣзи разногласия.

К. Мирски: Я попитайте по-напрѣдъ г. министра.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Ако прочете човѣкъ внимателно чл. чл. 40 и 69, ще дойде до слѣдното заключение — друго-яче не може. Чл. 40 казва: на населението, което ще отбие пѣтната си тегоба, трѣбва неспрѣмѣнно да се посочи до 31 декемврий, кѣдѣ ще отбива тая тегоба. И законодателятъ въ чл. 68 казва: ако не я отбиятъ дотогава — разбира тѣзи, на които е посочилъ, нѣма съмнѣние; това не търпи никакво тълкуване — ако, казвамъ, на тѣзи, които е посочено — разбира се до 31 декемврий — не отбиятъ своята пѣтна тегоба въ натура, тѣ — казва чл. 68 — ще бѣдатъ принудени да платятъ пари, плюсь глоба. До тукъ сме съгласни и никой не вѣрвамъ да иска противното.

По има другъ единъ въпросъ, който се повдига отъ г. Мирски и на който обръщамъ вниманието на почитения г. министъръ. Той казва така: „На тѣзи, на които не е съобщено, защото нѣма трасирано шосе, азъ тълкувамъ — това не е тълкуване, а нововведение — азъ тълкувамъ, казва, че нѣматъ право да имъ взематъ никаква пѣтна тегоба и въ пари, и глоба нѣма да имъ се налага“. Че нѣма да имъ налагатъ глоба, това е вѣрно — не можемъ да имъ наложимъ глоба, защото не сѫ виновни; но че нѣма да плащатъ пѣтна тегоба въ пари, това не е вѣрно; такова нѣщо въ закона нѣма. Това е нововведение, което г. Мирски иска да въведе и г. Драгиевъ го подкрѣпя, като казва, че се основава на справедливостта. И азъ ще го подкрѣпя, защото е справедливо, но трѣбва да се прибави втора алинея, или трѣбва да се направи забѣлѣжка къмъ чл. 40, защото това не е тълкуване.

К. Мирски: Съвсѣмъ не е нововведение.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Тукъ г. министърътъ схвана това и каза, че се подразбира. Не, ни най-малко; то е нововведение и ако болшинството отъ почитаемото народно прѣдставителство се съгласи съ това нововведение, което, споредъ мене, е справедливо, трѣбва да го туримъ или въ забѣлѣжка, или въ втора алинея, и по този начинъ то ще бѣде единъ видъ морално наказание за чиновницитѣ, които до 31 декемврий не покажатъ мѣсто, кѣдѣ да работятъ, въ такъвъ смисълъ, че тамъ се казва: „ако дотогава не покажатъ мѣсто, оттукъ-нататѣкъ човѣкътъ не е вече задълженъ да плаща пѣтната си тегоба“; държавата губи и затуй ще прибързатъ. Така щото, ако г. министърътъ се съгласи на това нововведение, нека каже, че е съгласенъ, за да го прибавимъ, ако ли не е съгласенъ, азъ го моля да стане да обясни, защо не е съгласенъ, защото досега не обясни само заради туй, защото не е схваналъ или, може-би, криво да се е изразилъ г. Мирски, или г. Драгиевъ,

но туй е несправедливо. По този начинъ ние ще принудимъ надлежната властъ да бди, да изпълнява прѣдписанията на чл. 40, да се старае до 31 декемврий да посочи пѣтица и, ако не посочи, населението се вече освобождава, защото, инакъ, ако втората година нѣма, и третата година сѣщо, нему се набиратъ данѣци за 3—4 години и да се принуди да ги плати въ пари, това е много.

Прѣдседателътъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ, за пояснение.

Д. Драгиевъ: Азъ мисля, че ако г. министърътъ и г. докладчикътъ заобикалятъ, то е, защото наистина има една голѣма трудностъ въ този въпросъ и азъ я съзираамъ въ слѣдующето. Говори се за програма, но сѣщеврѣменно въ закона е казано, че повинничари, които иматъ да отбиятъ лична пѣтна тегоба, длѣжни сѫ да я отбиятъ на едно разстояние не по-далечъ отъ 15 км. отъ тѣхното мѣстожителство. Тази програма, отъ когото и да бѣде изработена, не ще може да прѣдстави въ една и сѣща година за работене пѣтица за всички повинничари на 15 км. разстояние отъ тѣхъ. Ще се намѣрятъ много повинничари, отъ които пѣтицата, които влизатъ въ тази програма, да отстоятъ на 20, нѣкои на 30, а, може-би, и на повече километра. По закона такива повинничари не сѫ длѣжни да отидатъ на далечното шосе и по закона държавата, щомъ не имъ посочи близко шосе прѣзъ сѣщата година, нѣма право по-нататѣкъ да ги смѣта, че тѣ сѫ длѣжни да отбиватъ още пѣтната си тегоба за нея година. Ето тая е бѣдата, която смущава и г. докладчика и г. министра, но тѣ не смѣятъ никакъ да я посочатъ тукъ, защото, ако много голѣма частъ отъ повинничаритѣ речеа да се запишатъ да отбиятъ личната си пѣтна тегоба въ натура, при малкия технически персоналъ, съ който разполагатъ, при съблюденіе онзи членъ отъ закона, който задължава повинничаритѣ на по-далечъ отъ 15 км. да не отбиватъ пѣтната си лична тегоба, държавата би се намѣрила въ невъзможностъ да прѣдстави работа за всички тѣзи хора, и въ такъвъ случай тѣ наистина биха се освободили. Това е бѣдата. Наистина, тази бѣда сѣществувва, но не можемъ по другъ начинъ да постѣпимъ съ нея, освѣнъ по начина, за който спомена г. Мирски, именно да освободимъ такива лица отъ задължението за въ бѣдѣще да дължатъ въ натура личната пѣтна тегоба, щомъ държавата по една или друга причина не е могла да имъ даде сѣщата година работа по шосето. Г. Дѣяновъ напущо нарече това нововведение. То е вехтовведение, а не нововведение.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Нѣма го въ закона.

Д. Драгиевъ: Чл. 40 отъ закона казва: (Чето) „Отбиването на натуралната пѣтна тегоба става обикновено, когато населението е свободно отъ полскитѣ си работи и за една опрѣдѣлена година“; — и добавя — „то трѣбва да стане най-късно до 31 декемврий сѣщата година“.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: По-нататѣкъ какво става?

Д. Драгиевъ: Щомъ не е станало до 31 декемврий, слѣдователно, то не се дължи.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Нѣма такава нѣщо.

Д. Драгиевъ: Защото има и друго съображение. Вие тази година чувствувате се здравъ и заявявате, че за 1911 г. ще отбияте пѣтната си тегоба въ натура, но докрая на годината васъ не призоваватъ и вие за другата година искате да отбияте пѣтната си тегоба въ пари, защото чувствувате здравето си разстроено. Мислите ли вие, че щомъ държавата не

ви е дала възможност прѣзъ текущата година да отбиете пѣтната си тегоба въ натура, споредъ както сте заявили, тя трѣбва да ви призове и за другата година да отбиете пѣтната си тегоба въ натура? Това не е справедливо.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Ако се разбира, защо искате да се тури забѣлѣжка? Оставете го така. Азъ казвамъ, че се не разбира.

В. Георгиевъ: Искаме да се обясни.

Н. Мирски: За да стане ясно и за насъ.

Д. Драгиевъ: Искаме да се тури забѣлѣжка, за да има еднообразна практика, защото, съгласете се, че ако ние тукъ, народното прѣдставителство, споримъ и сме на различни мнѣния, онази техническа властъ, онѣзи повинничари, едниѣ, които ще прилагатъ закона, другитѣ, които ще му се подчиняватъ, могатъ много повече да бждатъ въ разни мисли при разбирателството на този законъ. Ето защо необходима е бѣлѣжката, за която говоримъ, за да бжде практиката еднообразна въ това отношение.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Тогава, ние сме съгласни.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Този въпросъ, повдигнатъ отъ г. г. Мирски и Драгиевъ, не трѣбва да се оставя безъ пояснение, въ смисълъ, какъто дѣйствително трѣбва да има, споредъ мене. Чл. 40 какво казва? Той прѣдвижда, че всички общински пѣтища ще се правятъ съ пѣтна тегоба, която се изразява въ пари или въ натура. Защо правимъ това нѣщо? Трѣбва да се види най-напрѣдъ цѣльта, която изисква да фигурира подобно нѣщо въ закона. Общинскитѣ пѣтища не могатъ да се направятъ, освѣнъ съ съдѣйствието на населението, въ каквато форма да бжде дадено това съдѣйствие, въ пари или въ натура. Ако по едно стечение на каквито и да бждатъ обстоятелства може да се освободи известна частъ отъ населението, отъ тази натурална пѣтна тегоба, то трѣбва да се приеме, че това ще бжде отслабване на желанието, прѣдвидѣно въ закона, да се направятъ пѣтища чрѣзъ пѣтната тегоба. Значи, този принципъ да се освободятъ повинничаритѣ за идущата година отъ дълга, който дължатъ прѣзъ настоящата година, не ще може да бжде възприетъ отъ насъ.

Н. Мирски: Позволете да попитамъ. Принципетъ е тоя: който не ще да плати 8 л., да бжде свободенъ да работи четири дена, а не пѣтищата да ги правимъ съ натурална пѣтна повинностъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Но азъ не казахъ подобно нѣщо.

Н. Мирски: Позволете. Принципетъ е тоя: който не ще да даде 8 л., да работи четири дена. Питайте вашитѣ хора въ министерството, ще ви кажатъ, че не щатъ натурална пѣтна повинностъ. Но понеже българскитѣ селянини иска да работи, намѣсто да плаща, затуй му се дава тази свобода.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Но, тогава не сте ме разбрали. За да се направятъ общинскитѣ пѣтища въ България, създаде се една тегоба, която казваме данѣкъ „пѣтна тегоба“. Ако се приеме да се освобождаватъ отъ нея прѣзъ годината затуй, защото по известни съображения не могла да бжде събрана, това не може да състави принципъ на настоящия законъ, защото може въ България полови-

ната отъ повинничаритѣ да не платятъ своя данѣкъ, а половината да работятъ. Никой отъ народнитѣ прѣдставители нѣма да възприеме това.

И. Хаджиевъ: Ние добавяме само едно: но по-неже въ нѣкои случаи държавата, било по своя лична вина, или по вина на своитѣ инженери не приготви материалъ за работене, въ такъвъ случай принципътъ пакъ не се постига, но вече не е виновенъ селянинътъ, а държавата; та искаме и въ единия, и въ другия случай да има санкция.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Много добръ. Ви разбрахъ, но поддържамъ принципътъ да се не освобождаватъ отъ данѣка, защото освобождаването да отбиватъ пѣтната тегоба въ натура не е игра, та когато нѣкой чиновникъ не е успѣлъ да си нареди работата, за да прибере наврѣме пѣтната повинностъ, то населението да се освобождава отъ данѣка си, а, напротивъ, у всички трѣбва да има едно желание да се направятъ пѣтища въ България. Не е добръ, нито умѣстно и да се възприема единъ принципъ, който може да доведе шото половината отъ данѣка за направата на пѣтищата да се изгуби по вината на каквото и да бжде обстоятелство.

Сега, да се пояснимъ. Какво е доброто на законопроекта, който уреждаме днесъ? Въ чл. 6 е казано, че окръжниятъ свѣтъ веднага съ влизането на този законъ въ сила ще се събере и ще опрѣдѣли, кои пѣтища и кои части отъ пѣтища трѣбва да бждатъ направени прѣзъ тая година. Пита се: съ какви срѣдства? Съ срѣдства, които законътъ му туря на разположение: пѣтна тегоба въ пари или въ натура. Всѣки окръгъ за себе си ще прѣцѣпи тия срѣдства и съобразно съ тѣхъ ще вземе мѣрки да се трасиратъ тѣкмо тѣзи пѣтища, които могатъ да бждатъ извършени, като съчетава прѣдписанията на закона, че на 15 км. по-далечъ населението не може да отива да работи. Не може да има програма на работата, ако вие, когато имате на разположение известна пѣтна повинностъ, не прѣдвидите да се използва тя още сѣщата година. Обратното може да се случи: може да има направена по-обширна програма, отколкото допускатъ срѣдствата, съ които се разполага, въ такъвъ случай тя не ще може да се изпълни. По принципъ законътъ установява, че всичката работа на повинничаритѣ, дължни да си отбиятъ пѣтната повинностъ въ натура, трѣбва да се изработи прѣзъ годината, и въ такъвъ случай може да бжде употребена правилно. Какъ ще бжде употребена? Споредъ чл. 6 отъ законопроекта.

Вѣрно е това, което се поддържа, че има мѣста, въ които не е трасирано шосе и населението не може да отбие пѣтната си повинностъ въ натура, и кому се дължи това? Всички казаха, че това е по вина на инженеритѣ. Общинскитѣ пѣтища сж 11.000 км., а се управляватъ отъ 13 души инженери. Азъ бихъ желалъ да видя сега, какъ може дѣйствително 13 души инженери да ви трасиратъ изеднѣжъ пѣтища по всичкитѣ посѣки, за да могатъ тѣзи 630.000 повинничари да отидатъ на работа? Това е невъзможно. По нѣмане на технически персоналъ се отнема на общинитѣ възможността да си приготвятъ и построятъ пѣтищата. Та, казвамъ, окръжниятъ свѣтъ ще състави програма за едно стабилно строене на пѣтища. Ще прѣдвиди въ окръга да се направятъ 50 км. пѣтища и всички повинничари ще отидатъ тамъ да работятъ.

Д. Драгиевъ: На по-далечъ отъ 15 км. не могатъ да работятъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Азъ ви казахъ, че при съчетанието и на това задължение тѣ ще опрѣдѣлятъ пѣтищата, които има да се направятъ, затова надѣйте ме прѣсича.

При такова едно положение на работата и при едно желание от нас всички, щото данъкът прѣз известна година да се не изгубва, само защото нѣкой пропуснал да го събере, казвамъ, нѣма защо да се освобождава населението отъ пѣтната тегоба, която дължи.

Но оставете; тѣ сж малки работи. Нека остане да се прилага законътъ въ сѣщата форма, въ която се е прилагалъ досега; малка ще бѣде неприятността на населението; но има друго едно зло, г. г. народни прѣдставители, и азъ бихъ желалъ на него да ви привлѣка вниманието. По общинскитѣ пѣтища се харчатъ на годината 853.000 л. за кантонери, при единъ бюджетъ отъ 2½ милиона лева. Какви сж общинскитѣ пѣтища? Почти всичкитѣ общински пѣтища сж обикновени орани земи, ниви, въ които нѣма никаква изкуствена работа за поддръжка. Какво правятъ тия кантонери по общинскитѣ пѣтища прѣзъ годината? 853.000 л. се изхарчватъ безцѣлно, когато съ тѣхъ най-малко по 85 км. пѣтища могатъ да се правятъ на година. Азъ бихъ желалъ не само г. министърътъ на общественитѣ сгради, но и вие, които сте близо до дѣйствителността, като народни прѣдставители, като прѣдседатели и членове на окръжнитѣ съвѣти, да се върнете въ харченето на тия 853.000 л. Ето, това е важното, което трѣбва да обсъдимъ.

С. Савовъ: Инженеритѣ редятъ този персоналъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Сетнѣ, събиратъ се общо 2.850.000 л. за направа на общински пѣтища, а 1.650.000 л. отъ тѣхъ се харчатъ за персоналъ. Оставатъ 1.400.000 л., за да се правятъ вашитѣ общински пѣтища. Отъ тия 1.400.000 л. въ разстояние на седемъ години се е образувалъ единъ фондъ отъ 11 милиона лева; значи, всѣка година по 500—600 хиляди лева не сж били харчени и така сж се образували фондове. Ето на кое трѣбва да обърне внимание народното прѣдставителство и прѣдседателитѣ на окръжнитѣ съвѣти.

И. Гешовъ: За да не ставатъ тия излишни разходи, не може ли да се прѣдвиди единъ членъ въ закона?

Докладчикъ С. Сарафовъ: Това е административна и чисто програмна работа. Какъ трѣбва окръжнитѣ съвѣти да съставятъ бюджетитѣ и какъ министерството да строи — това е работа на администрацията.

С. Савовъ: Съставятъ ги окръжнитѣ инженери и затуй е туй зло и тая борба между окръжнитѣ съвѣти и инженеритѣ. Тия послѣднитѣ не искатъ да се мѣсятъ окръжнитѣ съвѣти въ работитѣ имъ, затуй сж докарали работата до абсурдъ: общинскитѣ инженери да работятъ държавна работа, а не по общинскитѣ пѣтища. Това е злото.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Вие сте прѣдседател на окръженъ съвѣтъ, ...

С. Савовъ: Съвѣтникъ съмъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: ... можете да имате всички симпатии или антипатии срѣщу единъ инженеръ, но когато се говори въ Народното събрание, азъ Ви казвамъ, че вие нѣма да спасите България, като говорите, че инженеритѣ сж пакостни за България.

С. Савовъ: Пакостни сж.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Може единъ министъръ на общественитѣ сгради да дойде да ви тури ...

С. Савовъ: Казвамъ Ви, че ни единъ инженеръ въ България нѣма мѣмрене, а министърътъ говори за окови.

Прѣдседателъ: Моля, г. Савовъ, оставете г. докладчика да говори.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Ако г. Савовъ бѣше милѣялъ за направата на общинскитѣ пѣтища, той щѣше да ме слуша съ внимание, защото азъ не записвамъ тукъ нѣкой неизправенъ или немарливъ инженеръ, нито пъкъ порицавамъ нѣкой немарливъ общински дѣецъ; азъ говоря за нѣща, които интересуватъ цѣла България; ако Васъ ви боли нѣщо друго, вие можете да обърнете повече внимание на туй, което казвамъ и ще намѣрите отговора си тамъ, гдето трѣбва. Да съберете 2.800.000 л., близо три милиона лева за направа на общински пѣтища ...

С. Савовъ: Четири милиона лева.

Докладчикъ С. Сарафовъ: ... и да харчите 853 хиляди лева само за кантонери?! Азъ не допускамъ, че нѣкой окръженъ съвѣтъ може да поддържа това. Кой назначава тия кантонери?

С. Савовъ: Окрѣжнитѣ инженери ги назначаватъ.

Н. Мирски: Ние ги назначаваме като гласуваме бюджета.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Туй то.

С. Савовъ: Прѣди всичко, окръжнитѣ съвѣти не гласуватъ бюджета.

И. Хаджиевъ: Кой ги назначава?

С. Савовъ: Окрѣжниятъ инженеръ ги назначава.

Прѣдседателъ: Моля, г-да, не прѣкъсвайте. Моля, г. докладчикъ, на прѣдмета.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Азъ свършвамъ. Най-сетнѣ, г-да, понеже г. Савовъ е толкозъ нетърпѣливъ и иска да каже тукъ, че въ всичко инженеритѣ сж виновни, азъ бихъ молилъ и бихъ апелиралъ къмъ тия 13 души инженери, служещи по общинскитѣ пѣтища, да се съгласятъ съ мене, да напуснатъ тая служба и тогава да видимъ, какво могатъ да направятъ окръжнитѣ съвѣти безъ тѣхъ.

С. Савовъ: Окрѣжнитѣ съвѣти не сж самостоятелни. Турете ги на самостоятелна нога и ще видите какво могатъ да направятъ. Тѣ сж васали на окръжнитѣ инженери — нищо нѣма самостоятелно у тѣхъ.

А. Тараторовъ: Сѣ тебе ли ще слушаме?

Прѣдседателъ: Г. Савовъ! Имайте търпѣние. Недѣйте занимава Събранието съ Вашия говоръ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Вие обърщате внимание на слѣдующето нѣщо, г. Савовъ.

С. Савовъ: На какво?

Докладчикъ С. Сарафовъ: Азъ ще Ви го кажа сега, за да го узнае и цѣла България, че 13 души инженери не могатъ да ви трасиратъ и направятъ 11.000 км. пѣтища. Бургаското окръжие дава за своитѣ пѣтища прѣзъ 1911 г. отъ общинскитѣ бюджети 1.000 л., отъ окръжния съвѣтъ — 8.000 л., отъ пѣтна тегоба 200.000 л. и остатъкътъ отъ бюджета за 1910 г. 1 милионъ лева. Като се взематъ всички

окръжия под редъ, събиратъ се 2.988.000 л., въ които окръжнитъ съвѣти участвуватъ, за 10—11 хиляди км. пѣтица, едва съ 130.000 л., а общинскитъ съвѣти даватъ само 58.000 л. Слушайте малко и ще видите, какво е участието на окръжнитъ съвѣти въ направата на общинскитъ пѣтица! Освѣнъ това 2.988.000 л. е всичкия бюджетъ, а отъ него, както ви казахъ, вие харчите безцѣлно 853.000 л. за кантонери.

С. Савовъ: Не ние ги харчимъ, а България.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Да, България ги харчи! Тия 853.000 л. прѣдначинени за кантонери, се харчатъ, споредъ мене, само за чиновници и служащи, за да стоятъ . . .

С. Савовъ: Азъ правихъ миналата година прѣдложение да ги закриемъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Повтарямъ, събиратъ се 2.988.000 л., харчатъ се 1.600.000 л. за персоналъ, оставатъ 1.400.000 л., отъ които 1.400.000 България е образувала не една мръжа отъ добри пѣтица, а единъ фондъ за общински пѣтица отъ 7—8 милиона лева. Пѣтица не се правятъ по този начинъ. Пѣтицата се правятъ не само съ срѣдства, но и съ правилното имъ разпрѣдѣление. Когато въ закона е прѣдвидѣно, че натуралната пѣтна тегоба трѣбва да се отбие прѣзъ тая година, азъ разбирамъ, че тя трѣбва не само правилно да се изработи прѣзъ тая година, но и редовно да се прибере отъ населението, което не може да се извинява, че идущата година ще я отбива. Това би значило да се изпълнува законътъ въ смисълъ, че се освобождаватъ отъ данъкъ повинничаритъ, макаръ и да не сж отбили пѣтната си тегоба, въ който случай вие ще гласувате за развалянето на вашитъ общински пѣтица.

С. Савовъ: Азъ не поддържамъ туй.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Ние не можемъ да възприемемъ туй тълкуване. Трѣбва да се възприеме, че данъкъ за тая година ще бѣде данъкъ и за идущата година, макаръ той и да не е билъ събранъ прѣзъ тая година. Това е въ интереса на цѣла България и не може да се тълкува друго-яче.

Съжалявамъ, г. Савовъ, че не ме оставихте да Ви кажа нѣкой цѣнни работи, отъ които Вие щѣхте да се ползувате най-много.

Отъ земледѣлската група: Кажете ги пакъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Не мога, защото вие се занимавате съ инженеритъ, а пъкъ азъ съ пѣтица. (Смѣхъ)

К. Мирски: Много право.

Прѣдседателъ: Г. Мирски! Настоявате ли на Вашето прѣдложение?

К. Мирски: Азъ не настоявамъ, защото работата е ясна за мене.

Прѣдседателъ: Моля г. докладчика да прочете члена.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 69, който става чл. 71, се измѣнява така: думата „общинската“, се замѣнява съ „личната“, думата „чл. 40“ — съ „чл. 41“ и „чл. 68“ — съ „чл. 70“.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ този членъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 70, който става чл. 72, се измѣнява така: послѣднитъ думи: „съгласно наказателния законъ“, се замѣнятъ съ думитъ: „една седмица“.

Прѣдседателъ: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Съ туй, дѣто се налага затворъ отъ една седмица на онѣзи повинничари, които не сж си отбили пѣтната тегоба въ двѣ години, ние правимъ едно зло; ние ще дойдемъ до сжщата грѣшка, която ни показа прѣди малко г. докладчикътъ. Въ 1908 г. въ Силистренския полицейски затворъ имаше повече отъ 350—400 души и азъ даже тукъ, въ камарата, говорихъ и г. Малиновъ ми каза: „Нѣма какво да направимъ, чл. 70 отъ закона за пѣтната тегоба ги праща въ затвора“. Вмѣсто да ги затваряме една седмица и държавата да ги храни, азъ мисля, че администрацията трѣбва да се застѣпи и да се извадятъ на работа. Иначе вие ще дадете възможностъ на всѣки човѣкъ да отиде една недѣля да лежи въ затвора прѣзъ зимното врѣме, когато нѣма работа, и по този начинъ да се освободи отъ пѣтна тегоба. Или трѣбва да се взематъ мѣрки за направата на тия пѣтица, или трѣбва да оставимъ населението да хайлязува изъ затворитъ и да го хранимъ, като за това ще правимъ пакъ излишни разходи. Азъ съмъ на мнѣние да не се прѣдвизда затворъ, а да се изкарватъ насила хората да работятъ.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Чл. 70, както е прѣредиктиранъ отъ комисията, е напълно законосъобразно нареденъ. Какво пише той? Той пише слѣдующето: който е заявилъ, че ще си изплати пѣтната тегоба въ пари, трѣбва да ги плати. Колко сж тѣ? 8 л. Ако не ги плати, какво ще става? Ще се наказва, дѣто е излѣгалъ. Съ какво ще се наказва, че не може вече да я плати въ пари? Ще има да я плати въ натура, а именно, като двѣ години ще плати по 8 л. въ натура. Значи, наказанието по сега дѣйствующия законъ е 16 л. Замѣнени съ затворъ, тѣ сж четири дена: четири лева се смѣта на единъ день запиране. Тукъ се казва седемъ дена. Значи, усилюва се съ три дена само запирането, за да не лѣже нѣкой, а всѣки да си изпълнява задължението.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ чл. 70, който става чл. 72, както го прочете г. докладчикътъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 71, който става чл. 73, се измѣня тѣй: цифритъ: „19, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 59 и 62“, да се четатъ: 20, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59 и 61.“

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ чл. 71, който става чл. 73, както се докладва, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Тукъ е казано: (Чете)

„Чл. 74 (новъ). Нарушителитъ на чл. 64 отъ настоящия законъ се наказватъ съ глоба: за прѣвъ пѣтъ отъ 5 до 20 л., за втори пѣтъ отъ 10 до 50 л. и за трети пѣтъ отъ 50 до 100 л.“ — всичкото това трѣбва да падне; то е напечатано по причина на печатна погрѣшка, защото чл. 64, който се визира тукъ, е заличенъ. Въ законопроекта, прѣди да бѣде разгледанъ отъ комисията, имаше повъ чл. 64, който казваше: „Най-късно петъ години слѣдъ обнародването въ

„Държавен вѣстникъ“ на настоящия законъ не ще се допускатъ въ движение по шосетата разни видове кола“ и пр. Този чл. 64 се изхвърли отъ комисията и не фигурира, заради туй чл. 74 (новъ), който стои сега въ законопроекта, приетъ отъ комисията, и който казва: „Нарушителитѣ на чл. 64 отъ настоящия законъ“ и пр., трѣбва да се заличи. Казахъ, той е туренъ поради печатна погрѣшка.

И. Хаджиевъ: Значи, чл. 74 (новъ) се изхвърля изцѣло.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Чл. 74 се изхвърля и нумерацията си слѣдва. Тази нумерация е нагласена съобразно съ заличаването на чл. 64.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ, щото чл. 74 (новъ) да се изхвърли, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете) „Чл. 72 става чл. 74“, вмѣсто чл. 75, както е въ законопроекта.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ това измѣнение въ нумерацията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 73, който става чл. 75“ — вмѣсто 76 — „се измѣня тѣй: числата: „65, 66, 67, 68 и 69 да се четатъ: „67, 68, 69, 70 и 71“.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Стоиментъ Савовъ.

С. Савовъ: Въ стария чл. 73 е казано: (Чете) „Глобитѣ и наказаніята, прѣдвидѣни за чл. чл. 65, 66, 67, 68 и 69 на настоящия законъ, се налагатъ по рапортъ отъ окръжния инженеръ съ мотивирано постановление отъ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, неподлежаще на обжалване“. Тукъ е спорътъ, за който говоримъ, и това, за което не можемъ да се разберемъ. Никой отъ насъ не казва, че тѣй нареченитѣ общински инженери не могатъ да направятъ тѣзи пѣтища, но тѣ сж васални на окръжнитѣ инженери. И благодарение на спороветъ на окръжнитѣ постоянни комисии съ Министерството на общественитѣ сгради, особено на Софийската окръжна постоянна комисия и на Софийския окръженъ свѣтъ, както и благодарение на колективното рѣшение на шеститѣ окръжни свѣти въ Шуменъ — благодарение на всичкитѣ тѣзи спорове, се е изтъкнало много нагледно неразбирането на техническата властъ съ окръжнитѣ управителни тѣла — съ окръжнитѣ свѣти. Неразбирането се състои въ това, че инженеритѣ правятъ всичко на своя глава, безъ знанието на окръжнитѣ свѣти, макаръ да се числятъ къмъ тѣхъ по отдѣлния бюджетъ, гласуванъ отъ Народното събрание за тѣзи инженери и за тѣзи кантони, за които спомена г. Сарафовъ и за които миналата година и азъ говорихъ и направихъ прѣдложение да се намалятъ отъ 100 на 50, но вие не се съгласихте. Ние изказахме тѣзи работи затуй, защото тукъ е неразборията. И докато съществува тая наредба, вие не можете да я изправите. Ще се трупатъ фондове, населението ще плаща данѣци и нѣма да има пѣтища. Тамъ е спорътъ.

Сега, понеже тукъ става дума за глоби, нека въ прѣдставянето на тѣзи рапорти да взема участие и прѣдседателъ на постоянната комисия, защото при разпрѣдѣлението на работата прѣдседателъ на окръжната постоянна комисия взема участие, но при

облагането съ глоби този прѣдседателъ на окръжната постоянна комисия не ще взема участие. Ако послѣдниятъ взема участие при допесението на този рапортъ, ще се види, да-ли населението е виновно, че не е отбило пѣтната си повинност, или това е станало по вината на техническата властъ. И затуй г. г. инженеритѣ не искатъ намѣсата на изборнитѣ тѣла, за да не имъ бѣде на ачикъ работата, която сж извършили. Ето защо азъ мисля, че е достатъчно да се каже въ този членъ така: „Глобитѣ и наказаніята прѣдвидѣни за чл. чл. 65, 66, 67, 68 и 69 на настоящия законъ, се налагатъ по рапортъ на окръжния инженеръ и прѣдседателя на постоянната комисия“. Двѣтѣ тия тѣла да донасятъ заедно въ министерството кои жители не сж отбили пѣтната си повинност и подлежатъ на глоба. Ако въ този рапортъ участвува и прѣдседателъ на постоянната комисия, нѣма да станатъ онѣзи работи, за които говорихме по-рано. Инженерътъ има интересъ, за да се оправдае, да казва, че населението не иска да работи, когато въ сжщностъ той може да не е приготвилъ проектитѣ, защото се занимава съ други работи. И забѣлжете добръ, този упрекъ не го хвърлятъ, г. докладчикъ, на инженеритѣ, които се числятъ на общинската пѣтна повинност и на плановетѣ, защото тѣ сж васални, тѣ нищо самостоятелно не могатъ да работятъ, тѣ сж подъ прѣлото вѣдомство на окръжнитѣ инженери. Кантонеритѣ, за които Вие говорихте, тоже сж подъ едно султанско управление.

И. Хаджиевъ: Кой имъ е султанътъ?

С. Савовъ: Окрѣжнитѣ инженери. Туй грамадно число кантони сж подъ властѣта на окръжнитѣ инженери и най-главно е това, че тѣ разиграватъ една комедия при замѣняването на натуралната пѣтна повинност, като пращатъ населението да я отбива на държавнитѣ шосета. Това именно е втората кражба. Защо ние имаме отдѣлни държавни и общински пѣтища? Туй, което е за държавнитѣ пѣтища, дайте го на държавнитѣ пѣтища, а това, което е за общинскитѣ пѣтища, дайте го на послѣднитѣ. Тукъ е спорътъ. Г. г. инженеритѣ не могатъ да сколасатъ или не искатъ да трасиратъ извѣстенъ пѣтъ и въ края на карйщата пращатъ нѣкое село да отиде да отбива пѣтната си повинност на държавнитѣ шосета. По такъвъ начинъ става кражба и за тая кражба — собствено замѣна — никой не държи смѣтка; ако се държи смѣтка, ще видите, че общинската пѣтна тежба е замѣнена съ хиляди франка държавна пѣтна тежба, когато съ тѣзи хиляди могатъ да се направятъ дадени общински шосета. Окрѣжнитѣ свѣти само нареждатъ мръжата на книга, но за изпълнението на тая мръжа по-нататѣкъ не взематъ участие. И затуй ние искаме специално техническото отдѣление да бѣде при окръжнитѣ свѣти, за да могатъ да направятъ туй, което гласуватъ. Тѣ сега не могатъ да го направятъ, защото то зависи отъ волята на инженеритѣ. А ние знаемъ каква е волята на инженеритѣ. Вие, г. докладчикъ, ще извините, че сте инженеръ — не зная, да-ли Вие сте имали такава воля — но шуменскитѣ инженеръ Марчевъ отиваше по деветъ пѣти на годината на една воденица; дохожда втори, дохожда трети — сѣ сжщото правятъ, и хората чакатъ пѣтища. Гробовете има на двѣтѣ страни на рѣкитѣ, за това съобщава свѣта, но не можешъ да знаешъ кѣдъ е волята на инженеритѣ. Ето кѣдъ е въпросътъ. Тая султанска воля на нашитѣ инженери е вземала голѣми граници, г. докладчикъ-инженеръ.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 73, който става чл. 75, както се прочете и е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 74 става чл. 76“, вмѣсто чл. 77, както е въ законопроекта.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ това измѣнение въ нумерацията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събра нието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 75, който става чл. 77“ — вмѣсто чл. 78 — „се измѣнява втората му алинея така: думата „на права“ се заличава.“

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Азъ искамъ да обърна вниманието на г. министра върху слѣдното обстоятелство. Държавнитѣ бирници, когато събиратъ държавнитѣ данѣци, отбѣгватъ да събиратъ пжтната тегоба, за да се получи отпослѣ единиятъ левъ глоба, защото на бирницитѣ се дава процентъ за събирането на глобитѣ. Та едновременно съ другитѣ данѣци не събиратъ пжтната повинностъ, а гледатъ да събератъ държавнитѣ данѣци, изоставятъ по такъвъ неуспѣшенъ начинъ събирането на пжтната повинностъ и на края на втората година, или, слѣдъ като изтече срокътъ, тогазъ започватъ да я събиратъ усилено, защото за тѣхъ има процентъ отъ събиранитѣ глоби. Моля г. министра да вземе бѣлжжа и съ окръжно, или не зная съ какво, да нареди да става събирането на пжтната тегоба едновременно съ всичкитѣ други държавни данѣци; да не се прави такава отсрочка.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пжтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Тукъ въ чл. 75, който става чл. 77, трѣбва да се каже така: „Отъ държавнитѣ пжтища глобитѣ се внасятъ въ държавното съкровище и се употребяватъ изключително за направа на държавни пжтища“, за да бжде въ хармония съ чл. 8 на сжщия законъ, който казва, че всичкитѣ тегоби, касателно държавния данѣкъ и отпущанитѣ всѣка година кредити, отиватъ само и изключително за направа на пжтищата. И глобитѣ, събрани по неизпълнение закона за пжтищата, ще отиватъ пакъ въ този параграфъ и ще се употребяватъ изключително за направа на пжтищата. Така щото моля да се приеме този членъ така, за да има хармония въ цѣлия тоя законъ, защото — казахъ и повтарямъ още единъжъ — всичкитѣ пжтенъ данѣкъ, подъ каквото наименование и да е наложенъ, той ще се употребява само и изключително за направа на пжтищата, и казахме какъ ще се употребѣи. Този фондъ, за който питахъ отдевъ г. Драгиевъ, не ще го има. Моята цѣль бѣше тия пари да бждатъ въ единъ фондъ, та, като се приключва бюджетното управление, кредититѣ да оставатъ въ бюджета като икономия. Ние казахме, тѣзи кредити ще се оползотворяватъ въ продължение на три бюджетни управления; слѣдователно, ако въ три години не може да се оползотвори единъ кредитъ, той чакъ тогава се приключва. Смѣтката на министерството е, че въ двѣ години даже можемъ да приключимъ единъ кредитъ. И така цѣльта да има единъ фондъ или да се оползотвори единъ кредитъ въ продължение на три бюджетни години е една и сжща: паритѣ, които вотира камарата на направа на пжтищата, да се употребяватъ само за пжтища, а не да оставатъ като въображаема икономия по сключени бюджетни управления. И така чл. 75, който става чл. 77, втората му алинея така ще се редактира: „Отъ държавнитѣ пжтища глобитѣ се внасятъ въ държавното съкровище и се употребяватъ изключително за направа на

държавни пжтища, а отъ общинскитѣ — за направа на общински пжтища“, както е и въ самия текстъ. Съ тая поправка моля да се приеме.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ втората алинея на чл. 75, който става 77, тъй както е прѣдложена отъ г. министра, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събра нието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 76 става чл. 78“ — вмѣсто чл. 79 — „и се измѣня тѣй: „Настоящиятъ законъ отмѣнява всички противни на него закони или други наредби.“

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 76, който става чл. 78, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събра нието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Къмъ законопроекта има една таблица за държавнитѣ пжтища. Тя е сжщата таблица, каквато е тая, която бѣше напечатана въ закона за държавнитѣ и общинскитѣ пжтища отъ 1907 г., който сега измѣняваме и допълваме, съ едно единствено измѣнение въ № по редъ 20, дѣто е прибавено: „Санаториумътъ на учителския съюзъ — курортътъ при „Св. Константинъ“, до с. Дорково“. Всичко друго е тѣй, както и въ закона отъ 1907 г.

(Ето таблицата:)

„Таблица

за държавнитѣ пжтища.

№ по редъ	Наименование на пжтищата
I-класни държавни шосета.	
1	София—Орханлие—Ябланица—Ловечъ—Севлиево—Търново.
2	София—Радомиръ—Кюстендилъ—Граница.
3	София—Крапецъ—Дупница—Граница.
4	София—Златица—Цирдопъ—Клисура—Сопотъ—Карлово—Калоферъ—Казанлъкъ—Стара-Загора.
5	Карлово—Баня.
6	Берковица—Фердинандъ—Ломъ—Алчаръ—Видинъ—Кула—Граница.
7	Орѣхово—Чомаковци—гара Червентъ—бръгъ—Луковитъ.
8	Свищовъ—Севлиево—Острецъ—Калоферъ—Пловдивъ—Станимака—Хвойна—Чепеларе—Граница.
9	Русе—Бѣла—Търново—Шереметя—Елена—Твърдица—Нова-Загора.
10	Търново—Дръново—Габрово—Шипка—Казанлъкъ—Чирпанъ.
11	Варна—Добричъ—Куртъ—бунаръ—Силистра.
12	Варна—Евксиноградъ.
13	(София)—Александровска болница.
14	(София)—Горна-баня.
15	Русе—гара Русе.
16	Търново—гара Търново.
17	Шуменъ—гара Шуменъ.
II-класни държавни шосета.	
1	София—Ихтиманъ—Пловдивъ—Хасково—Харманлий—Турската Граница.

№ по редъ	Наименование на пѣтищата
2	Пловдивъ — Чирпанъ — Стара-Загора — Нова-Загора — Сливенъ — Карнобатъ — Айтосъ — Бургасъ.
3	Стара-Загора — Търново-Сейменъ — Харманлий.
4	София — Самоковъ.
5	Кюстендилъ — Дупница — Самоковъ — Т.-Пазарджикъ.
6	София — Царибродъ — Граница.
7	София — Берковица.
8	Орханлие — Мездра — Враца — Орѣхово.
9	(Орханлие) — Ябланица — Луковитъ — Плевенъ — Българене — Свищовъ.
10	Свищовъ — гара Левски.
11	Никополю — Плевенъ — Ловечъ — Троянъ — Кърнаре — (Карлово).
12	Фердинандъ — Борованъ — Бѣла-Слатина — Кнежа — Махалата — Плевенъ.
13	Фердинандъ — Бѣлоградчикъ.
14	Видинъ — Бѣлоградчикъ — Върбово — Чупрене — Граница.
15	София — Банки.
16	Гара Батановци — Бръзникъ — Трънъ — Класура — Граница.
17	Радомиръ — Долна-Дикава — (Самоковъ).
18	Татаръ-Пазарджикъ — Панагюрище — Златица — Егрополе — гара Романъ.
19	Пловдивъ — Пещера — Батакъ — Лъжене — Граница.
20	Т.-Пазарджикъ — Пещера — Санаториума на учителския съюзъ — курорта при Св. Константинъ до селото Дорково.
21	Т.-Пазарджикъ — Елли-дере — Лъжене — Бани.
22	Пловдивъ — Хисаръ-бани.
23	Станимака — гара Катунца.
24	Чирпанъ — гара Скобелево — Каяли.
25	Хасково — гара Каяджикъ.
26	Сливенъ — Ямболъ.
27	Айтосъ — Провадия — Девня.
28	Бургасъ — Карабунаръ — Граница.
29	Добричъ — Балчикъ.
30	Търново — Шуменъ — Варна.
31	Силистра — Шуменъ — Прѣславъ — Върбица — Ямболъ — Къзълъ-агачъ — Граница.
32	Търново — Горна-Орѣховица — Драганово — Чаиръ — Попово — Разградъ — Кеманларъ — Аккаджиларъ — (Силистра).
33	Русе — Тутраканъ — Силистра.
34	Русе — Разградъ — Шуменъ.
35	Тутраканъ — Валбунаръ — Разградъ — Ески-Джумая.
36	Гара Горна-Орѣховица — Горна-Орѣховица — Лѣсковецъ — Драгичево — Церова кория — Капниовски манастиръ — (Елена).
37	Павликени — Калпа-кория — Габрово.
38	Гара Павликени — Сухинъ-долъ — (Севлиево).
39	(Севлиево) — Чукуръ-ханъ — Добромирка — (Павликени).
40	Севлиево — Габрово.
41	Гара Царибродъ — Царибродъ.
42	Гара Ихтиманъ — Ихтиманъ.
43	Гара Чирпанъ — Чирпанъ.
44	Гара Айтосъ — Айтосъ.
45	Гара Мездра — Мездра.
46	Гара Бѣла — държавно шосе (гр. Бѣла).
47	Ески-Джумая — гара Ески-Джумая.
48	Плевенъ — Рахово — Ломъ.
49	Бѣлово — Юнъ-долъ — Граница.
50	Рахово — Бѣла-Слатина — Поница — Чомаковци — гара Червентъ-бръгъ.
III-класни държавни шосета.	
1	Видинъ — Бръгово — Вървъ — Ново-село — Видинъ.
2	Видинъ — Руници — Градсково — Халово.

№ по редъ	Наименование на пѣтищата
3	Видинъ — Българска Раковица.
4	Бѣлоградчикъ — Кула.
5	Ломъ — Чорлево — Бѣлоградчикъ.
6	Отклонение отъ шосето Ломъ — Бѣлоградчикъ прѣз Орляновския мостъ — Търговище — Чупрене.
7	Долна-Церовина — Долна-Цибъръ.
8	(Орѣхово) — Вукьовци — Люта — Фердинандъ.
9	Враца — Вършецъ — Берковица.
10	Гара Драгоманъ — Василевци — Бучино — Искрецъ — Своге — станция Своге.
11	(Кюстендилъ) — Периволъ — Либорано — Злогошъ — Габрешевци — Трекляно — Горна-мелва — Вуча поляна — Трънъ.
12	Радомиръ — Босилиградъ.
13	Кюстендилъ — Босилиградъ — Граница.
14	(Кюстендилъ) — Ковчево — Козница — мина Бобовъ-долъ.
15	(Дупница) — Бинска — Бобовъ-долъ.
16	Кочериново — Гила — Рилския манастиръ.
17	Бръзникъ — Сливница.
18	(София) — Филиповци — Росоманъ — Бръзникъ.
19	Самоковъ — Вѣлъ-Искъръ — Демиръ-капия — Граница.
20	Ихтиманъ — Калково — (Самоковъ).
21	Панагюрище — Мечка — Попбрене — Бѣлица — гара Вакрелъ — Калково — (Самоковъ).
22	Нови-ханъ — гара Новоселци — Новоселци — Столникъ.
23	(София) — Гор.-Малина — Смолско — Петричъ — Мечка — (Панагюрище).
24	(Ихтиманъ) — Леща-ханъ — гара Костенецъ-бани — (Пловдивъ).
25	Гара Костенецъ Бани — Костенецъ — Бани Костенецъ.
26	Вѣтрень — Сараново — гара Сарамбей — Палаузовъ-ханъ — (Чепино).
27	Панагюрище — Стрѣла — Красново — (Пловдивъ).
28	Пловдивъ — Голѣмо-Конаре — Копривница — Пирдопъ.
29	Гара Кричимъ — Куртово-Конаре — Кричимъ.
30	Гара Кричимъ — Кара-таиръ.
31	Пловдивъ — Фердинандово — Сотиръ — Граница.
32	(Пловдивъ) — Коматеве — Марково — Бѣла-църква — Хвойна.
33	Станимака — Тополово — Граница.
34	Пловдивъ — Бръзово — Турия — (Казанлъкъ).
35	Гердеме — Павелъ-бани — (Турия).
36	Чирпанъ — Бръзово — Бани.
37	Гара Борисовградъ — Борисовградъ — Дервентъ — Караланъ — Караджиларъ — Лѣваково — Ючъ-тепе — Граница.
38	Хасково — Минерални бани.
39	Хасково — Кочашлий — Каванлъкъ — Граница.
40	Харманлий — Кавакъ-махле — Граница.
41	Гара Хебичево — Дийнекли — Алванъ-дере.
42	Стара-Загора — Радне-махле.
43	Нова-Загора — Ердуданлий — Акъ-бунаръ — Талашманлий — Каваклий.
44	(Къзълъ-агачъ) — Шахлий — Каваклий.
45	(Къзълъ-агачъ) — Факля.
46	Маранъ — Стралджа — Куртъ-бунаръ — Кайбиларъ.
47	(Сливенъ) — Чаирлий — гара Керменлий.
48	Казанлъкъ — Николаево — Терзобасъ — Бинкостъ — Сливенъ.
49	Сливенъ — Градецъ — (Котелъ).
50	Попово — О.-Пазаръ — Котелъ — Мокренъ — Карнобатъ.
51	Сливенъ — Стара-ръка — Елена — Капиновски-боазъ — (Търново).
52	Търново — Килифарево — Поровци — Ханъ-боазъ — Хаинето, до шосето Казанлъкъ — Сливенъ.
53	Дръново — Тръвна — Кръстецъ — Селци — Гъсово — (Стара-Загора).
54	Габрово — Тръвна.

№ по редъ	Наименование на пѣтищата
55	Дрѣново—Севлиево.
56	Бутово—Павликени—Мусина—Пумсво—Керка—Дрѣново.
57	Севлиево—Троянъ.
58	Троянъ—Троянски манастиръ.
59	Троянъ—Тетевенъ—Гложене—гара Романъ.
60	(Тетевенъ)—Гложене—Витски мостъ—боаза—Сомовитъ—Никополъ.
61	Ловечъ—Луковитъ—гара Червенъ-бръгъ.
62	Ловечъ—Пордимъ—Никополъ.
63	Ловечъ—гара Левски.
64	Никополъ—Свищовъ.
65	Свищовъ—Тръмбешъ.
66	Свищовъ—Чаушево—Обрѣтеникъ—(Русе).
67	Българене—Бѣла.
68	Русе—Балбунаръ—Кеманларъ—(Силистра).
69	Ст. Вѣтово—Балбунаръ.
70	(Шуменъ)—Ясж-тепе—Караджа-отъ—Куртъ-бунаръ.
71	Провадия—Ясж-тепе—Добричъ—Чифутъ-къой—Границата.
72	Пристанище Каварна—Каварна—Чифутъ-къой.
73	Варна—Балчикъ—Каварна.
74	Балчикъ—Дуранъ-кулакъ—Границата.
75	Варна—Бургазъ.
76	Бургазъ—Алхисало.
77	Бургазъ—Кайрякъ-къой—Урумъ-къой—Границата.
78	Драгоманъ—гара Драгоманъ.
79	Сливница—гара Сливница.
80	Костинъ-бродъ—гара Костинъ-бродъ.
81	Казичане—гара Казичане.
82	Вакарелъ—гара Вакарелъ.
83	Гара Сестримо—Сестримо.
84	Гара Бѣлово—Бѣлово.
85	Михайлово—гара Михайлово.
86	Царъ Аспарухъ—гара Царъ Аспарухъ.
87	Карабунаръ—гара Карабунаръ.
88	Гара Каллий—Каллий.
89	Айтоски минерални бани—държавно шосе (Бургазъ).
90	Владая—гара Владая.
91	Перникъ—гара Перникъ—мина Перникъ.
92	Курило—гара Курило.
93	Лакатникъ—гара Лакатникъ.
94	Карлуково—гара Карлуково.
95	Черверъ-бръгъ—гара Червенъ-бръгъ.
96	Гара Каменецъ—Каменецъ.
97	Лѣсичере—гара Лѣсичере.
98	Рѣсенъ—гара Рѣсенъ.
99	Джулюница—гара Джулюница.
100	Стражица—гара Стражица.
101	Манастирци—гара Манастирци.
102	Борисово—гара Борисово.
103	Поново—гара Поново.
104	Дралфа—гара Дралфа.
105	Каспичанъ—гара Каспичанъ—държавно шосе (Шуменъ).
106	Девня—гара Девня—държавно шосе (Варна).
107	Двѣ-могили—гара Двѣ-могили.
108	Кошово—гара Иваново—Кошово—Иваново.
109	Образцовъ-чифликъ—гара Образцовъ-чифликъ.
110	Червена-вода—гара Червена-вода.
111	Гара Сѣново—Сѣново.
112	Гара Ашикларъ—Ашикларъ.
113	Панагюрище—Ихтиманъ.
114	Панагюрище—Баня—Лѣсичево.
115	Пазарджикъ—Брацигово.

Забѣлка. Държавни пѣтища сѫ и тѣзи, които трѣбва да се построятъ въ бъдеще, за свързване жѣлезопѣтните гары съ едноименнитѣ имъ населени мѣста.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Таневъ: Г. г. прѣдставители! Въ днешния законъ за пѣтищата, както и въ закона за благоустройството, ние прѣдвидѣхме, както вие знаете, двѣ нови установления — курортитѣ и санаториумитѣ вече влизатъ подъ разпоредбитѣ на новия законъ за благоустройството и на закона за пѣтищата. Курортитѣ, санаториумитѣ и гаритѣ се скачатъ съ държавни пѣтища. Такива санаториуми, по мѣрѣ откриването имъ, ще се свързватъ съ близкия окръженъ и околийски центъръ, както и курортитѣ, които ще бъдатъ за такива. Тази година бѣха се явили при мене и при министра на финанситѣ прѣдставители на учителския съюзъ. Както знаете, учителитѣ се установиха да построятъ единъ санаториумъ за гърдоболни учители. Постановено е този санаториумъ да се построи въ една планина въ Пещерското землище. Тѣ поискаха и министъръ Ляпчевъ бѣше общалъ да имъ даде 20—30 хиляди лева, за да се скачи — то е единъ пѣтъ отъ 3—4 км. — Пещера съ санаториума на учителитѣ, но при гласуването на бюджета, това се пропусна и затуй сега го прѣдвиждаме тукъ, да се направи този пѣтъ отъ града до санаториума на учителитѣ. Но понеже трѣбва, споредъ закона, да скачимъ два населени центра, казваме: „Пещера — санаториумътъ на учителския съюзъ — курортътъ при св. Константинъ, до с. Дорково.“ По този начинъ този санаториумъ, сега установенъ, влиза вътрѣ, а санаториумитѣ, които постепенно ще се учрѣдяватъ, споредъ забѣлжката пакъ къмъ сѣщата тая таблица, ще се установятъ занаяпрѣдъ.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ таблицата за държавнитѣ пѣтища, съ поправката, която се внася, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събранието приема.

И. Хаджиевъ: Азъ искахъ по-напрѣдъ думата.

Прѣдседателъ: То се гласува вече.

Понеже второто четене на законопроекта за изменение и допълнение закона за държавнитѣ и общинскитѣ пѣтища е свършено, прѣминаваме къмъ слѣдующия пунктъ отъ дневния редъ: второ четене законопроекта за разрѣшение на Пловдивския окръгъ и Каралийската община (Добришка околия) да сключатъ заеми.

Моля г. докладчика на финансовата комисиия да докладва. Понеже той отсъствува, моля г. секретари да го докладва.

Секретаръ: Д. Митовъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за разрѣшение на Пловдивския окръгъ и на Каралийската община (Добришка околия) да сключатъ заеми.“

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ прочетеното заглавие, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събранието приема.

Секретаръ Д. Митовъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Пловдивския окръгъ и на Каралийската селска община (Добришка околия) да сключатъ заеми, при условията, показани въ слѣднитѣ членове.“

Принетъ отъ комисията безъ изменение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 1, както се прочете, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събранието приема.

Секретарь Д. Митовъ: (Чете)

„Чл. 2. Пловдивски окръгъ. Заемътъ ще бъде въ размѣръ 100.000 л. златни и ще се сключи отъ Българската народна банка при условия: а) лихва 7% годишно и съ 5-годишенъ срокъ за изплащане чрезъ равни годишни погашения; б) за гаранция ще служатъ постъпленията отъ окръжните връхнини, и в) добититъ отъ заема суми ще се употребяватъ за постройка на здание за окръжния съвѣтъ.“
Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 2, както се прочете, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Секретарь Д. Митовъ: (Чете)

„Чл. 3. Банката, слѣдъ като одържи отъ внесенитѣ въ нея окръжни връхнини сумитѣ, нужни за лихви и погашения на заема, ще внася остатъка въ окръжната каса.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 3, както се прочете, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Секретарь Д. Митовъ: (Чете)

„Чл. 4. Каралийска община. Заемътъ ще бъде въ размѣръ 8.000 л. и ще се сключи отъ учрѣдения при Варненската окръжна постоянна комисия „Фондъ за отпущане заеми по строение и доизкарване здания за народни първоначални училища въ села на Варненския окръгъ“, при лихва 6% годишно и срокъ за изплащане, чрезъ равни годишни погашения, 10 години. Добитата отъ заема сума ще бъде употребена за построяване училищно здание въ с. Каралий.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 4, както се прочете, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Минаваме къмъ слѣдующия пунктъ отъ дневния редъ: второ четене законопроекта за стипендиитѣ и врѣменнитѣ помощи.

Моля г. докладчика да докладва на Събранието.

Докладчикъ Г. Марковъ: Г. г. народни прѣдставители! Комисията прѣгледа законопроекта за стипендиитѣ и врѣменнитѣ помощи и ви го прѣдставя въ слѣдната форма. (Чете)

„З а к о нъ“

за стипендиитѣ и врѣменнитѣ помощи.“

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ заглавието, както е прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Общи положения.“

„Чл. 1. Всѣка година държавата издържа стипендианти въ мѣстни и чуждестранни учебни заведения.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 1, както е докладванъ отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 2. Стипендиантитѣ се издържатъ:

„а) отъ суми, прѣдвидѣни въ бюджета на различнитѣ министерства;

„б) отъ фондове, учрѣдени отъ държавата, и

„в) отъ фондове, учрѣдени отъ частни лица, като се спазва строго волята на учрѣдителя.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 2, както е докладванъ отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 3. Стипендии въ чужбина се даватъ само по специалности, които не сж застъпени въ Софийския университетъ или въ друго наше учебно заведение.“

Въ този членъ комисията направи слѣдното измѣнение: заличи думата „само“ и я замѣни съ „прѣдвидно“.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 3, както е докладванъ отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Глава I.

„Стипендии за учащи се въ срѣдни и специални учебни заведения въ България.“

„Чл. 4. Въ срѣднитѣ и специални училища стипендии се отпущатъ на ученици отъ всѣки класъ и курсъ.

„Тия стипендии се отпущатъ съ министерска заповѣдъ въ началото на всѣка учебна година.

„Кандидатитѣ трѣбва да отговарятъ на слѣднитѣ условия:

„а) да притежаватъ свидѣтелства съ много добъръ успѣхъ отъ послѣдната учебна година;

„б) да сж бѣдни;

„в) да сж здрави;

„г) да не надминаватъ прѣдвидѣната въ закона за съотвѣтния класъ възраст, и

„д) да сж български подданици.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 4, както е докладванъ отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 5. Всѣка дирекция взема мнѣнието на учителския съвѣтъ, кои отъ просителитѣ отговарятъ на прѣдвидѣнитѣ въ чл. 4 условия и прѣпраща просбитѣ и документитѣ имъ въ съотвѣтното министерство, което рѣшава окончателно кои отъ кандидатитѣ ще получатъ стипендии.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 5, както е докладванъ отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 6. Кандидатитѣ за стипендии въ Художествено-индустриалното училище държатъ специаленъ конкурсенъ изпитъ при сѣщото училище. Директорътъ, споредъ рѣшението на изпитната комисия, прѣпоръчва на министерството издържалитѣ най-добъръ изпитъ кандидати.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 6, както е докладванъ отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 7. Стипендиитѣ въ срѣднитѣ училища сж цѣли отъ 600 л. и половини отъ 360 л. годишно, а въ Художествено-индустриалното училище — цѣли 900 л., а половини 600 л.“

Въ този членъ комисията направи слѣдующето измѣнение: цифрата 600 л. въ края на члена става 540.

Прѣдседателъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. прѣдставители! По този чл. 7 азъ направихъ нѣкои бѣлжки още при първото четене, ето защо излишно е да се говори сега надълго; ще кажа само, въ какво се състои моето прѣдложение.

Азъ намирамъ, че размѣрътъ, който прѣдвижда чл. 7 за стипендиитѣ, именно цѣла стипендия да бѣде 600 л. за ученици отъ срѣдно училище, а половина да бѣде 360 л., е единъ размѣръ, който за единъ софийски вкусъ може да бѣде даже и малкъ, но за единъ провинциаленъ вкусъ, ще се съгласите, че е голѣмичкъ. Ако се дадатъ 600 л. за едно дѣте още, макаръ и ученикъ отъ срѣдно училище, мисля, че въ повечето случаи ще нанесемъ врѣда на самото онова дѣте, на което даваме толкова много пари, отколкото да му принесемъ нѣкаква сжществена полза. Азъ казахъ и по-рано, ще кажа и сега, че 600 л. сж пари, съ които много отъ нашитѣ челяди поминаватъ. Не е добръ да се даватъ на едно дѣте суми въ такъвъ размѣръ, само за 10-мѣсечно врѣме. Много по-добръ ще бѣде, казвамъ, ако размѣрътъ на стипендиитѣ, цѣли и половини, бѣде по-малкъ; съ това ние нѣма да побързае и увеличимъ чрѣзмѣрно нуждитѣ на едни учаци се младежи, а, отъ друга страна, съ по-малкия размѣръ стипендии, ние ще дадемъ възможность, съ сжитѣ срѣдства, прѣдвидѣни въ държавния бюджетъ, да добиватъ образование повечко бѣдни дѣца.

Ето защо, азъ ще прѣдложа единъ размѣръ, който ми се вижда срѣденъ, умѣренъ, задоволителенъ, и бихъ молилъ г. докладчика, както и г. г. прѣдставителитѣ, да се съгласятъ съ моето прѣдложение; азъ прѣдлагамъ: 480 л. за цѣла стипендия и 240 л. за половинъ стипендия.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Марковъ: Г. г. народни прѣдставители! Сжщиятъ въпросъ, който повдигна г. Драгиевъ, се повдигна въ комисията, но послѣдната, като взе прѣдъ видъ, отъ една страна, посжжняването на живота, а отъ друга страна, че ние отпускаме тая стипендия на ученици отъ първи гимназиаленъ класъ до пети класъ — значи, и на ученици, много по-възрастни отъ онѣзи, които г. Драгиевъ визира — и като взе прѣдъ видъ, че тази норма, която той прѣдлага, е била приета въ години много по-отдавнашни, още прѣзъ 1892 г., а оттогава досега има чувствителна разлика — комисията, казвамъ, единодушно прие нормата, прѣдвидѣна въ закона.

И. Хаджиевъ: Не единодушно.

Докладчикъ Г. Марковъ: Съ изключение, може-би, на г. Хаджиева. И азъ, отъ страна на комисията, не мога да се съглася съ прѣдложението на г. Драгиева.

Прѣдседателъ: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Касае се за бѣдни ученици, и ние искаме, като имъ дадемъ стипендия, да ги направимъ болни. Сумитѣ сж малки и може да се приематъ. Стипендията е и за дрехи, и за храна, и за всичко. Който е по-малко бѣденъ, ще получава половинъ стипендия.

Прѣдседателъ: Има думата г. Иванъ Хаджиевъ.

И. Хаджиевъ: Стипендията е помощъ, г. г. народни прѣдставители. Когато се дава помощъ, когато се дава стипендия, това не ще каже, че изключително всичката издръжка ще легне на държавата; че ученикътъ трѣбва да бѣде издръжанъ въ всичко. Азъ зная ученици, които днесъ слѣдватъ въ трети, четвърти, пети или шести класъ въ Сливенъ и Ямболъ наши ученици, момчета отъ околнитѣ села, прѣкарватъ — сега, другъ е въпросътъ, да-ли тѣ много добръ или срѣдно или лошо прѣкарватъ — на всѣки начинъ, съ бащина кесия въ рѣцѣтъ, прѣкарватъ съ 250, 350, много рѣдко съ 400 л. годишно. Понеже даваме една помощъ, искаме сжщеврѣменно да дадемъ такава една помощъ, по възможность, на повече сиромашки дѣца, способни да се учатъ, и отъ друга страна, ако животътъ създава нуждитѣ, често пѣти кесията още повече ги създава, или ако не ги създава, подпомага да се създадатъ тѣ — азъ казахъ въ комисията тѣзи съображения, казахъ ги и при първо четене — ние можемъ да направимъ засега стипендията да остане на тая сума, която е била досега: 480 л. цѣла стипендия и 240 л. половина. Най-сетнѣ, въ комисията азъ се съгласихъ да остане 500 л. цѣлата стипендия и 250 л. — половината. Мисля, че нѣма защо да се приказва повече, че животътъ посжжнѣлъ. Че животътъ е сжщъ, това го знаемъ; знаемъ сжщо, че ние сме най-много или до голѣма степенъ виновни, за да стане тоя животъ сжщъ. Това Народно събрание има доста много, калабалкътъ, грѣхове въ това отношение, за посжжняването на този животъ. Като казвамъ: това Народно събрание, не разбирамъ само нашето, сегашното Народно събрание, ами Народнитѣ събрания, които отъ 20 години насамъ се редятъ, защото сж били много щедри при отпушането на заплатитѣ, на пенситѣ, и защото сж били още по-щедри при насърчаване дѣйността на чиновницитѣ съ пѣтни и дневни, и още много други такива насърчения сж се правили въ тая страна. Та, казвамъ, и ние или Народнитѣ събрания сж имали и иматъ не малкъ грѣхъ въ туй отношение. Понеже тукъ работата се касае за помощъ, ние можемъ да се ограничимъ съ цифрата 500 л. или, за да не правя азъ отдѣлно прѣдложение, приемамъ да се ограничимъ и съ 480 л. — присъединявамъ се къмъ прѣдложението на г. Драгиева — и съ 240 л. за половинъ стипендия. Това ще бѣде една работа, която ще даде възможность на Министерството на просвѣтата съ единъ по-малкъ фондъ за стипендии и помощи, да даде помощъ на повече бѣдни ученици.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ В. Молловъ: Азъ бихъ молилъ г. г. народнитѣ прѣдставители да гласуватъ сумитѣ тѣй, както сж опрѣдѣленъ въ чл. 7, защото тѣ не сж голѣми. Прѣзъ 1887 г. първиятъ законъ за стипендиитѣ опрѣдѣля размѣра имъ така: 480 л. цѣла стипендия и 240 — половина. Отъ 1887 г. досега, животътъ до такава степенъ е засжжнѣлъ, щото 50 л. мѣсечно за едно съвършено бѣдно момче — стипендиантъ сж даже много малко. Освѣнъ туй, не се страхувайте отъ това, че нѣма да има достатъчно стипендии. Министерството се ползува съ право да опрѣдѣля половина стипендии, и тогава желанието на г. Драгиева ще се изпълни безъ друго. Половината сти-

пендия отъ 360 л., която ние опрѣдѣляме, по 30 л. на мѣсецъ, е съвършено нищожна сума.

Така щото, азъ моля, да се гласува членътъ така, както е билъ прѣдложенъ въ проекта и както е приетъ отъ комисията.

Д. Драгиевъ: Стариятъ размѣръ е билъ голѣмъ за него врѣме.

Прѣдседателъ: Г. Драгиевъ! За художествено-индустриалното заведение стипендиитъ сѣ оставени така, както сѣ прѣдвидѣни отъ комисията.

Д. Драгиевъ: Азъ прѣдложихъ 480 л. за цѣла стипендия и 240 — за половина, вмѣсто 600 и 360 л.

Прѣдседателъ: Азъ ви питамъ затова, защото, ако поддържате туй прѣдложение, ще го дамъ на гласуване.

Д. Драгиевъ: Да, поддържамъ го.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ прѣдложението на г. г. Драгиева и Хаджиева за намаление размѣра на стипендиитъ отъ 600 на 480 л. и отъ 360 на 240 л., да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието не приема.

Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 7 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 8. Стипендиантитѣ получаватъ стипендиитѣ си за всеки мѣсецъ на 1 число отъ сѣщия мѣсецъ отъ секретаръ-счетоводителя на училището.“

Този членъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 7 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 9. Стипендиитѣ могатъ да се отнематъ съ заповѣдъ отъ министра по прѣдставление на директора, съгласно рѣшението на учителския съвѣтъ, по слѣднитѣ причини:

„а) ако стипендиантътъ нѣма примѣрно поведение;

„б) ако въ нѣкой срокъ покаже общъ успѣхъ по малкъ отъ пълна обѣжка 4 (добъръ);

„в) ако боледува постоянно и болестта му прѣчи да посѣщава редовно уроцитѣ си, и

„г) ако се окаже, че има срѣдства да се издържа.“

Членътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 8 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 10. Стипендиантитѣ въ Художествено-индустриалното училище се намиратъ подъ непосредствения контролъ на прѣподавателския съвѣтъ при училището. Тѣхнитѣ стипендии се отнематъ въ случаитѣ, прѣдвидѣни въ чл. 9 отъ настоящия законъ.“

Членътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 10 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Глава II.

„Стипендии за висшитѣ учебни заведения въ България и чужбина.

„Чл. 11. Всяка година Министерскиятъ съвѣтъ по докладъ на респективнитѣ министри и съобразно нуждитѣ на страната и волята на завѣщателитѣ опрѣдѣля колко и какви стипендии се отпущатъ.

„Рѣшението на Министерския съвѣтъ се обявява отъ Министерството на народното просвѣщение въ „Държавенъ вѣстникъ“.

Членътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 11 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 12. Кандидатитѣ за стипендии въ висши учебни заведения въ България и чужбина изпращатъ своитѣ заявления до Министерството на народното просвѣщение, като отбѣлзватъ въ заявленията по коя специалностъ искатъ да слѣдватъ и ги придружаватъ съ слѣднитѣ документи:

„а) свидѣтелство за свършенъ курсъ отъ срѣдно или специално учебно заведение;

„б) кръщелно свидѣтелство;

„в) медицинско свидѣтелство;

„г) свидѣтелства издадени: 1) отъ надлежния нотариусъ за имотно състояние и 2) отъ надлежното общинско управление за сѣмейно и имотно положение. Свидѣтелството, издадено отъ общинското управление, трѣбва да бѣде завѣрено отъ околийския началникъ или окръжния управител. Въ случай че родителитѣ на кандидата сѣ умрѣли, трѣбва да се приложи и свидѣтелство, издадено отъ надлежния окръженъ съдъ, за наследството, което сѣ му оставили. Отъ тия свидѣтелства трѣбва да личи, че кандидатътъ нѣма възможностъ да слѣдва въ по-висше учебно заведение, и

„д) удостоверение, че кандидатътъ е български подданикъ.“

Въ точка 2 на този членъ се заличаватъ думитѣ „окръженъ съдъ“ и се замѣнятъ съ думитѣ „финансовъ началникъ“.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 12 съ измѣнението, което е направила въ него комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 13. Здравословното освидѣтелствуване на всички кандидати се провѣрва и въ Министерството на просвѣщението отъ двама лѣкари.“

Членътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 13, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 14. Кандидатитѣ за стипендии не могатъ да бѣдатъ по-възрастни отъ 21 година.“

Въ този членъ цифрата 21 се поправи на 22.

Прѣдседателъ: Има думата г. д-ръ Ненко Нанковъ.

Д-ръ Н. Нанковъ: Азъ ще моля г. министра на просвѣщението да отговори, какво става съ въпроса за военнитѣ стипендии?

Министъръ В. Молловъ: Той не се отнася тукъ, по тоя параграфъ, г. Наковъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Да, тукъ се касае за стипендии и е опрѣдѣлена възрастта, до която могатъ да се даватъ стипендии. Нѣмамъ нищо противъ, ако Вие дадете обяснения при параграфа, къмъ който се отнасятъ тѣ.

Министъръ В. Молловъ: Ще Ви отговоря по-сетнѣ.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 14 съ поправката, която е направила комисията въ него, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 15. За прѣглеждане документитѣ и за про-извеждане на конкурсния изпитъ Министерството на народното просвѣщение назначава комисия подъ прѣдседателството на респективния началникъ отъ това министерство, въ слѣдния съставъ:

„а) прѣдставители на министерствата, които отпущатъ стипендии, прѣдставени отъ респективнитѣ министри;

„б) прѣдставители на специалноститѣ, по които се отпущатъ стипендии, прѣдставени отъ респективнитѣ министри, и

„в) учители по общообразователни прѣдмети, назначени отъ министра на народното просвѣщение.

„Протоколитѣ на тази комисия, заедно съ специа-ленъ нейнъ докладъ, се прѣдставятъ на министра на народното просвѣщение, който ги внася на раз-глеждане въ Министерския съвѣтъ, за да се поста-нови, кои отъ кандидатитѣ получаватъ стипендии. Респективнитѣ министри, възъ основа постановле-нието на Министерския съвѣтъ, издаватъ заповѣдъ за отпуснатитѣ стипендии.“

Членътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Има думата г. Никола Благоевъ.

Н. Благоевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще моля г. министра, а също и г. докладчика, да се съгласятъ, щото къмъ послѣдната алинея на този членъ да се прибавятъ и думитѣ: „Протоколитѣ на комисията се публикуватъ въ органа на министер-ството“.

Министъръ В. Молловъ: Нѣмамъ нищо противъ.

Н. Благоевъ: Това искамъ само, за да се избѣг-ватъ всѣкакви съмнѣния и всѣкакви тълкувания, а пъкъ и всѣкаква фаворизация. Когато протоколитѣ на комисията се публикуватъ въ органа на министер-ството, тогава всѣки има възможностъ да се убѣди какво е направила комисията и, слѣдователно, и ми-нистерътъ, и Министерскиятъ съвѣтъ ще се отър-ватъ отъ всѣкакви критики, отъ всѣкакви съмнѣния, па възможно е и кандидатитѣ да се отърватъ отъ всѣкаква фаворизация. Затова, безъ по-нататѣкъ да продължавамъ, мисля, че е основателно това мое прѣдложение и ще моля г. министра да се съгласи съ него.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Марковъ: Г. г. народни прѣдста-вители! Азъ съмъ съгласенъ да се впише къмъ по-слѣдната алинея на този членъ искането на г. Бла-гоева, да се публикуватъ протоколитѣ на комисията въ изданието на Министерството на просвѣщението.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ В. Молловъ: Азъ нѣмамъ нищо про-тивъ това искане на г. Благоева, само че не прото-колитѣ, но да се каже: „Докладътъ на комисията се публикува въ сп. „Архивъ“ на Министерството на народното просвѣщение“.

Н. Благоевъ: Добрѣ, приемамъ. Азъ прѣдлагахъ да се каже „протоколитѣ“, понеже тукъ се говори за протоколи.

Министъръ В. Молловъ: Всѣки день се държатъ протоколи, какви стипендианти сж се явили и, ако се публикуватъ всичкитѣ, това ще бѣде много дълга процедура, но докладътъ, въ който се оцѣнява усѣхътъ на кандидатитѣ, да се публикува.

Н. Благоевъ: Ако комисията прави докладъ до министра,...

Министъръ В. Молловъ: Именно, прави.

Н. Благоевъ: ... тогава, по-добрѣ ще бѣде да се публикува докладътъ.

Министъръ В. Молловъ: Да.

Н. Благоевъ: Тогава, прѣдлагамъ да се публикува докладътъ на комисията въ органа на Министер-ството на народното просвѣщение.

Министъръ В. Молловъ: Въ сп. „Архивъ“ на ми-нистерството.

Н. Благоевъ: „Въ органа“ е по-добрѣ, защото на-званието му може да се измѣни.

Докладчикъ Н. Марковъ: Значи, добавката ще бѣде слѣдната: „Докладътъ на комисията се публи-кува въ сп. „Архивъ“ на Министерството на народ-ното просвѣщение“.

Прѣдседателъ: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! У насъ става обичай за какво не, да се възлага сѣ на Ми-нистерския съвѣтъ. Министерскиятъ съвѣтъ се обърна на държавенъ съвѣтъ. Той се прѣтрупа съ работи, които не сж заради него, които му отнематъ, отвлечатъ врѣмето съ работи, за които той не е прѣдназначенъ. Разбирамъ, когато въ-просътъ е свързанъ съ бюджета на държавата или съ бюджета на тая или оная фондация, да се сезира Министерскиятъ съвѣтъ, както по-напрѣдъ бѣше казано въ единъ членъ за опрѣдѣление числото на стипендиитѣ и тѣхнитѣ категории, но тукъ, когато е въпросъ за проучване на едни протоколи, защо не-прѣмѣнно Министерскиятъ съвѣтъ, това върховно политическо тѣло у насъ, да извършва тая работа? Тая работа трѣбва да извършва една висша комисия отъ хора най-заинтересовани, и слѣдъ това надлеж-ниятъ министъръ да даде ходъ на резултата. Затова азъ мисля, че би било по-цѣлесъобразно, ако послѣд-ната алинея на чл. 15 гласѣше така: „Протоколитѣ на тази комисия, заедно съ специаленъ нейнъ до-кладъ, се прѣдставятъ на министра на народното просвѣщение, който ги внася на разглеждане въ единъ съвѣтъ, състоящъ се отъ по единъ прѣдста-витель на респективнитѣ министри и отъ единъ членъ на академическия съвѣтъ, за да се даде за-ключение, кои отъ кандидатитѣ получаватъ стипе-ндии. Респективнитѣ министри, възъ основа постано-вlenието на тоя съвѣтъ, издаватъ заповѣдъ за от-пуснатитѣ стипендии“. Защо товаримъ, ще повторя и ще подчертая, Министерския съвѣтъ съ тая работа, когато трѣбва да почнемъ вече да го освобождаваме отъ работи, които не сж заради него, и които, още

еднѣжъ подчертавамъ, му отнематъ врѣмето, което не е прѣдизначено за такива дребносьци. Този съвѣтъ, който азъ прѣдлагамъ да дава заключение по тия протоколи, както виждате, се състои отъ лица съ висши длѣжности — единъ прѣдставителъ на министра на народното просвѣщение, друго длѣжностно лице, пакъ отъ най-висшитѣ, като прѣдставителъ на ресективното министерство, ако стипендиитѣ се даватъ отъ друго министерство, и трето пъкъ отъ единъ делегатъ на академическия съвѣтъ при народния ни Университетъ. Гаранцията е прѣдостатъчна и спечелваме отъ врѣмето на Министерския съвѣтъ.

Азъ прѣдложението не правя, но моля г. министра да се съгласи съ казаното отъ мене.

Прѣдседателъ: Има думата г. министрътъ на народното просвѣщение.

Министръ В. Молловъ: За съжаление, г. Мирски, не мога да се съглася. Вашето желание да се освободи Министерскиятъ съвѣтъ отъ подобни работи е едно добро желание, но то трѣбва да стане съ единъ общъ законъ за уредбата на Министерския съвѣтъ, а да се установи една специална комисиия падъ онази, която е произвеждала изпититѣ, ще бѣде съвършено неумѣстно, съвършено излишно; влиянията ще бѣдатъ по-голѣми; затова засега азъ бихъ молилъ да остане текстътъ тъй, както е прѣдвидѣнъ въ законопроекта и както е претъ отъ комисията.

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 15 съ прибавката, направена отъ г. Благоева, и възприета отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 16. Годишната стипендия за висшитѣ педагогически курсове въ България е 900 л., за Софийския университетъ — 1.200 л., а за чужбина — отъ 1.800 л. до 2.400 л., опрѣдѣлена отъ Министерския съвѣтъ споредъ града, дѣто стипендиантътъ ще се учи.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Ако азъ не бѣхъ съгласенъ съ мнѣнието на нѣкои г. г. народни прѣдставители, които говориха по чл. 7, за размѣра на стипендиитѣ тукъ, въ България, сега, мисля, и тѣ ще поддържатъ, че сумитѣ, които се прѣдвиждатъ въ чл. 16, за стипендиитѣ въ странство и тукъ у насъ, въ България, трѣбва да се намалятъ, защото, когато една годишна стипендия се прѣдвижда отъ 900 л. за онѣзи ученици, студенти, които ще слѣдватъ висшитѣ педагогически курсове, естествено, тия, които ще слѣдватъ въ Софийския университетъ, ще трѣбва да получаватъ стипендия въ сѣщия размѣръ, пакъ отъ 900 л. Никакво различие не трѣбва да се прави относително стипендиитѣ, които се раздаватъ въ България. И 75 л. мѣсечно, дадени на единъ младежъ, който слѣдва въ Софийския университетъ, мисля, ще бѣдатъ достатъчни, за да може той да прѣкара единъ горѣ-долу по-охоленъ животъ и да може да се занимава съ своята наука. Колкото се отнася до стипендиитѣ, които се даватъ за въ странство, азъ мисля, че тѣхниятъ размѣръ трѣбва да се намали — сумата 1.800 л. трѣбва да се намали на 1.500 л. Естествено, такива стипендии отъ 1.500 л. ще се даватъ за въ градове, каквито сж, напр., градоветѣ въ Швейцария, въ Белгия, дѣто животътъ е по-евтинъ, както и въ нѣкои провинциялни градове въ Австрия и Германия, дѣто животътъ така сжко е по-евтинъ, кѣдѣто ние сме имали честта да бждемъ и да опитаме, колко е скѣпъ животътъ. Та, 1.500 л., 120 л. мѣсечно, като се смѣта, че ще му се плащатъ всички

училищни такси, ще бѣдатъ достатъчни на единъ студентъ, който отива въ единъ провинцияленъ градъ, въ тѣзи страни, които азъ изброихъ. Сумата 2.400 л., която ще се дава за по-голѣми градове, дѣто животътъ е по-скѣпъ, както въ Берлинъ, Парижъ, Виена и пр., азъ мисля, че тоже трѣбва да се намали отъ 2.400 на 2.160, защото 180 л. сж прѣдостатъчни за единъ студентъ въ Парижъ, да вземемъ, дѣто животътъ е най-скѣпъ. Той ще намѣри една най-хубаво мобилирана стая за 50 л. и щомъ заплати скѣпо и прѣскѣпо 100 л. за пансионъ, ако иска пансионъ, а пъкъ въ гостилницата ще намѣри по-хубаво, 100 л. като заплати за ядене, ще му останатъ 30 л. за дребноли, защото прѣдвижда се, че на всички стипендианти се плащатъ училищнитѣ такси, а щомъ се плащатъ училищнитѣ такси въ университета, естествено е, че 180 л. сж достатъчни за него, за да може да живѣе единъ добъръ животъ, какъвто подобава въ странство и какъвто подобава на единъ смиренъ студентъ, въ който и да бжде градъ въ Европа. Тѣзи измѣнения имахъ да прѣдложамъ и азъ вѣрвамъ, че г. министрътъ ни най-малко нѣма да се противи на тѣхъ,...

Министръ В. Молловъ: Ще се противя.

В. Георгиевъ: ... защото тамъ, дѣто можемъ да направимъ намаление, нека го направимъ. И азъ мисля, че ако намалимъ тия голѣми суми, въ такъвъ размѣръ, въ какъвто азъ прѣдлагамъ, ни най-малко нѣма да се оцѣтятъ стипендиантитѣ и ще дадемъ възможностъ, ако не за въ странство, то поне за въ България да се прѣдвидятъ още нѣколко стипендии за бѣдни ученици.

Прѣдседателъ: Има думата г. д-ръ Ненко Наковъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Азъ ще моля г. министра да отговори: размѣрътъ на стипендиитѣ въ чл. 16 засѣга ли стипендиитѣ по военното вѣдомство?

Да се отбѣлѣжи, че г. министрътъ не желае да отговори и тогава да не е криво никому, когато изнесемъ всичкитѣ боклуци тукъ.

Министръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Ще Ви отговори, г. Наковъ, но едновременно на всички ви.

Д-ръ Н. Наковъ: Съ мълчание, г. Малиновъ, не се отговаря; трѣбваше да каже.

Прѣдседателъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Азъ съмъ противъ голѣмия размѣръ на стипендиитѣ, както на ученицитѣ отъ срѣднитѣ училища, така и на ония, които ще се даватъ на студенти, било въ нашия Университетъ, било въ странство. Азъ съмъ противъ, не защото завиждамъ на ония ученици, които ще ги получаватъ; но, наопаки, въ интереса на самитѣ тѣхъ и на самата тази работа. Когато отпускаме държавни помощи на едни ученици се младежи, трѣбва да имаме прѣдъ видъ, че тия младежи ще се възвѣрнатъ въ живота, и трѣбва сумитѣ, които имъ даваме, да не имъ помагатъ да заведатъ единъ животъ, който да бжде въ противорѣчие твърдъ много съ живота, който води грамадното мнозинство въ страната, въ която тѣ отпослѣ има да живѣятъ. Вие знаете, че мнозинството у насъ, било че се поминава съ земледѣлие, съ занаятчийство, или съ наемно работнишки трудъ, съ своитѣ челеди поминаватъ твърдъ оскѣдно. И понеже липата, на които че даваме помощи въ срѣднитѣ и висши учебни заведения, прѣдполагаме, че ще бѣдатъ именно изъ тая бѣдняшка срѣда, ще се съгласите, че докато цѣлата челядъ поминава съ

600—700 л. или съ 1.000—1.200 л., не ще сторимъ толкова добро на единъ отъ нейнитѣ членове ученикъ, да му дадемъ тукъ 600—700 л.; или въ странство около 2.400 л. Азъ намирамъ, че размъртъ, прѣдвидѣнъ за студентитѣ въ нашия университетъ, би могълъ да се намали отъ 1.200 на 1.080 л.; размъртъ на стипендиитѣ за въ чуждестраннитѣ учебни заведения — отъ 1.800 до 2.400 л. — би трѣбвало да се намали до 1.500 л. и максимумъ до 1.800 л. Ако прѣдвидимъ този размъръ, ние ще дадемъ възможностъ на бѣдни младежи, било тукъ, било въ странство, да поминаватъ, макаръ и неохотно, но, въ всѣки случай, сѣ пакъ поредѣчно. Па не трѣбва да се забравя, г. г. народни прѣдставители, и туй обстоятелство, че ние не бива да дадемъ отъ държавата всичкитѣ срдѣства, които сж необходими на единъ студентъ или на единъ ученикъ въ срдѣнитѣ учебни заведения и да направимъ този ученикъ нѣкакъ да се възгордѣ спрѣмо своята бѣдна челядъ или спрѣмо своитѣ бѣдни родители и да скжса всѣкакви сношения съ тѣхъ. Нека той има да се нуждае отъ нѣщо и да се обръща за помощъ било къмъ своитѣ родители, било къмъ своитѣ родители. Па нека, отъ друга страна, нашитѣ младежи да бждатъ въ едно положение, което да ги заставлява, щото свободното си врѣме, вмѣсто да го прѣкарватъ само въ разходки или въ лѣнностъ, да го прѣкарватъ въ полезния и за тѣхъ физически трудъ. Неотдавна имахъ случай да прочета съобщение въ единъ вѣстникъ, какво правятъ, напр., американскитѣ бѣдни студенти. Оказва се, че тѣ не се срамуватъ отъ физически трудъ. Оказало се, че въ единъ хотелъ и келнерътъ, и келнерицѣтѣ, и въобще всевъзможнитѣ тамъ прислужници сж били студенти и студентки. Американскитѣ студентъ, значи, не се срами прѣзъ ваканционното врѣме да отиде на полето да оре, да копае или пъкъ да остане въ града и да извършва най-долната, най-черната работа. Това не само че не унижава студента, но, като го поставя въ съприкосновение съ хората на черния трудъ, дава му възможностъ да се опознае по-отблизо съ живота на ония черни трудищи се маси, между които той има да борави по-нататѣкъ прѣзъ своя животъ, било чрѣзъ частно запятие, било пъкъ като държавенъ и общественъ служител. Азъ мисля, прочее, че и бѣдна България нѣма защо да създава Богъ знае колко охолень животъ на учащата се младежъ, която се нуждае отъ помощъ, която изхожда отъ коливата и утрѣ ще се върне да живѣе пакъ въ тая страна, населена съ тия колиби. Азъ мисля, прочее, че на единъ софийски студентъ, за десетината учебни мѣсеца, 1.080 л. държавна помощъ е достатъчна, а за стипендиантитѣ — студенти въ странство, достатъчно е, ако държавата ги подпомага съ една помощъ отъ 1.500—1.800 л. максимумъ. Нека се възблагодарятъ на тая помощъ, за да може чрѣзъ малкитѣ срдѣства, които ще прѣдвиждаме за тая цѣль въ бюджета, да подпомогнемъ повече младежи, а ония отъ тѣхъ, които не могатъ да се поминатъ съ това, било тукъ, било въ странство, нека потърсятъ нѣкоя добавъчна работа — нѣщо, което не е унижително, особено прѣзъ ваканционното врѣме — нека потърсятъ работа въ физическия трудъ, на полето, било кждѣтѣ и да е другадѣ. Това нито е срамътъ, нито е грѣхътъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ В. Молловъ: Г. г. народни прѣдставители! Този въпросъ — за размѣра на стипендиитѣ въ странство и въобще за числото на стипендиитѣ въ висшитѣ учебни заведения — биде разискванъ и при приемането на този законопроектъ по принципъ и тогазъ азъ отхвърлихъ възраженията, по-добри, пожеланията, които отправи почтениятъ г. Драгиевъ къмъ държавата, за опрѣдѣляне на по-малки стипендии.

Така, както се прѣдвиждатъ размѣритѣ на стипендиитѣ въ чл. 16, узаконява се едно положение, което съществува сега, което не се въвежда въ законопроектъ сега, но което съществува въз основа на стария законъ за стипендиитѣ, сждѣ едно рѣшение на Министерския съветъ. И трѣбва да кажа, че, какъто щемъ да говоримъ за размѣритѣ на тѣзи стипендии, тѣ не сж голѣми. Ние се намираме въ едно коренно различие въ схващанията или наблюденията съ г. Драгиева. Той мисли, че всички тѣзи младежи, които отиватъ особено въ странство като стипендианти — числото на които не е много голѣмо, г. Драгиевъ — понеже изхождатъ отъ една срдѣда, която не е много състоятелна, отъ бѣдни селски семейства, трѣбва и въ странство да живѣятъ въ сжщата, ще кажа думата, мизерия, или при сжщитѣ слаби икономически условия, при които тѣ сж живѣли и въ България. Азъ не зная, да-ли почтениятъ г. Драгиевъ е ималъ случай да живѣе повече въ странство — доколкото зная г. Вълчо Георгиевъ познава условията въ Ромъния, кждѣто животътъ е...

В. Георгиевъ: Азъ съмъ живѣлъ и въ Парижъ три години, и министерството е искало нашето мнѣние за размѣра на стипендиитѣ.

Министъръ В. Молловъ: Още по-добри. — Мога да Ви кажа отъ моя личенъ опитъ, отъ моето стоеие въ странство, което не е по-малко отъ 7—8 години непрѣкъснато, че тѣзи размѣри на стипендиитѣ не сж голѣми. Даже при това условие, което поставя законопроектътъ — да се изплащатъ такситѣ на стипендиантитѣ — въ единъ европейски градъ съ 1.800 л., слѣдователно, съ една стипендия отъ 150 л. мѣсечно — вземете прѣдъ видъ, че при прѣобръщането на тѣзи пари въ Германия или Австрия, тѣ ставатъ по-малко — единъ студентъ съ мжка може да се прѣхрани, а той трѣбва да живѣе, трѣбва да се облича и, което е, споредъ мене, по-важно, да се снабдява съ надлежнитѣ книги за учението си. Тѣзи книги нѣма да му се доставятъ, тѣзи пособия нѣма да му се купуватъ отъ държавата, а тѣ, при сегашнитѣ условия, сж извънредно скъпи.

А. Стамболийски: По-евтини сж, отколкото въ София.

Министъръ В. Молловъ: Тогава, Вашето прѣдложение трѣбва да бжде: стипендията въ София отъ 1.200 л. да стане 1.800 л. Азъ приемамъ това прѣдложение, ако намерите, че въ София се живѣе по-скъпо, отколкото въ странство.

Отъ земледѣлската група: А-а-а!

Министъръ В. Молловъ: Щомъ намерите, че въ София е по-скъпо, отколкото въ странство, такова трѣбва да бжде Вашето прѣдложение.

А. Стамболийски: И въ София е скъпо, и въ странство е скъпо.

Министъръ В. Молловъ: Азъ зная, г. Стамболийски, и азъ съмъ живѣлъ въ Италия. Вземете, че единъ студентъ ще харчи за храна, за кжща, безъ облѣкло, 100 л. мѣсечно. Това е артъкъ най-малкото — съ по-малко отъ 3—3½ л. на день никой не може да прѣживѣе, немислимо е. Оставатъ му, тогава, максимумъ 50 л., които не сж пакъ чисти 50, и съ тѣзи 50 л. той ще трѣбва да се облича, ще трѣбва да купува пособия...

Д. Драгиевъ: Г. Хаджиевъ казва, че е поминавалъ съ 85 л.

Министър В. Моллов: Г. Хаджиев може да нѣма такива нужди, каквито има единъ младъ човѣкъ, може да притежава една библиотека, която да си е получилъ отъ време, а единъ младъ човѣкъ, който отива пръвъ пътъ въ странство, той трѣбва да си набави тѣзи книги, и бждете увѣрени, тая сума не е голѣма. Както ви казахъ, тя съществува и сега и току-речи, че е недостатъчна. Освѣнъ това, тѣзи размѣри се опрѣдѣлятъ отъ Министерския съвѣтъ, споредъ живота въ разнитѣ градове. Голѣмиятъ размѣръ 2.400 л. се дава само въ Парижъ; въ другитѣ градове се дава по-малко. Въ столицитѣ е 2.000 л., а въ другитѣ градове 1.800 л., и мога да ви кажа, че тия размѣри не сж голѣми. Ако вие дадете по-малко, само ще изложите стипендиянтитѣ на мъки, на гладуване и на едно учение, което нѣма да бжде отъ полза за тѣхъ.

На второ мѣсто се казва, че стипендиянтътъ трѣбва да се подпомага и отъ онова, което му пращатъ отъ къщи. Добрѣ, ако има, но обикновено нѣма нищо да му се праща, слѣдователно, той разчита изключително върху тая стипендия, и положението му е още по-мъчно. Най-сетнѣ трѣбва да кажа, че въ дадения случай ние не можемъ да правимъ сравнение между оня животъ, който напийатъ младежъ води въ крага на своето сѣмейство, и оня животъ, който той ще трѣбва да води въ странство. Ако се поставимъ на това становище, че той трѣбва да има възможностъ не само да купува книжки и да посѣщава лекциитѣ въ университета, но да отива и на театъръ, да отива въ нѣкои други културни забавления, на различни сказки, лекции, конференции, които не сж въ университета, навсѣкждѣ трѣбва да плати.

А. Димитровъ: Дѣто има пиршества.

В. Георгиевъ: Тамъ конференциитѣ сж безплатни.

Министър В. Молловъ: Моля Ви, г. Георгиевъ. Азъ Ви казвамъ, че съмъ живѣлъ въ Парижъ съ много голѣмо стѣгане и по-малко отъ 300 л. мѣсечно не съмъ могълъ да изхарча.

В. Георгиевъ: И азъ съмъ живѣлъ въ Парижъ.

Министър В. Молловъ: Вие сте живѣли, ама то е друго. Ако вземемъ да смѣтаме, че човѣкъ ще вземе да пести или да не се храни, то е друго. Напата цѣлъ е не да гладуватъ напийтъ стипендианти, а да иматъ възможностъ да наблюдаватъ живота въ странство, да излѣзатъ хора културни и да бждатъ отъ полза по-нататкъ не само за себе си, но и за България. Азъ, прочее, не съмъ съгласенъ съ предложението да се намалятъ размѣритѣ на стипендиитѣ. Тѣ сж минималнитѣ размѣри и азъ бихъ молилъ народното прѣдставителство да ги приеме тѣй, както сж опрѣдѣлени отъ Министерския съвѣтъ и както се санкциониратъ въ закона.

В. Георгиевъ: Ние тамъ сме слѣдвали, а не сме спали, г. министре.

Министър В. Молловъ: Сега иде другъ въпросъ, който ми се отправи отъ г. Наковъ. Той мисли, че азъ не желая да му отговоря; напротивъ, азъ ще му отговоря открито, както отговорихъ и миналия пътъ. Колкото се отнася въпросътъ до стипендиитѣ по военното вѣдомство, тѣ влизатъ въ настоящия законопроектъ; но — да се разберемъ — колкото се отнася до стипендиитѣ, защото по военното вѣдомство има стипендии, които се опрѣдѣлятъ като такива въ бюджета на държавата и които въ това си качество се даватъ на различни младежи, главно за слѣждане по медицина. Но колкото се отнася — ако той разбира така въпроса — до командировки на офицери за

слѣждане въ военни академии, въпросътъ е другъ. Азъ казахъ по-рано, че нѣмамъ право, нѣмамъ възможностъ да уредя съ единъ законъ за стипендиитѣ и временнитѣ помощи въпроси, които се отнасятъ до длъжностни лица, защото едно безусловно прѣдположение на цѣлия законопроектъ е туй, че младежътъ, който се праща, е младежъ, който не се намира на държавна служба, че той е свободенъ, че той ще се учи. За тѣзи командировки, които ставатъ не само по военното вѣдомство, а по всички вѣдомства, по всички министерства, за специализиране въ извѣстни науки или въ извѣстни клонове отъ науката на чиновници на държавни служаци, този законопроектъ не се отнася. И слѣдователно, ако г. Наковъ би желалъ, щото въпросътъ въобще за изпращането на офицери отъ българската армия въ странство да бжде уреденъ съ законъ, може да се отнесе до компетентния министъръ, или въобще до компетентнитѣ министри, защото не само военното вѣдомство е засегнато, или по парламентарна инициатива да внесе този законопроектъ за разглеждане тукъ. Но трѣбва да заявя, че въ този законопроектъ не може да бжде вмѣнатъ този въпросъ, по това просто съображение, че държавнитѣ чиновници не могатъ да бждатъ стипендианти; тѣ не сж никакъ стипендианти, тѣ могатъ да бждатъ командировани на друго основание, и, слѣдователно, законопроектътъ, както е внесенъ сега, не се занимава съ тѣхъ и не може да се занимава. Не бихъ ималъ нищо противъ, ако бихме разисквали при единъ другъ случай, а не тукъ, въпроса за това, какъ се командироваха или какъ би трѣбвало да се командироваха лица за специализиране или за други цѣли отъ военното и други вѣдомства.

Прѣседателъ: Има думата г. д-ръ Ненко Наковъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Г. министърътъ заяви това и по-рано, само че подъ една резерва. Не е г. министърътъ да не знае и да не разбира, какво значи стипендиантъ, и че стипендиантъ и командировано лице за специализиране сж двѣ нѣща съвсѣмъ различни, че независимо отъ това качество на единъ офицеръ, че е на държавна служба, той е стипендиантъ, когато се праща да завърши единъ висшъ курсъ. Това не е специализация, не е командировка, да отиде да се специализира единъ офицеръ по извѣстенъ въпросъ, когато той има вече завършено висше образование, както Вие сега пращате едного, който има висше юридическо образование, да се специализира по гражданско право. Да, той не е стипендиантъ и не може да бжде такъвъ, защото той нѣма да слѣдва курсъ, за да завърши едно висше образование; той го има. Разликата е тази, че стипендиантъ е лице, което се праща на държавна издръжка да завърши едно висше или специално образование, а за специализиране се пращатъ лица, които притежаватъ нужното висше или специално образование, и се пращатъ само да допълнятъ познанията си по своята специалностъ. Тѣй щото, военнитѣ, които свършватъ Военното училище, сж съ срѣдно образование и не сж командировани лица, когато ги пращатъ да свършатъ академия, споредъ закона за въоръженитѣ сили, въ който се казва, че за генералния щабъ трѣбва да има висше образование; не се пращатъ и за специализация, г. министре, когато отиватъ да свършатъ една инженерна или артилерийска академия или генералния щабъ — това сж висши учебни военни заведения. Едно само има — че не желаятъ да ги подведатъ подъ този законъ, който обема тази материя, законътъ за стипендиитѣ и временнитѣ помощи. А какви злоупотребления сж ставали съ него и да-ли това ще бжде пакъ, на трето четене ще направя въпросъ, и вѣрвамъ, че ще убѣдя и българския парламентъ и българския на-

родъ, да видятъ тѣ, какъ води такъвъ единъ начинъ на законодателствуване и на прилагане закона за стипендиитѣ по военното вѣдомство. И ако ние не вземаме поука отъ близкитѣ наши страни, то когато се излѣе този огънь и жупелъ, тогава ще се почувствува откъдъ иде злото. Но никой не е виновтъ; виновни сме ние, защото мълчимъ сега и защото, когато създаваме общи закони, не искаме да засегнемъ извѣстни институти и специалности, а повече маждруваме или по-скоро адвокатствуваме.

Прѣдседателъ: Има думата г. Кръстьо Мирски.

Н. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! Не е въпросъ само за бѣдни младежи; тукъ е въпросъ въобще за младежитѣ. Държавата намира въ своя интересъ или пъкъ въ изпълнението волята на единъ учрѣдителъ на една фондация и дава нѣкому стипендия да отиде въ висше учебно заведение задъ граница, за да се специализира, и затова въ чл. 12, който вече приехме, не се говори да се прѣдстави отъ такъвъ младежъ и свидѣтелство за бѣдността, а само свидѣтелство за неговото имотно състояние, така сжко и удостоверение, ако сж умрѣли родителитѣ, какво наследство сж му оставили. Съ думитѣ „каково наследство сж му оставили“ г. министрътъ на народното просвѣщение не може да не разбира, какво наследство му е оставено или останало, защото той може да е наслѣдилъ не отъ родителитѣ; тѣй се подразбира. Военното министерство сжко праща стипендианти и г. министрътъ на народното просвѣщение основателно отговори, че този законопроектъ се отнася и до стипендиантитѣ по военното вѣдомство, защото Военното министерство сжко е едно отъ българскитѣ министерства; не е държава въ държава.

Относително размѣра на стипендиитѣ. Първо, размѣрътъ на стипендиитѣ отъ фондация не може да бѣде въ никой случай по-малкъ отъ опрѣдѣленитѣ отъ учрѣдителя; туй се подразбира и затова въ законопроекта не трѣбва да се пише. Нѣкой завѣщае пари, отъ които да се поддържатъ младежи. Ако той пише въ учрѣдителния си актъ или въ завѣщанието си, че на година ще се дава по еди-колко си най-много или най-малко, туй е неговата свещена воля и, безъ да го пишемъ въ закона, се подразбира, че то ще се изпълни. Другъ е въпросътъ за размѣра на стипендиитѣ, които не сж ограничени съ волята на учрѣдителя на една фондация. За тѣхъ трѣбва да имаме прѣдвидѣно, че нашитѣ младежи не бива да отиватъ задъ граница да се учатъ, като се хранятъ и обличатъ съ служене на тогози или оногози, както чуваме да става въ Америка. Тамъ отива стипендиантъ на българската държава и такъвъ единъ стипендиантъ, като е извѣстно, че е на българската държава, не може да се остави да си дояла и да се дооблича отъ слугуване въ свободното си време, което желателно е той да употребява за въ полза на отечеството си, като отива да се учи повече, защото човѣкъ не се учи, когато отиде задъ граница, само като ходи въ университета да слуша професоритѣ. Но тоя размѣръ, какъ трѣбва да се опрѣдѣли? Разбира се, споредъ града, дѣто стипендиантитѣ се пращатъ да се доучатъ. Но не само споредъ туй, г. министре. Вие трѣва да допълните вашата редакция така: още и споредъ състоянието на стипендианта, защото вие затуй му искате удостоверение за имотното му състояние, за да опрѣдѣлите и размѣра на стипендията. Не бива да турите размѣра само въ зависимостъ отъ града, дѣто пращате стипендианта, а и въ зависимостъ отъ неговото имотно състояние: ако е по-бѣденъ, ще му дадете по-голяма стипендия; ако не е толкова бѣденъ, ще му дадете по-малка. Като е така, слѣдва да се видоизмѣни размѣрътъ, но не и дотамъ, дѣто се претендира. Азъ мисля, че е достатъчно да

се видоизмѣни въ такъвъ размѣръ: минимумътъ за задъ граница, вмѣсто 1.800 л., да бѣде 1.500 л., сир. по 130 л. най-малко на мѣсець, а максимумътъ да бѣде, вмѣсто 2.400 л., само 2.160, т. е. по 180 л. на мѣсець, или най-много да бѣде 2.220 л. на годината, т. е. по 185 л. на мѣсець, защото ние, ако не сме се учили задъ граница, поддържаме свои синове и знаемъ съ колко се слѣдва, за да се живѣе пристойно, а не да се дояда и допива, като се слугува тукъ-тамъ. Понеже не зная, тѣй като г. министрътъ е още новъ, да-ли ще подражае единъ отъ старшитѣ си колеги, г. министрътъ на обществениѣтѣ сгради, пжтищата и съобщенията, който подражава швейцарскитѣ министри и не се сърди, азъ прѣдложение не правя и нѣма да направя, докато не видя, че той ще почне да възприема и отъ хорскитѣ умове, а нѣма да чака само на своя умъ и на ума на тѣзи, които му помагатъ. Азъ наумихъ само тѣзи работи, а че този членъ е непълненъ, мисля, това става безспорно за всинца ни. Отдѣ-накъдъ, напр., само споредъ градоветѣ, дѣто стипендиантитѣ ще се учатъ, да зависи размѣрътъ на стипендиитѣ; да се тури, да зависятъ стипендиитѣ и отъ имотното състояние на лицето, което иска стипендия и се удостои съ такава. Това относително размѣрътъ.

Сега остава да кажа още едно друго. Намѣсто „Софийския университетъ“, да се каже „Народния университетъ въ София“, тѣй като законътъ, който правимъ, може-би, ще доживѣе да има тукъ още единъ университетъ на свободни начала и защото трѣбва да почитаме терминитѣ, които вече сме усвоили за това или онова наше учрѣждение. Ако искате даже по-право, трѣбва да се каже „Народния университетъ на братя Евлоги и Христо Георгиеви отъ Карлово“, защото такава название носи нашиятъ Университетъ; но понеже всички знаятъ, че той такова название носи, достатъчно е да кажемъ тукъ „Народния университетъ въ София“.

Остава въпроса за стипендиантитѣ по Военното министерство. Науми ни се за младежитѣ, които свършватъ гимназия въ България, и Военното министерство ги праща, като имъ дава стипендия, да свършатъ медицината задъ граница. Но азъ мисля, че тукъ трѣбва да се причислятъ и нашитѣ младежи отъ Военното училище, за които, въ интереса на държавата, Военното министерство намира, че трѣбва да имъ даде стипендия да отидатъ въ нѣкое висше учебно заведение. Разбира се, за такива не трѣбва да бѣде сжщата комисиия, която да рѣшава, кои младежи трѣбва да се прѣдпочитатъ, а комисиията трѣбва да бѣде само отъ военни лица, и такива младежи трѣбва да се пращатъ по заповѣдь на военния министръ, издадена възъ основа на заключение на Генералния штабъ, който е най-компетентенъ да рѣшава, кои младежи трѣбва да се пратятъ, разбира се, и тамъ съ конкурсъ. Нищо нѣма да бърка, ако тукъ ние приложимъ една втора алинея съ слѣдната редакция: „За офицери, командировани въ чужбина въ военни учебни заведения, стипендиата може да бѣде годишно не повече отъ еди-колко си лева“. Азъ не зная въобще какви стипендии ще се даватъ, защото цифрата не е опрѣдѣлена, но азъ мисля, ако се каже 3.300 л., би било достатъчно за единъ свършившъ нашето Военно училище, значи нашата военна гимназия, за да живѣе пристойно между своитѣ другари, сжко военни лица.

Свършвамъ, като подчертавамъ, че прѣдложение нѣма да правя, докато не се удовлетвори, че и други г. г. министри ще подражаватъ г. министра Такевъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. министрътъ на народното просвѣщение.

Министръ В. Молловъ: Винаги съмъ приемалъ и по-рано, когато сме работили съ г. Мирски, него-

витъ предложения, така да кажа отъ сърдце, за да ги разискваме заедно и да дойдемъ до единъ общъ резултатъ. Въ това отношение г. Мирски нѣма защо да се съмнѣва, че нѣмамъ или не съмъ ималъ желание да приема една поправка, която, споредъ моето убѣждение, е цѣлесъобразна. Трѣбва да кажа, че по този въпросъ, който сега се повдига, ние, за съжаление, не можемъ да бъдемъ съгласни.

В. Георгиевъ: Това е жалко.

К. Мирски: Не е жалко. Човѣкътъ тѣй мисли.

Министъръ В. Молловъ: Добрѣ, че Вие сте се убѣдили, г. Георгиевъ; остава да се похвалите. — И ето защо. Г. Мирски казва, че размѣритъ на тѣзи стипендии до извѣстна степенъ сж голѣми, и иска да се направятъ срѣдни отъ онова, което предлага законопроектъ, което предлагамъ азъ, и онова, което предлага г. Драгиевъ. Трѣбва да кажа, че опитътъ въ това отношение е установилъ тѣзи размѣри, и че тѣ сж опрѣдѣлени, слѣдъ постоянни и непрѣкъснати оплаквания на стипендиантитъ, въ 1909 г. отъ Министерския съвѣтъ по предложението на тогавашния министъръ на народното просвѣщение и сж признати, слѣдъ едно обсъждане и разискване на въпроса, като стипендии, които сж въ състояние да удовлетворятъ нуждитъ на единъ стипендиантъ. И, слѣдователно, азъ — пакъ повтарямъ — не мога да се съглася съ едно подобно намаление.

Но г. Мирски повдигна другъ единъ въпросъ, който е много по-интересенъ: да не би да е възможно или по-желателно размѣритъ на стипендиитъ да се опрѣдѣля не споредъ градоветъ, където ще отива стипендиантъ, но споредъ неговото имотно състояние.

К. Мирски: И споредъ едното и споредъ другото.

Министъръ В. Молловъ: Или споредъ едното и другото. Трѣбва да кажа, ние се ръководихме, като цѣнихме живота и, слѣдователно, признахме, че това сж минималнитѣ размѣри, които трѣбва да бѣдатъ установени споредъ различнитѣ градове, при предположението, че стипендиантътъ отговаря на условията, за които говори чл. 12 буква 2, т. е. че той не може да се поддържа въ странство. Защото буква 2 на чл. 12 има слѣдната смисълъ: тя нѣма за цѣлъ да установи имотното състояние и да допусне и имотния ученикъ къмъ конкурсъ за стипендия, но има за цѣлъ да установи неговото състояние, за да бѣде допуснатъ до конкурса. Така щото, това имотно състояние не опрѣдѣля размѣра на стипендията, а установява допусането до конкурсъ, допусането до конкурсъ, споредъ чл. 12, става само тогава, когато отъ тѣзи данни комисията се удостовѣри, че младежътъ нѣма възможностъ да се поддържа въ странство.

К. Мирски: Нѣма пълна възможностъ.

Министъръ В. Молловъ: Тукъ е казано „нѣма възможностъ да се поддържа въ странство“, а не „нѣма пълна възможностъ“, и ние, слѣдователно, вземаме относителното състояние. Така, у насъ може да има случаи, въ които лицето би могло да стои у дома си и съ коматъ хлѣбъ и сирене да се прѣхранва извѣстно врѣме, но въ странство то не може да отиде, не може да отиде по-нататъкъ отъ Софийската или Цариградската гара, защото нѣма срѣдства. Ние, слѣдователно, не установяваме стипендии за всички тѣзи прѣходни степени на състоянието до заможностъ, но само за тѣзи младежи, за които знаемъ отначало, че тѣ не могатъ да се издържатъ въ странство. Този параграфъ се тълкува въ свръзка съ съотвѣтния параграфъ по стипендиитъ отъ срѣд-

нитѣ училища, че тамъ се иска съвършено бѣдно състояние, а тукъ ние не искаме, щото младежътъ да нѣма нищо; може-би, той да има малко, но въ всѣки случай не толкова, щото да е въ състояние да отиде въ странство и да слѣдва. Затуй го поставяме като условие за допусането на конкурса, а не за размѣра на стипендията. И послѣ, азъ казахъ, имаме свѣдѣния — удостовѣрението гласи така — че родителитъ на младежа иматъ еди-какъвъ имотъ, еди-какъвъ доходъ, да кажемъ, получаватъ по 50 л. на мѣсецъ, иматъ 50 декара земя, иматъ нѣкоя полусрутена къща въ нѣкой градецъ въ България и пр.; на основание на тѣзи свѣдѣния се удостовѣрява, че еди-кой си нѣма възможностъ да слѣдва висше учебно заведение. Сега, по-нататъкъ, какви степени ще опрѣдѣлимъ и по какъвъ начинъ ще опрѣдѣлимъ да се даде стипендия отъ 1.100, 1.200, или 1.500 л. годишно, това е една задача абсолютно невъзможна и, слѣдователно, заради туй по никакъвъ начинъ азъ не мога да се съглася съ началото, което поддържа г. Мирски, което, може-би, абстрактно говорено, да отговаря на извѣстна справедливостъ — азъ това не мога да отрека — но законопроектъ, прѣдъ видъ на това, че подобно положение не може да се приложи, да се реализира практически, отнася въпроса до допусане на конкурсъ, а не до размѣра на стипендиитъ. Ето защо текстътъ на чл. 16 въ това отношение не може да бѣде измѣненъ, не може да получи друга редакция, освѣнъ тази. Ние отначало провѣрваме обстоятелството, че лицето нѣма възможностъ да отиде да слѣдва висше учебно заведение въ странство, и споредъ това го допусаме до конкурсъ и, ако издържи този конкурсъ по-нататъкъ, естествено, то получава надлежната стипендия.

Обаче азъ съмъ съгласенъ съ почтени г. Мирски, че ако размѣритъ на стипендията е установенъ въ едно завѣщание, въ единъ фондъ, естествено, тогава този размѣръ ще бѣде даденъ. То слѣдва само по себе си въ свръзка съ чл. 2 отъ законопроекта. Това е ясно само по себе си и нѣма нужда да влиза въ чл. 16. Въ дѣйствителностъ трѣбва да кажемъ, че всички сега стипендии сж стипендии на фондове, нѣма нито единъ държавенъ стипендиантъ въ странство, нито въ София. Даватъ се само помощи. За виспитѣ учебни заведения има стипендианти, които слѣдватъ отъ фондоветъ, а въ бюджета на Министерството на народната просвѣта нѣма нито една стотинка кредитъ. Има само двѣ държавни стипендии — „Маринъ Дриновъ“ и „Фотиновъ“ — но тѣ сж по специални закони.

Сега иде другъ въпросъ, въпросътъ повдигнатъ отъ г. Накова и който, виждамъ, се поддържа отчасти и отъ г. Мирски. Не е въпросътъ за слѣдването въ висши учебни заведения, не е разликата тамъ, че едно лице ще получи дипломъ въ странство. Азъ не знамъ, дали всѣкога офицеритъ получаватъ такъвъ дипломъ — има нѣкои получаватъ, други не. Въпросътъ е другадѣ. Въпросътъ е за длъжностни лица, за държавни чиновници, а държавнитѣ чиновници ние не можемъ да подведемъ подъ този законъ, каквито и да бѣдатъ другитѣ изисквания и условия. Когато единъ държавенъ чиновникъ се командирова да свѣрши едно специално висше учебно заведение, слѣдъ като по единъ органически законъ въ нашата държава, като законътъ за въоръженитѣ сили, законътъ за чиновницитъ, законътъ за народното просвѣщение за учители, които се командирова, е придобилъ извѣстно право, или отговаря на извѣстни задължения — напр., офицерътъ е придобилъ капитански чинъ и заплатата му е 3.600 или 3.800 л., не зная точно, колко е, мисля, има разлика споредъ различнитѣ родове оружия — каква стипендия ще опрѣдѣлимъ ние? Това е невъзможно. То е въпросъ, който ние тукъ не можемъ

да разискваме. Той е уреденъ съ надлежния законъ за въоръженитѣ сили и вие къмъ мене по този въпросъ не можете да се отнесете, защото се отнасяте по фалшивъ адресъ. Когато азъ стана шефъ на военното вѣдомство, тогава ние съ васъ ще се разпразяме, по какъвъ начинъ ще трѣбва да се пращатъ тия хора въ странство, за да се учатъ въ различнитѣ учебни заведения, а сега бждете добри да се отнасяте къмъ мене, когато азъ отговарямъ за народното просвѣщение, само за стипендиитѣ по послѣдното или за другитѣ стипендии, които влизатъ въ вѣдомството на народната просвѣта. Но мога да ви кажа, че по никакъвъ начинъ вие не можете да подведете къмъ стипендиантитѣ длъжностнитѣ лица, държавнитѣ чиновници: свършено други сж тѣхнитѣ права и тѣхнитѣ задължения. Та, прѣди всичко, кое учрѣждение ще имъ издаде удостоверението, което ние искаме, за тѣхното имотно състояние? Тѣ сж, споредъ нашето схващане, заможни хора. Какъ, ще ги допуснемъ до конкурсъ? Ние имаме тукъ възраст 21 години. Защо? Тогава ще излѣзе, че португой-юнкеритѣ трѣбва да ги пращаме да се специализиратъ въ военнитѣ академии, защото тѣ иматъ възраст 21 година при свършването. Не можемъ, слѣдователно, да уредимъ тукъ този въпросъ.

Д-ръ Н. Наковъ: За тѣхъ ще опрѣдѣлите специална възраст, и не съмъ противъ това да имъ дадете сжщата стипендия.

Министъръ В. Молловъ: Моля Ви се, г. Наковъ, азъ слушахъ, когато говорѣхте; имайте търпѣние.

Д-ръ Н. Наковъ: Нѣмамъ търпѣние, защото по-прѣди дадохте една декларация, а сега давате друга. По-добъръ не ги защищавайте.

Прѣдседателъ: Моля, г. Наковъ!

Министъръ В. Молловъ: Азъ отговарямъ на г. Накова, че той се е сбъркалъ свършено по своя адресъ. Не му е мѣстото и врѣмето да разискваме тукъ този въпросъ. Когато той го повдигна, азъ казахъ, че азъ ще говоря по тѣя въпросъ съ моя колега, военниятъ министъръ, но веднага съобщихъ, че менъ се вижда да е невъзможно, щото длъжностнитѣ лица, които се командироваха въ странство, да бждатъ подведени подъ категорията на стипендианти. Веднага, слѣдъ като говорихме по този въпросъ, азъ заявихъ тогава категорически, че подъ този законъ тази категория лица не могатъ да бждатъ подведени, както не могатъ да бждатъ подведени и лѣкаритѣ, които се командироваха отъ Санитарната дирекция за усъвършенствуване.

Д-ръ Н. Наковъ: Онзи е лѣкаръ, а не се праща да става лѣкаръ.

Министъръ В. Молловъ: Праща се да става лѣкаръ — да става специалистъ-лѣкаръ.

Д-ръ Н. Наковъ: Този се праща да става офицеръ, да става юристъ.

Г. Гроздановъ: Праща се да се усъвършенствува въ военщината.

Д-ръ Н. Наковъ: Мълчи бе, фелдфебелъ!

Г. Гроздановъ: Ти си редникъ, а азъ съмъ български офицеръ. Ти нѣмашъ право да ме обиждашъ. Офицерътъ се праща да се специализира по своята военщина. И ти си слѣдвалъ Военното училище, ама нищо не знаешъ. Язкъ за това, що си излялъ! Затова те изгониха. И тая хубава: министърътъ на просвѣтата да се занимава съ войната; азъ не го

разбирамъ! Три дена го говоришъ, прѣсичашъ министра постоянно, той се спира — човѣкъ възпитанъ — а ти дъръ-дъръ-дъръ! (Смѣхъ) Азъ съмъ офицеръ, а ти си редникъ.

Прѣдседателъ: Моля, седнете, г. Гроздановъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Не си ти, който ще защитишъ министра.

Прѣдседателъ: Азъ много пжти, г. Наковъ, Ви призовавахъ къмъ редъ; Вие не обръщате никакво внимание и насилвате Събранието. Имайте уважение къмъ себе си и къмъ Събранието.

Д-ръ Н. Наковъ: Никого не съмъ насиллъ.

Министъръ В. Молловъ: Сега имамъ да направя още една бѣлѣжка по онова, което говори г. Мирски. Той прѣдлага да се каже: „Народенъ университетъ въ София“. Названието не е това. Законътъ за народното просвѣщение гласи само „Университетътъ въ София“. Чл. 289 гласи: (Чете) „Университетътъ въ София се именува: „Университетъ братя Евлогий и Христо Георгиеви отъ Карлово“. Така щото, щомъ се каже „Софийски университетъ“ или „Университетъ въ София“, то се разбира кой е; но „Народенъ университетъ“ нѣма защо да се каже.

К. Мирски: Утрѣ може да има другъ, свободенъ университетъ.

Министъръ В. Молловъ: При свободнитѣ университети стипендии не се даватъ.

Прѣдседателъ: Ще туря на гласуване.

Има прѣдложение отъ г. Вълча Георгиевъ по чл. 16 съ слѣдующето съдържание: „Сумата 1.200 л. се намалява на 900 л., сумата 1.800 л. — на 1.550 л. и сумата 2.400 л. — на 2.160 л.“ Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието не приема.

Турямъ на гласуване члена тѣй, както е прочетенъ отъ г. докладчика. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 17. На всички стипендианти въ чужбина се отпущатъ отдѣлно и такситѣ за правоучение, за изпититѣ и за печатане на тезитѣ.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 18. На стипендиантитѣ се даватъ пѣтни пари, съобразно разстоянието до града, въ който ще слѣдватъ. Сжщо се отпущатъ пѣтни пари и на ония стипендианти, на които стипендията се прѣкръпява.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 18, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 19. Веднага слѣдъ постѣпване въ учебното заведение, стипендиантитѣ сж длъжни да прѣдставятъ въ респективното министерство удостоверение отъ управлението на училището, че сж приети за редовни по оня клонъ, по който сж изпратени да слѣдватъ.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 19, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 20. Стипендиянтѣ сж длъжни да прѣдставятъ въ респективното министерство всѣки семестъръ удостовѣрения отъ управлението на учебното заведение за занятията си.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 20, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 21. Никой стипендиянтъ не може да се прѣмѣсти отъ едно учебно заведение въ друго безъ разрешение отъ респективното министерство.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 21, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 22. Стипендиянтѣ се отнематъ съ заповѣдь отъ съответното министерство по слѣднитѣ причини:

а) ако стипендиянтъ не прави прѣдвидѣнитѣ изпити въ опредѣленото за тѣхъ врѣме;

„б) ако успѣхътъ му за два семестра не е добъръ, въ случай че слѣдва въ университетъ, дѣто има изпити всѣки семестъръ;

„в) ако не прѣдстави документъ, че е посѣщавалъ редовно семинара и лекциитѣ, въ случай че слѣдва въ университетъ, дѣто нѣма изпити всѣки семестъръ;

„г) ако не се съобразява съ разпорежданията и заповѣдитѣ на министерството, и

„д) ако се окаже, че може да се издържа на свои средства.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 22, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 23. Всѣки новъ стипендиянтъ дава самолично писмено задължение, че ще служи на държавата, ако бѣде поканенъ отъ правителството, дѣто и да е и на каквато и да е длъжностъ, съобразно съ подготовката му, толкова врѣме, колкото е получавалъ стипендия.“

Направи се слѣдующето измѣнение: слѣдъ думитѣ „писмено задължение“ се вписаха и думитѣ „одобро отъ неговия настойникъ, ако е малолѣтенъ“. Прибавя се и слѣдната втора алинея: (Чете) „Забѣлѣжка I къмъ чл. 93 отъ закона за въоръженитѣ сили въ царството остава въ сила“. Тая забѣлѣжка гласи: (Чете) „Стипендиянтѣ въ Военното министерство по медицината, ветеринарството и аптекарството сж длъжни, слѣдъ свършването на курса си, обязательно да постѣпятъ на военна служба и да прослужатъ за всѣка година на учението си съ стипендия по двѣ години“.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Ако държавата смѣта себе си длъжна да помогне на тѣзи бѣдни младежи и да ги улеснява материално, за да могатъ да се учатъ нѣкъдѣ въ срѣдни или висши заведения, неспомнямо е, че тѣзи младежи, завършили своето образование, трѣба да иматъ така сжщо нѣ-

какво задължение къмъ тая държава. Този принципъ на отплата отъ страна на стипендиянтѣ къмъ благотѣлката държава азъ го виждамъ възприетъ и прокаранъ въ чл. 23. Именно въ чл. 23 е казано, че стипендиянтѣ ще даде писмено задължение, че, слѣдъ като завърши образованието си, ще служи на държавата извѣстно число години. Значи, принципътъ на отплата е възприетъ. Азъ, обаче, като възприемамъ сжщия принципъ, не сподѣлямъ сжщия начинъ на отплата, прѣдвидѣнъ въ чл. 23. Какъ ще се отплатява стипендиянтѣ? Законътъ иска отъ него да се задължи, што то нѣколко години да посвети на държавна служба. Азъ мисля, че такова едно задължение е едно задължение, което си нѣма мѣстото въ нашата страна и не бива да има мѣсто въ този законъ. Вие знаете колко много кандидати съ срѣдно и висше образование, съ такова отъ нашия Университетъ и отъ чуждитѣ университети хлопатъ по министерскитѣ врати, главоболитъ министритѣ; правятъ не малко главоболие на народнитѣ прѣдставители, отъ болшинството, разбира се, като имъ искатъ тая или оная служба — разбира се, служба, за която тѣ, наспротивъ образованието си, сж годни. Азъ мисля, че докато това е у насъ — и тѣй още нѣма близъкъ изгледъ да бѣде друго-яче — нѣма зашто да смѣтаме за задължение за единъ стипендиянтъ, ако му поискаме да поеме тая или оная държавна служба. Като е въпросъ за службата, по-скоро ние би трѣбвало да помислимъ за друго нѣщо — за начина и срѣдствата, што да се избавимъ отъ прѣголтѣнитѣ главоболиа на хора, наистина образовани, но стремящи се да изваждатъ своята прѣхрана сѣ чрѣзъ служене било на общината, било на окръга, най-вече на държавата. Азъ мисля, прочее, че задължението, възприето въ чл. 23, като отплатата на стипендиянтѣ къмъ благотѣлката държава, не може да се сматра въ дѣйствителностъ като такова и ще трѣба да го замѣнимъ съ друго, за да спазимъ добръ този принципъ на отплата. Азъ мисля, че ще сторимъ най-добръ, ако възприемемъ, што стипендиянтѣ да възвръща полученитѣ като стипендия суми отъ държавата и него да го улеснимъ, като му дадемъ възможностъ да извърши това възвръщане въ единъ по-дълъжкъ периодъ. Азъ мисля, че нѣма да бѣде тежестъ на никой стипендиянтъ, ако бѣде задълженъ въ разстояние на прѣвитѣ 10 години, откакъ завърши учението си, да повърне полученитѣ като стипендия суми, независимо отъ туй, да-ли е на общинска или държавна служба, пъкъ дори и на частна практика. Ако възприемемъ това, ние ще имаме слѣдующитѣ благотворни резултати. Като знаятъ всинца — и млади, и стари — че стипендия, било за придобиване срѣдно образование, било за придобиване на висше, ще се възвръне рано или късно, ще се отнесатъ да искатъ подобна държавна помощ само онѣзи лица, които наистина не могатъ да поминатъ безъ такава помощ. Слѣдователно, само истинно бѣднитѣ ще се домогватъ да добиятъ стипендия.

Отъ друга страна погледнато, ще има много благотворни сѣтнини. Стипендиянтѣ, било въ срѣднитѣ училища, било въ висшитѣ учебни заведения, като знаятъ, че въ продължение на 10 години ще има да връщатъ това, което получатъ като стипендия, тѣ ще бждатъ и по-прилежни било като ученици въ срѣдното училище, било като стипендианти-студенти въ нашия Университетъ, или въ нѣкой чуждестраненъ.

Отъ трета страна, такива лица, слѣдъ завършването на своето образование, ще гледатъ да се настанятъ частъ по-скоро на работа, и въ такъвъ случай ще се постигне даже онова, което се гони чрѣзъ този чл. 23; такива лица да се призаватъ на държавна служба, още по-лесно ще се постигне, защото, като ще има да възвръща сумата въ продължение на

10 години, тогава не ще му изнася нито една година да прѣкара въ празнотъ и, ако не се залавя на частна работа, ще потърси непрѣмѣнно такава отъ държавата.

Друга една благотворна сѣтина би имало подобно законоположение, че сумитѣ, които държавата прѣдвижда въ своитѣ бюджети за стипендианти въ сръдни и висши учебни заведения, тѣзи именно суми ще се възобновяватъ редовно и постоянно. Размѣрътъ имъ ще се увеличава, слѣдователно, съ течение на години сѣ повече и повече бѣднитѣ ученици ще добиватъ възможностъ съ подобна държавна помощъ да завършватъ своето сръдно или висше образование.

Най-послѣ, за такивато лица, като възвѣрнатъ стипендията си, това ще бѣде, тъй да се каже, едно възвеличаване на тѣхния престижъ, отъ друга страна, защото никой не ще има основание да имъ каже, че тѣ нѣкакъ на готово, съ чужди сръдства сѣ получило своето образование, безъ да възвѣрнатъ нито стотинка отъ опова, което имъ е дадено въ трудни за тѣхъ врѣмена. Азъ мисля, че самото достойнство на такивато младежи, на такивато бѣдаци граждани е да се отплатитъ по тоя достоенъ начинъ на държавата, зарадъ сторенитѣ на тѣхъ благодѣяния. Намирамъ, прочее, че отъ която страна да се погледне това законоположение, не може да има, освѣнъ само благотворни резултати, и поради всичко това азъ моля г. г. народнитѣ прѣдставители да се съгласятъ, щото чл. 23 да добие слѣдната редакция: „Всѣки новъ стипендиантъ, или, ако е малолѣтенъ неговиятъ настойникъ, дава саморѣчно писмено задължение, че ще повѣрне полученитѣ като стипендия суми въ продължение на първитѣ 10 години слѣдъ завършване образованието си“.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Идеята, да се възвѣрнатъ сумитѣ, които се даватъ на стипендиантитѣ, е много добра, защото ние сами трѣбва да се водимъ отъ туй начало, което е основано отъ много пожертвуватели днесъ въ България, и благодарение на които пожертвувания ние днесъ имаме образувани разни фондове и тѣзи фондове оттѣрватъ отъ държавата по стотина хиляди лева, да не харчи тия суми за стипендианти, които изпраща въ странство. Ако заведемъ или ако установимъ този обичай, щото да се повѣрчатъ паритѣ, не всички, но една частъ отъ сумитѣ, които се даватъ на стипендиантитѣ да слѣдватъ въ странство, азъ мисля, че съ тѣзи суми ще се образува единъ фондъ, който съ врѣме ще се усили и ще можемъ да имаме на разположение достатъчно суми, за да специализираме въ странство наши хора свършили тукъ, въ нашия Университетъ. А да се иска отъ единъ стипендиантъ да повѣрне цѣлата сума, то е да го направимъ робъ прѣзъ цѣлия му животъ, защото, ако единъ стипендиантъ получава годишно 2.400 л., за 4 години ще получи той 9.600 л., и тѣзи 9.600 л. той прѣзъ цѣлия си животъ не ще може да повѣрне на държавата. Затова би било умѣстно, би било благоразумно, ако се установи, щото тѣ да даватъ една опрѣдѣлена сума. Азъ не ща да бѣда съгласенъ съ мнѣието на г. Мирски, който ще иска да направи съвършено друга редакция на този членъ, да се иска извѣстенъ процентъ.

К. Мирски: Отдѣ знаешъ? Азъ още не съмъ приказвалъ.

В. Георгиевъ: Да се взема на процентъ, не е практично, защото ние имаме стипендианти съ 1.800 л., имаме съ 2.000 л., имаме и съ 2.400 л., но тѣзи хора, когато дойдатъ въ България, ще получаватъ една и

сѣща заплата. Напр., стипендианти, свършили, да кажемъ, по правото, дожаждатъ тукъ, назначаватъ се на служба и всичкитѣ ще иматъ една и сѣща заплата, сега, на единия да се вземе $\frac{1}{10}$ отъ 2.400 л., на други $\frac{1}{10}$ отъ 1.800 л., туй нѣма да бѣде справедливо, а справедливо ще бѣде да опрѣдѣлимъ една сума 500 л. годишно ли, 800 л. годишно ли, но да бѣде еднаква сумата за всичкитѣ стипендианти, които слѣдватъ въ странство. Туй ще бѣде такъвъ единъ размѣръ и, ако се турне еднакво за всички, ще бѣде по-благоразумно, отколкото ако се турне на процентъ.

Но като поддържамъ това мнѣние, азъ станахъ да изляя още друго едно. Въ чл. 23 се притурга отъ комисията една забѣлѣжка, въ която се казва, че забѣлѣжка първа отъ закона за посене на военната тежба си остава въ сила, а тя гласи, че тѣзи младежи, които сѣ получили стипендия отъ Военното министерство, прослужватъ за една година стипендия, която сѣ получили, 2 години.

Г. г. народни прѣдставители! Ние трѣбва да бѣдемъ справедливи и този принципъ, или туй задължение да се продължи по-нататъкъ и за другитѣ младежи стипендианти, които слѣдватъ по другитѣ министерства. Тѣй че, думата ми е, щото всички държавни стипендианти, слѣдъ като се завърнатъ въ България, трѣбва непрѣмѣнно да постѣпватъ на държавна служба и да прослужватъ двойно число години, отколкото години сѣ получили стипендия отъ държавата. Туй ще бѣде въ съгласие съ забѣлѣжката, която е поставила комисията и ще бѣде по-справедливо, па и самитѣ онѣзи младежи, които сѣ получили държавна стипендия, ще бѣдатъ по-сигурени.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Въпросътъ, който се повдигна, е отъ значение, и азъ мисля, че той заслужа вниманието на народното прѣдставителство. Има окръжни съвѣти у насъ, които, благодарение на това, че членоветѣ имъ отъ нѣкои околии сѣ съгласявали, дѣрпали сѣ всѣка година не малки суми отъ окръжната каса въ полза само на тия околии, и нѣкои околии отъ окръжнето сѣ бивали онеправдани. Напр., членоветѣ на Русенската околия сѣ съгласяватъ съ членоветѣ на нѣкоя друга околия отъ Русенски окръгъ и не щатъ да знаятъ, напр., за Разградската околия; съставляватъ болшинство и нѣматъ нужда отъ Разградската околия. „Тѣ казватъ: „Дайте помощъ, дайте помощъ“, и се набиратъ хиляди, десетки хиляди, а съ течение на врѣмето и стотини хиляди. Сега е въпросътъ за стипендиитѣ, но нека ви кажа, какъ обществената опитностъ ни учи да прѣмахнемъ тая неправда отъ окръжнитѣ съвѣти. Какво прави, напр., Варненскиятъ окръженъ съвѣтъ, струва ми се, и други съвѣти, Бургазкиятъ окръженъ съвѣтъ? Не даватъ безвъзвратни помощи. И много хубаво постѣпватъ, защото паритѣ ще се въртятъ и ще се връщатъ пакъ въ касата и ще се помогне на други села или на други градове, понеже паритѣ сѣ на всичкитѣ градове и на всичкитѣ села. Само че даватъ паритѣ безъ лихва. А това е достатъчно. Туй се налага още повече, както за помощитѣ, които окръжнитѣ съвѣти отпущатъ, тъй и за стипендиитѣ, които държавата дава и ще дава, защото, при всичкото желание на мнозина отъ членоветѣ на комисията, които вършатъ тия работи, не всичко се върши справедливо; ставатъ лицепрѣятия, било по роднински съображения, било по други съображения. Затова възприемането принципа на възвѣрщането на стипендията е отъ голѣма полза, тъй като касата, въ случай, държавното съкровище, ще има винаги на разположение по-голѣми суми, за да се

направи по-голямо добро на младежите, които са достойни да се доизучат, а пък не са в положение да сторят това.

Азъ мисля, че въ такъв случай ние трябва да изменимъ чл. 23 така: (Чете) „Всѣки новъ стипендиантъ дава саморъчно писмено задължение, че ще върне безъ лихва на държавата сумата, която е изразходвала тя за него, и то по 20% годишно, като се почне отъ второто шестмѣсечие на годината, когато е завършилъ такъвъ образованието си“. Ако, напр., държавата е изразходвала за него 8 хиляди лева и се приеме да се връщатъ годишно по 20%, то значи да се връщатъ по 160 л. на държавата, и стипендиантитѣ ще могатъ да ги връщатъ. Защо първото шестмѣсечие изоставямъ? Нека първото шестмѣсечие изоставимъ, за да се понареди свършилия, защото тогава още не може да печели.

Това имамъ да кажа по члена, който разискваме и по който членъ г. министрътъ на народното просвѣщение трябва да ни каже, отнася ли се и до лица, които получаватъ стипендия отъ нѣкоя фондация, а не отъ държавното съкровище.

Прѣдседателъ: Има думата г. министрътъ на народното просвѣщение.

Министръ В. Молловъ: Г. г. народни прѣдставители! По този въпросъ ние имаме случай да разискваме и по-рано. И тогава азъ също тъй открито заявихъ мнѣнието си, и сега пакъ ще го подкрѣпя. Този въпросъ се слава така: желателно ли е, или добръ ли е, щото стипендиантитѣ, които отиватъ да слѣдватъ съ стипендия висшитѣ науки въ странство или тукъ, слѣдъ завръщането си, или отъ извѣстна дата слѣдъ завръщането си, да връщатъ получената стипендия? Прѣдложението, което прави г. Драгиевъ, това, което прави г. Мирски, има тази сѣщата тенденция: въ извѣстенъ размѣръ, слѣдъ извѣстно число години, или веднага, стипендиантитѣ да връщатъ получената стипендия. Трѣбва да кажа, че азъ съмъ противенъ на това прѣдложение, и съмъ противенъ главно по съображения отъ практическо естество. Азъ още по-рано, при разискването проекта по начало, заявихъ, че ние не даваме стипендии, тъй да се каже, само за обща културна цѣль — извѣстни бѣдни младежи да могатъ да получатъ висше образование — но ние съединяваме тая цѣль и съ друга, практическа цѣль: да дадемъ възможность държавнитѣ служби да бѣдатъ попълнени отъ хора подготвени. Държавата, слѣдователно, покровителствува бѣднитѣ младежи, не само за да имъ даде възможность да бѣдатъ образовани, но и съ една малко егостична цѣль — да можемъ въ даденъ случай да попълнимъ извѣстни вѣдомства съ подготвени лица. Щомъ това е тъй, азъ по никой начинъ не мога да се съглася съ прѣдложението на почтенитѣ господа, защото, ако държавата има нужда отъ извѣстни подготвени лица, несмислено ще бѣде да освободимъ тѣзи лица отъ задължението да служатъ на държавата и да имъ възложимъ друго едно задължение — да върнатъ стипендията. Това би било възможно изключително само тогава, когато ние бихме изпращали тѣзи младежи да се образоватъ, въобще да получатъ извѣстна специализация, да получатъ извѣстенъ кръгъ познания, безъ огледъ къмъ държавнитѣ нужди. Понеже засега ние още не можемъ да направимъ туй, ясно е, че по никакъвъ начинъ не може и да се приеме тая редакция. Ще трѣбва, слѣдователно, да остане постановлението тъй, както то е редактирано въ сегашния законопроектъ, и главно съ огледъ къмъ нуждитъ на онова вѣдомство, за което сме създали специалната забѣлжка, защото тамъ е най-голямата мъчнотия — да се намѣрятъ достатъчно количество лѣкари. Тѣ прѣдпочитатъ, като прѣдставители на либерална

професия, да я упражняватъ на свобода, безъ всѣкакви ограничения, безъ всѣкакви особени задължения.

В. Георгиевъ: И за цивилнитѣ да бѣде.

Министръ В. Молловъ: И, слѣдователно, въ това отношение, ние не ще можемъ да освободимъ военното вѣдомство отъ задължението, което се създава тамъ, да се изпращатъ младежи съ стипендия да слѣдватъ за лѣкари, защото тогава нашата армия ще остане безъ лѣкари. Привлѣкательността къмъ военната служба не е много голяма и, слѣдователно, въ това отношение ние не можемъ да не покровителствуваме Министерството на войната въ даденъ случай, именно, когато то дава стипендии подъ това условие. Слѣдователно, азъ по никой начинъ не мога да се съглася съ прѣмахването на тая забѣлжка. Но, доколкото разбрахъ, ...

В. Георгиевъ: Азъ не искамъ прѣмахването ѝ.

Министръ В. Молловъ: Моля, азъ имамъ достатъчно паметъ, г. Георгиевъ, за да мога да разбера и помня Вашата рѣчь и Вашитѣ забѣлжки. Ще отговоря и на тѣхъ; нѣма нужда отъ припомняне.

Но, г. Георгиевъ намира, че това би трѣбвало да се установи и по отношение на всичкитѣ други вѣдомства. Азъ така го разбрахъ. Мисля, че въ дадения случай, разлика също тъй съществува, и не би било оправдано, напр., по вѣдомството на народното просвѣщение да установимъ това, защото и безъ туй онзи, който свършва по филология, не може да намѣри длъжностъ по друго вѣдомство.

В. Георгиевъ: А по медицината?

Министръ В. Молловъ: Ама ние по медицина не даваме стипендии, г. Георгиевъ; по медицина дава стипендии военното вѣдомство; може да има много малко случаи, когато фондоветѣ опрѣдѣлятъ стипендии по медицина, но такива стипендии сега нѣмаме. Така щото, въ това отношение нѣма защо да прѣдвиждаме това правило, което съществува по военното вѣдомство, защото по естеството на нѣщата е тъй и, слѣдователно, излишно е да прѣдвиждаме специално постановление.

Сега, като влизамъ въ подробноститѣ по прилагането на това прѣдложение, което се прави тукъ, намирамъ го и отъ друга страна свършено неумѣстно. Какъ можете вие да задължите единъ младежъ, който вчера е свършилъ висшето учебно заведение и който се явява днесъ въ България, веднага слѣдъ завръщането си да започне да внася по 20% отъ получената стипендия?

Н. Мирски: Азъ погрѣшихъ. Да връща най-много 5% на годината отъ своята стипендия.

Министръ В. Молловъ: Не съ 5%, но и съ $\frac{1}{2}\%$ Вие пакъ до такава степенъ ще го ограничите, щото той ще се откаже отъ тая стипендия. Защо вие искате отъ него това задължение?

Н. Мирски: Защото е взелъ пари и трѣбва да ги върне.

Министръ В. Молловъ: Той ги е взелъ при едно прѣдположение, че му се помага, защото е бѣденъ. Който е състоятеленъ, той не иска стипендия, а само бѣднитѣ искатъ. Защо ще турите свършилия въ такава положение? Азъ не намирамъ въ дадения случай оная справедливостъ, за която Вие ратувате сега. — Но не само това, ами Вие смѣтнете, вчера или онзи день се прие законътъ за благоустройството и се установи, едногодишенъ стажъ — че на стажантитѣ една година не се плаща почти нищо,

В. Георгиев: Отъ тѣхъ нѣма да се взима нищо.

Министъръ В. Молловъ: Какъ? Ама не можемъ да говоримъ тукъ само приказки, г. Георгиев! Всичко това трѣбва да се внесе въ текста. — Па и слѣдъ туй 10 години, както казваше г. Драгиевъ, да плаща стипендията. Я се опънете Вие да внесете 10 хиляди лева, по 1.000 л. всѣка година! Вие мислите, че сме богати и че тѣзи, които сж получили висше образование, веднага влизатъ като сирене въ качи и блаженствуватъ? Не е тѣй. Тѣ сж хора, които се трудятъ, както и вие.

Д. Драгиевъ: (Нѣщо възразява)

Министъръ В. Молловъ: Е, послѣ? Още по-силно не можете ли да ми кажете? Вземете думата и говорете слѣдъ мене. Малко разумъ трѣбва въ тая работа, защото така нито азъ ще ви чуя, нито вие ще ме чуете.

Та искамъ да кажа, че въ това отношение прѣдложението, което се прави, споредъ мене, е неумѣстно. Оставете въ дадения случай реда такъвъ, какъвто е билъ досега. Той до известна степенъ е полезенъ за държавата. Онзи, който намира, че нѣма да служи на държавата, или че му е по-добъръ да не служи, той трѣбва да внесе тѣзи пари на държавата. И по военното вѣдомство имаме много такива случаи. Така щото, сумитѣ, които се даватъ, се възвръщатъ обикновено, защото тамъ, както казахъ и по-рано, нѣма голѣма привлѣкателностъ въ службата.

Но трѣбва да кажа по-нататѣкъ, че азъ бихъ билъ партизанинъ по-скоро и на друго — да нѣмаше тая държавна нужда и да кажа: „Получавахъ стипендия; учи се, бѣди полезенъ на себе си и на своето отечество; държавата нѣма да иска отъ тебе това, което ти е дала“, толкова повече, че обикновено тѣзи стипендии се даватъ отъ фондоветѣ. И тукъ е мѣстото да отговоря на почтения г. Мирски, че този параграфъ се отнася до всичкитѣ стипендианти, освѣнъ за онѣзи случаи, за които има специално постановление въ даденъ фондъ или въ дадено завѣщание. Та, азъ бихъ билъ партизанинъ на другото правило, ако бихъ могълъ да ви убѣдя.

И послѣ, практически погледнато, известно ви е, че тукъ има едно дружество за подпомагане на бѣдни студенти; подпомагатъ се дѣйствително съ извънредно скромни суми отъ 20, 30, 40 л. на семестъръ; 40 л. като е, студентътъ може да се радва. Азъ мога да ви увѣря, че въ течение на 15—20 години, откогато туй дружество функционира, то не е получило нито 20 л. обратно, при всичко че има задължение да се връща обратно сумата; паритѣ не се връщатъ не затуй, че хората сж забравили, или ей-така, защото се е минало врѣме, но по една друга проста причина: че въ България нѣма състоятелни хора. И когато вие подпомагате единъ бѣденъ младежъ, не завиждайте, че сте му помогнали. Да се внасятъ такива задължения, да се връща постепенно, или наеднѣжъ, или пъкъ слѣдъ известно число години това, което се е получило като стипендия, тогава по-добъръ не давайте стипендии. Тая държава, която ще бѣде такава мащеха спрямо своитѣ стипендианти, която ще гледа така спрямо тѣхното образование и онова, което тѣ, като образовани хора, ще дадатъ на отечеството, нѣма да заслужава своето название, и нѣма да изгълби своето благородно назначение. Азъ изрично съмъ противъ това прѣдложение.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Кръстьо Мирски, за пояснение.

К. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! Не взехъ думата да убѣждавамъ г. министра, защото почитаемото болшинство на болшинството само отъ г. министра може да се убѣди,

Отъ мнозинството: Охо-о-о!

К. Мирски: Въпросътъ е, че не искамъ да отидемъ отъ една крайностъ къмъ друга. Не е мащеха онова лице, което дава помощъ съ условие да се върне тя, защото помощта може да бѣде и възвратна.

Азъ взехъ думата за друго: да кажа, защо нѣкои стипендианти, които сж задължени да връщатъ стипендията, досега не я връщатъ. Не я връщатъ, защото несериозно задължение е вземено отъ тѣхъ. И по тази причина, ако искате да приложите туй, което е писано въ редакцията на г. министра въ чл. 23 и да има резултатъ, трѣбва да приложите и слѣдната точка: (Чете) „Ако стипендиантътъ не е навършилъ 21 година, задължението му се приподрисва отъ неговия настойникъ“.

Докладчикъ Г. Марковъ: Има го въ законопроекта, г. Мирски.

К. Мирски: Ако го има, добръ.

А по останалото ще кажа, че много хубаво сж бѣде, ако се каже: стипендиантътъ връща 5%, единъ година слѣдъ получаване на образованието си.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Иванъ Хаджиевъ.

И. Хаджиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ станяхъ да поддрѣпя прѣдложението на господата, които говориха по това: да се повръщатъ стипендиитѣ отъ онѣзи, на които тѣ се даватъ. За това имаме практика — нѣма да установяваме ново нѣщо, нѣма да усвояваме нова практика. Г. Мирски ви каза, че такава практика е имало въ окръжния съвѣтъ въ Варна. Азъ ви казвамъ, че сжщата практика имаше и въ съвѣта на бившия Сливенски окръгъ: когато се даватъ стипендии или даже помощи на стипендианти, тѣ се повръщаха. И нека не се боимъ, че нѣма да се явятъ мнозина да искатъ тѣзи стипендии. Напротивъ, ще се явятъ мнозина да ги искатъ и съ удоволствие ще обтѣцатъ и ще дадатъ задължение да ги повърнатъ, защото това нѣма да се види тежко на онзи, който отива да се учи и сега, като му трѣбватъ срѣдства, вие му дадете такива срѣдства, безъ да му искате лихва, а го задължите да ги изплати слѣдъ врѣме, когато той ще бѣде при по-друго положение. Мотивитѣ, г-да, наведени както отъ г. Драгиева, така и отъ други господа, които говориха, по сж току-така за прѣнебрѣгване. Но защо да задължаваме стипендиантитѣ да върнатъ онази сума, която сме имъ дали като помощъ, защо да не имъ я дадемъ безвъзвратно? Искаме да я вземемъ отъ тѣхъ, за да я дадемъ на други да си послужатъ, тѣй, както правимъ днесъ въ основнитѣ училища съ учебницитѣ: купуваме учебници тая година, учатъ по тѣхъ ученици отъ I, II, III отдѣление и въ края на годината ги оставятъ; слѣдъ тѣхъ ще дойдатъ други ученици и ще се възползватъ да учатъ отъ тѣзи учебници слѣдующата година. Така става работата взаимнообразно, а не е помощъ. А пъкъ азъ казвамъ: онова, което съмъ ти далъ, за да ти помогна, трѣбва да го повърнешъ — то е дадено като на заемъ. И азъ ви казвамъ, че на онзи, който истински се въздушевява отъ намѣрение, отъ благото намѣрение да свърши училище, нѣма да му се зловиди, ако се иска отъ него утрѣ, когато ще дойде врѣме да добие една кариера, да добие едно по-добро материално положение, да повърне по 5% на година онова, което му се дава. Не зная защо г. министърътъ се сърди. Моля ви се, тая работа не е за оскръбление. Можете да приемете това. То не е поволя. Най-сетѣ, нека въ това отношение оставимъ самитѣ г. Ляпчева. Ние сме даскали, можемъ нѣкогашъ, като се убѣдимъ въ правотата на една ра-

бота, да отстъпимъ. Нѣма защо да постоянствуваме; ние имаме даскалско възпитание.

Прѣдседателъ: Моля Ви, г. Хаджиевъ, оставете това и говорете по прѣдмета.

И. Хаджиевъ: Азъ ще моля г. министра да се съгласи съ направеното прѣдложение.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Напусто мисли г. министърътъ, че ние повдигаме този въпросъ отъ нѣкаква завистъ къмъ положението на стипендиантите.

Министъръ В. Молловъ: Не, азъ не мисля така. Разбирамъ Вашето положение.

Д. Драгиевъ: Това положение не е толкова очевидно, щото да се удостои съ нашата завистъ, г. министре. Това Вие виждате. Ние повдигаме този въпросъ, защото намираме, че е справедливо да се възвръща отпуснатата помощ; защото е полезно, отъ друга страна, тъй като ще се даде възможностъ на повече бѣдни младежи да завършатъ своето сръдно или висше образование; и отъ трета страна, защото ние не правимъ нѣщо, въобще особено трудно за бѣдното положение на тия свършили хора, и не правимъ много невъзприемлива, тъй да се каже, стипендията, която имъ се дава. Какво искаме ние? Азъ прѣдлагахъ, щото въ разстояние на 10 години стипендиите да повърнатъ получената сума. Г. Мирски отива по-нататъкъ и прѣдлага 5%; значи, въ продължение на 20 години да възвърнатъ получената стипендия. Ако не се съгласите за 10 години, азъ съмъ готовъ да възприема прѣдложението на г. Мирски, относително годинитъ на възвръщането — нека въ 20 години се възвръщатъ. И въ такъвъ случай, какво ще имаме? Да положимъ, единъ младежъ добива пълна стипендия за сръдно образование, прѣзъ послѣднитъ четири години на своето учение въ гимназията. Четири години ще получава по 600 л. — 2400 л. Тия 2400 л. да ги възвърне въ 10 години, значи, въ годината по 240 л., въ 20 години по 120 л. Да положимъ, че той стане учителъ, нема ще бѣде нѣщо тежко, неблагоприятно за този човѣкъ, ако му поискаме 120 л. въ годината да повърща, въ случай че заема най-низко плащаната длъжностъ въ държавата — учителската; или пъкъ, ако получава въ продължение на четири години по 1800 л. — правятъ 7—8 хиляди лева, въ продължение на 20 години ще трѣбва да плаща по 400 л., за да възвърне тия суми; нема за единъ младежъ, който ще въ първата година ще получава двѣ-три хиляди лева заплата, ще бѣде тежко да възвърне на държавата 300—400 л. годишно. Азъ мисля, че ние не създаваме нѣкакво особено невъзможно нѣщо, нѣкакво тежко положение. Нѣма да се намѣрятъ хора, дѣйствително бѣдни, които, и при такива задължения за възвръщане, да се откажатъ отъ стипендията, защото, мисля, всинца ще могатъ да си спомнатъ имената на ученици, било отъ сръднитъ училища, било на студенти, които ученици и студенти слѣдватъ своето образование, като взематъ пари не на заемъ, ами съ лихва, и отсетнѣ връщатъ тия пари, и нѣма кой да ги чака да ги върнатъ въ 20 или 10 години, ами хората искатъ тия пари да имъ бѣдатъ възвърнати въ продължение на три-четири години, и да имъ бѣдатъ възвърнати съ лихвата, и не съ проста, ами съ сложна лихва, и ако се пакъ намиратъ младежи, жадни за наука, които и при тия тежки условия пакъ отиватъ да слѣдватъ, мисля, че съ голѣмо възблагодарение ще се намѣрятъ наистина бѣдни младежи, които да се задължатъ въ разстояние на 10 или

20 години да възвърнатъ получената стипендия. Азъ мисля, че ако възприемемъ това законоположение, то не значи, че ние ще погледнемъ машински къмъ тия стипендианти, а, наопаки, ще значи, че както къмъ тѣхъ майчински поглеждаме, и имъ даваме улеснение, сръдства да завършатъ своето образование, така също майчински мислимъ и радѣмъ за другитъ, за онзи голѣмъ брой бѣдни ученици, които така също иматъ не по-малка нужда да бѣдатъ подпомогнати материално при слѣдванетоъ си въ сръдни или висши учебни заведения.

Прѣдседателъ: По чл. 23 има двѣ редакции. Едната редакция е тая на докладчика, и другата, която прѣдлага г. Драгиевъ, съ слѣдующето съдържание: (Чете) „Всѣки новъ стипендиантъ или, ако е малолѣтенъ, неговиятъ настойникъ, дава саморѣчно писмено задължение, че ще повърне полученитъ като стипендия суми въ продължение на първитъ 10 години слѣдъ завършване образованието си“.

Ще туря на гласуване прѣдложението на комисията. Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ чл. 23, както е докладванъ отъ г. докладчика; да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събрането приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 24. Ако нѣкой стипендиантъ се откаже да служи, длъженъ е да повърне на държавното съкровище цѣлата изразходвана за него сума“.

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Тоя членъ, който гласи: „Ако нѣкой стипендиантъ се откаже да служи, длъженъ е да повърне на държавното съкровище цѣлата изразходвана за него сума“, търпи двойко тълкуване. Единъ стипендиантъ не се отказва, приемъ да го назначатъ на служба, но не служилъ толкова врѣме, прѣзъ колкото е получавалъ стипендия. Напр., остава му да служи още само два мѣсеца. Защо да го наказваме съ възвръщането на цѣлата изразходвана за него сума? За това тоя членъ трѣбва да се допълни въ смисълъ, да се разбира, че ако е служилъ, ако е постѣпилъ на служба, но се е отказалъ въ течение на служенето, прѣди изтичането на срока, въ който е билъ длъженъ да служи, да му се иска обратно съразмѣрната частъ отъ изразходваната за него сума. Затова мисля, че ще бѣде добръ г. министърътъ да прѣдложи да се допълни членътъ така: „Ако такъвъ се откаже да дослужи толкова врѣме, колкото е получавалъ стипендия, той връща само съразмѣрна частъ отъ изразходваната за него сума“.

Министъръ В. Молловъ: Приемамъ.

К. Мирски: Ако сте съгласни, кажете.

Министъръ В. Молловъ: Съгласенъ съмъ.

Прѣдседателъ: Направете писмено прѣдложение.

К. Мирски: Ще дамъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че този членъ отъ закона никога не ще бѣде приведенъ въ изпълнение.

Министъръ В. Молловъ: Привежда се, г. Драгиевъ. Наблюдава се и се привежда.

Д. Драгиевъ: Мисля, че не ще се намѣрятъ стипендианти, които да се откажатъ да взематъ дър-

жавна служба. Но да положимъ, че ще има такива и че членътъ е необходимъ.

Д. Мишевъ: Има ги много.

Д. Драгиевъ: Азъ вземахъ думата, за да посоча онова противорѣчие, въ което ще изпаднеме съ гласуването на този членъ. Казано е тукъ: „Стипендиянтътъ е длъженъ да възвърне сумата“. Въ колко време да я възвърне, не е обяснено.

Докладчикъ Г. Марковъ: Правилникътъ ще уреди това.

Д. Драгиевъ: По всѣка вѣроятностъ, това ще бѣде едно наказание за стипендиянтитѣ, и понеже, казвамъ, не е упоменато въ закона, въ какъвъ срокъ той ще трѣбва да възвърне сумата, за да бѣде наказанието по-осезателно, държавата ще трѣбва въ най-краткъ срокъ, може-би, въ година или двѣ, да му прѣдложи да я възвърне. Азъ моля да се обърне внимание на противорѣчието, въ което ще изпаднеме. Не се съмнѣвамъ, че ще гласувате този членъ, както и досегашнитѣ. Вие прѣди малко смѣтнахте, че е мащински, че е жестоко, ако поискаме въ 10—20 години хората да възвърнатъ сумата, а пъкъ сега ще гласуваме въ този членъ, веднага да възвърнатъ сумата.

Министъръ В. Молловъ: Да имате да вземате; никакво противорѣчие нѣма тукъ, г. Драгиевъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. д-ръ Ненко Нанковъ.

Д-ръ Н. Нанковъ: Азъ ще искамъ едно обяснение отъ г. министра. Азъ съмъ съгласенъ съ принципа, който е легналъ въ чл. 24. Но въ чл. 23, който приехме по-рано, е казано, и тъй се разбира, че като свърши стипендиянтътъ е длъженъ да служи на държавата, ако бѣде поканенъ отъ правителството да заеме служба. Свършва, дохожда, изпълнява всички формалности и изисквания на закона и се поканва да служи на каквато и да е служба и където и да е; той е длъженъ да служи, иначе, попада въ удари на този чл. 24, по който ставатъ сега дебати. Значи, ако той не приеме, ако се откаже да служи, трѣбва да върне изразходваната за него сума, безъ лихвитѣ, но срокъ за изплащането не е опрѣдѣленъ. Азъ бихъ желалъ да зная едно, г. министре, защото съ този членъ, въ комбинация съ чл. 23, могатъ да ставатъ злоупотрѣбления. Злоупотрѣблението сѣ отъ слѣдното естество. Азъ свършвамъ, поканватъ ме да служа, служа 5—6 мѣсеца и ме уволнятъ. Значи, азъ съмъ принуденъ да взема една работа по своята специалностъ, подиръ 4—5 години, когато вече азъ съмъ настаненъ и считамъ себе си освободенъ отъ задължението спрѣмо държавата, поканватъ ме да служа не отъ нужда на държавата, а само отъ желание да ме тормозятъ.

Докладчикъ Г. Марковъ: Това е уредено въ чл. 28. Слѣдъ три мѣсеца държавата, ако не ви даде мѣсто, вие нѣмате никакво задължение.

Д-ръ Н. Нанковъ: Ама туй е отъ началото, ако не ви даде мѣсто, но азъ давамъ друго положение. Назначаватъ ме и ме уволняватъ по липса на работа. Подиръ три или четири години, когато се настани на работа, дохожда друго едно правителство или другъ единъ министъръ и казва: държавната нужда изисква да постапишъ наново на служба, ти не си освободенъ, защото не подпадашъ подъ този членъ, който гласи, че слѣдъ три мѣсеца, ако държавата не ви назначи, освобождавате се отъ задължението спрѣмо нея. По такъвъ начинъ едно лице ще бѣде

поставено въ неопрѣдѣлено положение и когато скимне на държавата, подъ благовиденъ мотивъ, че тя има нужда отъ него, ще бѣде поставено просто въ невъзможностъ да работи. Та тия обяснения искамъ отъ г. министра. Азъ мисля, че така го разбира и г. министърътъ . . .

Министъръ В. Молловъ: То се знае; това е ясно.

Д-ръ Н. Нанковъ: . . . по все таки тия, които ще прилагатъ закона, могатъ да му даватъ различни тълкувания.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ В. Молловъ: Прѣди всичко, трѣбва да отговоря на г. Драгиева.

Никакво противорѣчие въ дадения случай съ онова, което има въ законопроекта, нѣма. Нѣма никакво противорѣчие и съ онова, което азъ казахъ. Тукъ държавата никакъ не си отмишва, никаква мащеха не е, а изпълнява онова, което е прѣдписано въ закона, защото на стипендиянта е прѣдоставена двойна възможностъ: или да изпълни своето задължение — това, което той е знаелъ, прѣди да отиде да слѣдва — да приеме тая служба и, ако не го изпълни, естествено, слѣдва санкцията. Ясно е, слѣдователно, това, което трѣбва да стане. Тукъ не може да се говори за никакви лоши или по-лоши отношения къмъ стипендиянта. Отъ неговата добра воля зависи, да-ли ще бѣде тъй или иначе.

Сега, колкото се отнася до въпроса, който повдига г. Нанковъ, ясно е, споредъ мене, особено въ свѣрка съ чл. 28, че въ тоя случай задължението прѣстава и, слѣдователно, лицето не може да бѣде безпокоено.

Д-ръ Н. Нанковъ: Единъжъ уволнено, освобождава се.

Министъръ В. Молловъ: Разбира се. Държавата поема задължението да го назначи; ако не го ще, ако го вади отъ себе си, какво е кривъ човѣкътъ.

А. Башевъ: Г. Драгиевъ зачекна въпроса за сроковетѣ на плащането.

Министъръ В. Молловъ: Сроковетѣ на плащането въ дадения случай нѣма защо да се установяватъ; напротивъ, онзи, който не иска да изпълни доброволно своето задължение, по едно общо правило на гражданското право, трѣбва да си върне онова, което съществува като косвена облага. Ако държавата влѣзе въ споразумѣние да му отсрочи, то е друга работа. Онзи, който се отказва, трѣбва да знае, че веднага ще трѣбва да плати сумата. И бждете увѣрени — това е практиката на Военното министерство — намиратъ веднага да платятъ, стига да не сплужатъ.

Прѣдседателъ: Ще туря на гласуване чл. 24. Моля, които приематъ чл. 24, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 25. Стипендиянти, които слѣдватъ въ Софийския университетъ, се намиратъ подъ непосредствения контролъ на ректората, който слѣди поведението и успѣха имъ и съобщава за това въ министерството“.

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 25, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 26. Стипендиянтъ, който завърши въ странство образованието си, е длъженъ да съобщи за това веднага въ министерството.“

Приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Има думата г. Никола Благоевъ.

Н. Благоевъ: Г. г. народни прѣдставители! Този членъ, споредъ мене, не е пъленъ, и ще моля г. министра и г. докладчика да се съгласятъ да се допълни съ това, което азъ ще кажа. Споредъ мене, тукъ ще трѣбва да се опрѣдѣли, че стипендиянтъ, веднага слѣдъ като свърши наукитъ си, е длъженъ да се завърне въ България, защото често пкти се случва той да завърши, да се скита насамъ-нататъкъ и късно да съобщи на министерството.

Слѣдъ това, тукъ трѣбва да се опрѣдѣли, какво трѣбва да бѣде съобщението, какъ трѣбва да съобщи, защото се казва само, че е длъженъ да съобщи на министерството. Може да се яви прѣдъ началника и да каже, че се е върналъ, а началникътъ я забѣлжитъ, я не, и подирѣ той да рекламира: „Азъ съобщихъ на министерството еди-кога“, слѣдователно, срокътъ ще изтече и той ще се освободи отъ задължението си. Затова съобщението трѣбва да стане писмено.

Министъръ В. Молловъ: Добрѣ, съгласенъ съмъ, нека се прибави думата „писмено“.

Н. Благоевъ: Още едно нѣщо азъ искамъ. Този стипендиянтъ, като се завърне, веднага да направи единъ докладъ до министерството и да съобщи вървежа на неговото образование и специално на какво се е посветилъ. Да прѣдположимъ, че е слѣдвалъ медицина, но тя има много клонове: възможно е да е хирургъ и пр., длъженъ е да съобщи за това на министерството, та, когато му опрѣдѣля службата или въ деня на назначението му, да има прѣдъ видъ това. Но още едно нѣщо искамъ да се каже — за стипендиянтъ при Софийския университетъ: за тѣхъ нищо не се казва. Азъ мисля, че и тѣ подлежатъ подъ категорията на стипендиянтитъ, които слѣдватъ въ чужбина, защото тукъ, по моето мнѣние, не играе голѣма роль сумата.

Министъръ В. Молловъ: Г. Благоевъ! Въ чл. 25 се говори за това.

Н. Благоевъ: Видѣхъ.

Министъръ В. Молловъ: Ректоратътъ съобщава на министерството за всички стипендиянти.

Н. Благоевъ: Азъ искамъ и туй да се каже, че и тѣ правятъ докладъ. Защото да прѣдположимъ, че слѣдватъ по правото; тѣ може да се прѣдаватъ повече на углавното или на гражданското право, затова да се иска отъ тѣхъ да правятъ докладъ за вървежа на образованието си и да го съобщаватъ на министерството. Та, споредъ това, азъ мисля, че ще бѣде добрѣ, ако се попълни този членъ така: „Стипендиянти, които завършватъ образованието си въ странство, веднага се завръщатъ въ България и съ особенъ докладъ до министерството съобщаватъ за образованието си, специалността си, и за завръщането си. Сжщо правятъ докладъ и стипендиянтитъ при Софийския университетъ“.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ В. Молловъ: Трѣбва да кажа, че азъ приемамъ прѣдложението на г. Благоева по отношение на думата „писмено“, при всичко че и то, спо-

редъ мене, би било излишно; всичко останало е работа за единъ правилникъ. Какъвъ докладъ и за какво ще прѣдставляватъ стипендиянтитъ, ще го уреди единъ правилникъ, а тѣкъ трѣбва да кажа, че въ дадения случай докладътъ се заключава въ тѣхната диплома. Това се отнася за завършване висше образование, а не за специализация и, слѣдователно, то е свършено неумѣстно и излишно. Кolkото се отнася до думата „писмено“, нека се турни, а за завръщането въ България, то е ясно само по себе си. Щомъ сж длъжни да съобщятъ на министерството, че сж завършили, ясно е, че тѣ сж задължени да се върнатъ въ България.

Д-ръ Н. Наковъ: Задължени сж да се върнатъ веднага?

Министъръ В. Молловъ: Разбира се.

Д-ръ Н. Наковъ: Ако нѣкой стои още шестъ мѣсеца съ свои срѣдства?

Министъръ В. Молловъ: Стипендията му се прѣкрятъва.

Д-ръ Н. Наковъ: По намѣри срѣства и стои шестъ мѣсеца или една година въ нѣкоя болница като медикъ, ще го задължи ли министерството да се яви?

Министъръ В. Молловъ: Разбира се.

Д-ръ Н. Наковъ: Както се разбира по буквата на закона, така е, но азъ мисля, че не е злѣ, ако се развържатъ малко ржцѣтъ.

Министъръ В. Молловъ: Ама тогава ще трѣбва да се кажатъ и по-голѣми подробности. Азъ мисля, че е излишно; ако искате, кажете го, но законътъ ще стане правилникъ. Хубаво е казано въ законопроекта.

Д-ръ Н. Наковъ: Ако се специализира по работата си, държавата нѣма право да го върне.

Министъръ В. Молловъ: Какъ ще го върне?

Обаждатъ се: Съ стражаръ.

Д-ръ Н. Наковъ: Какъ съ стражаръ? Сега, да се разберемъ. Студентътъ като свърши, задълженъ е да съобщи писмено. Каква цѣль гонимъ съ това? Че като свърши, да не злоупотрѣблява съ стипендията и да продължава петъ-шестъ мѣсеца да я получава, защото държавата не може да го контролира. Едно. И второ, вис го задължавате да се яви въ 10—15 дена, както военнитъ даватъ маршрутъ. Ако не се яви и съобщи: „Азъ желая да остана въ болница“, ще го считате ли за отказъ, ще му приложите ли чл. 24, да съберете стипендията? Това искамъ да кажа.

Министъръ В. Молловъ: Разбира се, че ще съберемъ стипендията — то се знае.

Д-ръ Н. Наковъ: Ние, като законодатели, трѣбва да бждемъ ясни и категорични. И затова трѣбва да се каже, че подъ никакви съображения студентътъ, който завърши, не може да остане въ странство; завърне ли се, трѣбва да се яви и държавата, ако има нужда, да му даде служба. Неговото специализиране да остане за послѣ; ако иска държавата, може да го прати да се специализира като чиновникъ, но не по свое усмотрѣние, когато слѣдва тамъ. Всѣки студентъ стипендиянтъ, слѣдъ като свърши, може да намѣри срѣдство да стои тамъ шестъ мѣсеца или година, а може и неговиятъ личенъ интересъ да го задължава да стои тамъ, за да се специализира.

Министър В. Моллов: На-ли Ви заявихъ? То се разбира само по себе си. Ако искате да впишете това съ известна санкция, пишете го по-долу — то може да стане и при третото четене — че той подписва едно задължение, слѣдъ като свърши, веднага, сѣщия денъ още да вземе трена и да се върне въ България на третия денъ, за да има санкция, защото иначе, не може да се опрѣдѣли. Но това задължение се разбира само по себе си и, ако се забави, нѣма да му дадемъ нищо — то се знае — затуй съобщава писмено въ министерството и затуй е длъженъ да съобщава всѣки семестъръ, какво е свършилъ — редътъ е такъвъ и отъ това слѣдимъ; щомъ свърши, стипендията се прѣкъсва. И послѣ, недѣйте забравя военната служба.

Д-ръ Н. Нановъ: То е другъ въпросъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Марковъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ чл. 34 е казано: „За подробното прилагане на този законъ, ще се изработи особенъ правилникъ и програма“. Отдѣлнитъ случаи ние не можемъ да прѣдвидимъ; тѣ ще се явятъ съ приложението на закона. Случаятъ, който визира г. Нановъ, ще бѣде уреденъ именно съ този правилникъ. Ако единъ студентъ по медицината свърши прѣзъ юлий и иска да остане една година да се специализира, никой министъръ нѣма да го застави да се завърне, споредъ негово разбиране, защото този човѣкъ, слѣдъ като се специализира, ще се върне по-полезенъ за страната. Но задължението, което е поелъ, когато е отишълъ да слѣдва, ще остане въ сила. Така че, тѣзи отдѣлни случаи ще се явятъ при приложението на закона и ще се уредятъ съ правилника, а не могатъ да се прѣдвидятъ сега.

Прѣдседателъ: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Въпросътъ, който се повдигна, е въ свързка съ наредбата, която приехме въ чл. 23: „Ако бѣде поканенъ“ — Кога? Разбира се, като завърши образованието си — „длъженъ е да се завърне и да заеме каквато и да е длъжностъ“.

Министър В. Молловъ: То се знае.

К. Мирски: Членътъ, който разискваме, нѣма нужда отъ никаква добавка, даже отъ думата „писмено“.

Министър В. Молловъ: И тя е излишна.

К. Мирски: Но за насъ, българитѣ, има нужда, защото ние обичаме да говоримъ на учрѣжденията устно, намѣсто писмено.

Нѣма нужда отъ никаква добавка. Стипендиянтътъ може да стои задъ граница, но, като го поканятъ съ едно прѣпорѣчано писмо съ обратна разписка, и той не дойде въ три мѣсеца да заеме служба, то значи, че се отказва.

Прѣдседателъ: Ще туря на гласуване чл. 26 съ добавката само на думата „писмено“. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 26 съ казаната добавка, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 27. Ако нѣкой стипендиантъ се завърне въ България прѣди свършването на курса и безъ разрѣшение на респективното министерство, длъженъ е да повърне иждивената за него сума или да послужи на държавата, ако правителството намѣри

това за добръ, толкова врѣме, колкото се е ползувалъ съ стипендия.“

Членътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че послѣднитѣ думи: (Чете) „или да прослужи на държавата, ако правителството намѣри това за добръ, толкова врѣме, колкото се е ползувалъ съ стипендия“, си нѣматъ мѣсто. Какво ще ми служи единъ стипендиантъ, който нѣма завършено образование?

Министър В. Молловъ: Ако е отишълъ да слѣдва философия и е свършилъ четири семестра, можемъ да го назначимъ въ прогимназия.

В. Георгиевъ: Г. министре! Ние имаме толкозъ младежи свършили нашия Университетъ, . . .

Министър В. Молловъ: Не сж достатѣчни.

В. Георгиевъ: . . . щото нѣма нужда да назначаваме несвършилитѣ въ страпство. Хрумнало му е, той не иска да довърши своето образование, за което е пратенъ, напуска тамъ своеволно, безъ разрѣшението на министерството, за такъвъ по-добръ е да прѣдвидимъ да повърне сумата, отколкото да го назначаваме още на служба. Туй не е право. Ако искате да наложите наказание на такъвъ стипендиантъ, накарайте го да повърне сумата и съ туй ще направимъ да не се задължаватъ хора, които не сж постоянни. Иначе, ще направимъ играчка разнитѣ фондове за помощи и стипендии. Азъ ви увѣрявамъ, че ако остане членътъ тѣй, както е, ще направимъ една грѣшка.

Министър В. Молловъ: Нека се гласува тѣй.

Прѣдседателъ: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Членътъ е много добръ редактиранъ. Единъ младежъ свършилъ, напр., химията въ нашия Университетъ, отива павѣтъ да се специализира, да изучи още по-добръ химията; поболи се, върне се — защо да го не назначите на служба, ако имате нужда отъ него?

Г. Гроздановъ: Даже, ако е боленъ, да го освободимъ да не повръща сумата.

Прѣдседателъ: Ще туря на гласуване чл. 27, и моля, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 28. Стипендианти, които въ течение на три мѣсеца слѣдъ завръщането си въ България не се назначатъ на длъжностъ, освобождаватъ се отъ задълженията на чл. 24 отъ настоящия законъ.“

Приетъ е отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Има думата г. Никола Благоевъ.

Н. Благоевъ: Г. г. народни прѣдставители! Срокътъ отъ три мѣсеца, споредъ мене, е много краткъ, . . .

Г. Тишевъ: Не е краткъ.

Н. Благоевъ: . . . защото, възможно е да се явятъ разни случайности, та тритѣ мѣсеца могатъ да изминатъ много лесно; заради това азъ прѣдлагамъ да се прѣдвиди половинъ година.

Министър В. Моллов: Добръ.

Г. Тишев: Много е половин година човѣкъ да чака безъ работа.

Министър В. Моллов: Понеже това е желанието на г. г. народнитѣ прѣдставители, азъ съмъ съгласенъ да се увеличи срокътъ на половинъ година.

Н. Благоевъ: Какъ ще стои безъ работа този, който е свършилъ на свои разноски, който може да стои безъ работа съ години, а онзи, който е стипендиантъ, да не може да стои безъ работа поне шесть мѣсеца, като го издържа държавата цѣли години, защото, азъ прѣдлагамъ, че въ случай на министерска криза, въ случай даже на една война, тоя срокъ ще измине. И кой ще се откаже? Ще се откаже способниятъ, а неспособниятъ ще чака не шесть мѣсеца, а ще чака шесть години да му дадатъ служба. Затова азъ прѣдлагамъ да се продължи срокътъ до шесть мѣсеца.

Министър В. Моллов: Приемамъ го.

И. Хаджиевъ: Азъ казвамъ, че и шесть мѣсеца сѣ малко. Да го направимъ една година.

Министър В. Моллов: Не, не, шесть мѣсеца стигатъ.

И. Хаджиевъ: Той може да манкира насамъ-нататъкъ.

Министър В. Моллов: Г. Хаджиевъ! Учебната година се свършва на семестри. Зимниятъ семестръ свършва на мартъ мѣсець, лѣтниятъ — на августъ мѣсець — тъкмо е врѣме. Шестъ мѣсеца е достатъчно.

Прѣдседателъ: Ще туря на гласуване чл. 28, както се поправи, отъ три на шесть мѣсеца. Моля, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Глава III.

„Врѣменни помощи.

„Чл. 29. Врѣменни помощи се даватъ на учащи сѣ въ срѣдни, висши и специални училища въ царството и въ чужбина.“

Членътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 29, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 30. Най-голѣмата врѣменна помощъ е:

„а) за учащи се въ срѣдни учебни заведения — 150 л.;

„б) за учащи се въ Софийския университетъ, висшѣ педагогически курсове въ царството и художествено-индустриалното училище — 300 л., и

„в) за учащи се въ чужбина — 600 л.

„По-малки помощи могатъ да се даватъ и два пѣти прѣзъ сѣщата година, но общата имъ сума не може да надмине максимума.“

Членътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 30, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 31. Ученицитѣ отъ срѣднитѣ и специални училища въ царството получаватъ врѣменна помощъ отъ съответнитѣ министерства по прѣдставление на учителскитѣ съвети.“

Членътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 31, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 32. За да се отпусне врѣменна помощъ на учащи се въ висшитѣ педагогически курсове, въ Софийския университетъ и въ странство, просителитѣ трѣбва да прѣдставятъ, съ прошение до Министерството на народното просвѣщение, слѣднитѣ документи:

„а) свидѣтелство, че слѣдва като редовенъ ученикъ въ нѣкое висше училище въ царството или въ чужбина;

„б) свидѣтелство за добъръ успѣхъ въ училището;

„в) свидѣтелство за материалното и сѣмейно положение по чл. 12 точка 2.“

Въ буква б на този членъ, слѣдъ думитѣ „добъръ успѣхъ“, комисията добави „или редовно слѣждане въ училището, съгласно пунктове б и в отъ чл. 22“.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ чл. 32, както се докладва отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

А. Поповъ: Нѣма болшинство, г. прѣдседателю.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 33. Прошенията се разглеждатъ отъ специални комисии при респективнитѣ министерства, и слѣдъ писмени тѣхенъ рапортъ респективниятъ министъръ рѣшава и опрѣдѣля размѣра на помощитѣ, съобразно съ специалността, мѣстото на учението и документитѣ на просителя.“

Членътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 33, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Чл. 34. За подробното прилагане на този законъ ще се изработи особень правилникъ и програма.“

Членътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 34, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Марковъ: (Чете)

„Глава IV.

„Врѣменни разпоредби.

„Чл. 35. Настоящиятъ законъ отмѣнява закона за стипендиитѣ и врѣменнитѣ помощи отъ 17 ноември 1887 г.“

Членътъ е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ чл. 35, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

А. Поповъ: Съ 50 души само.

Прѣдседателъ: Давамъ 20 минути почивка.

(Слѣдъ отидихъ)

Прѣдседательтъ: (Звъни) Засѣданието продължава.

Д. Драгиевъ: Нѣма нужния съставъ, г. прѣдседателю, за съжаление.

Прѣдседательтъ: Прѣминаваме на слѣдния пунктъ отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за одобрение направата на казарми и други войскови здания за нуждитъ на войската.

Моля г. секретаря да го доложи на Събранието.

Секретарь Д. Митовъ: (Чете)

„Изложение на мотивитъ.

„Отъ инспекциитъ, направени въ войсковитъ части отъ мене и отъ подвѣдомственитъ ми началници на отдѣлитъ при повѣреното ми министерство, се констатира, че много отъ сегашнитъ казарми, хранилища за бойни припаси и домакинскитъ постройки сж не само недостатъчни, по причина, че нашата армия отъ година на година се развива и си попълва нужнитъ припаси за всѣка евентуалностъ, но и помѣщенията, които сж останали въ наслѣдство отъ турцитъ, сж твърдѣ нехигиенични и съ твърдѣ съмнителна здравина, а особено хранилищата за бойнитъ припаси, отъ които нѣкои съвсѣмъ не отговарятъ на условията за спазване на новитъ взривни вещества, за които държавата ежегодно харчи голѣми суми. Въ нѣкои казарми пъкъ нѣма прѣкарана достатъчно вода за нуждитъ на войницитъ и конетъ и за държане въ чистота както помѣщенията, тъй и казарменитъ дворове, та да може да се запази здравето на хората и конетъ и се отстранятъ нечистотитъ.

„За да бждатъ разположени войницитъ въ добри и достатъчно просторни помѣщения, належащо е тамъ, дѣто казарменитъ помѣщения сж недостатъчни, да се разширятъ, като се построятъ нужнитъ здания, а тамъ, дѣто казармитъ сж стари и не хигиенични, да се построятъ съвсѣмъ нови, защото недобритъ и стѣснителнитъ помѣщения, освѣтъ чѣ влияятъ на здравето на хората и конетъ, по това се отразява и на дисциплината, която е единъ отъ първитъ фактори, за да имаме една добра армия.

„Сжщото е и съ складовитъ, въ които се съхраняватъ бойнитъ припаси, облъклото, въоръжението и снаряжението, за които на много мѣста се наематъ нужнитъ помѣщения, макаръ и неотговарящи на назначението си, но като не могатъ да се намѣрятъ по-добри, държавата бива принудена да плаща извънредно голѣми наеми, а, ако се построятъ такива, не само че държавата ще се освободи отъ тѣзи наеми, но и ще могатъ да се спазватъ всички прѣдмети, защото помѣщенията ще отговарятъ напълно на назначението си.

„Понеже за постройка на нужнитъ казарми, складове и домакински постройки ще е нужна засѣга една голѣма сума, съ която ще се прѣтовари държавното съкровище съ голѣми разходи, ако се отпусне наеднѣжъ и съ това ще стане неминуемо повишение на цѣнитъ на строителния материялъ, по която причина и постройкитъ ще струватъ на държавата много по-сжго, отколкото ако се строятъ постепенно въ продължение на нѣколко години, то намирамъ, че най-добръ ще бжде да се прѣдвижда въ бюджета на повѣреното ми министерство ежегодно по една извѣстна сума за тази цѣль, независимо отъ кредита, който ежегодно се прѣдвижда за ремонтъ, наеми и др., и независимо отъ кредититъ по другитъ параграфи за издържане на войската.

„Прѣдъ видъ на горѣизложеното и съгласно чл. 18 тъ закона за отчетността по бюджета, като под-

насямъ на г. г. народнитъ прѣдставители приложения тукъ „законопроектъ за одобряване направата на казарми и други войскови здания за нуждитъ на войската“, моля ви да го разгледате и гласувате въ настоящата редовна сесия.

„Ст. София, ноември 1910 г.

„Министъръ на войната, генералъ-адютантъ, генералъ отъ инфантерията: Д. Николаевъ.

„Законопроектъ

за одобрение направата на казарми и други войскови здания за нуждитъ на войската.

„Чл. 1. За направата на здания да се вписва ежегодно въ бюджета на Министерството на войната по 390.000 л. до довършване на всички необходими казарми и други войскови здания, независимо отъ кредита, който ежегодно се прѣдвижда въ бюджета за ремонтъ, наемъ и др., а въ бюджета за 1911 г. да се впише за тази цѣль сумата 390.253 л.

„Чл. 2. Въ обяснителната таблица къмъ ежегодния бюджетъ да се указва, какви именно здания, ще бждатъ строени и дѣ, срѣщу вписаната въ бюджета сума споредъ този законъ.“

Прѣдседательтъ: Има думата г. Никола Благоевъ.

Н. Благоевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Настоящиятъ законопроектъ намира пълното мое одобрение и ще гласувамъ за него: колкото той и да е по сжщността си скромненъ, обаче, по мое мнѣние, той има извънредно голѣмо значение.

М. Златановъ: Ние го знаемъ.

Н. Благоевъ: Ако го знаешъ, пакъ го научи. — Тази година имашъ възможностъ да се запознаешъ съ казармитъ и се убѣдихъ, че тѣ съвсѣмъ не сж достатъчни за нуждитъ на нашитъ войски, които постоянно се развиватъ.

С. Савовъ: Това нѣма нужда отъ твоята защита, защото се знае отъ всички.

Н. Благоевъ: Въ слѣдствие на това, тѣ напълно не отговарятъ на хигиената. Тази година въ Софийския гарнизонъ се опрѣдѣли една комисия, която да прѣгледа казармитъ, и тя констатира, че за единъ войникъ има само 8 куб. м. въздухъ, когато е необходимо нужно да имаме поне 15 куб. м. Въ слѣдствие на това, заболѣванията въ нашата войска и смъртнитъ случаи сж извънредно голѣми. Ни въ една войска нѣма толкова смъртни случаи и заболѣвания, колкото въ нашата. Отъ тази таблица, която ще прѣдставя,...

С. Савовъ: То хубаво, че си слѣдилъ колко сж мрѣли въ войската на другитъ държави.

Н. Благоевъ: ... се вижда, че заболѣванията въ нашата армия сж твърдѣ много. Прѣзъ 1905 г. отъ 40.000 войника имаме 16.000 заболѣли, 1.000 уволнени по болестъ и 94 души умрѣли.

Г. Копринаровъ: Защо говоришъ туй. На-ли ще го четемъ въ доклада на щатната комисия.

Н. Благоевъ: Нѣма го тамъ.

М. Златановъ: Той прави обструкция на военния министъръ.

Н. Благоевъ: Прѣзъ 1909 г. отъ 50.000 войника, има 18.000 заболѣли, 1.500 уволнени по болестъ и

194 души умрели. Ако тѣ се сравнятъ съ заболѣванията и умирањата въ чуждитѣ армии, ще се види, че у насъ сѣ много повече. Тѣй, напр., прѣзъ 1907 г., на хиляда души войници има 340 заболѣли у насъ, докато въ германската армия, напр., има само 244 души. Смъртността въ нашата армия тоже е извънредно голѣма въ сравнение съ оная въ чуждитѣ армии. Пакъ прѣзъ сѣщата година у насъ е имало 3-18‰ смъртни случаи, докато въ германската армия само 1-15 и т. н. Смъртността у насъ сѣ повече и повече се увеличава, а пъкъ числото на заболѣлитѣ отъ ревматизъмъ и туберкулоза е извънредно голѣмо и постоянно се увеличава. Ето защо, необходимо е да се построятъ и да се увеличатъ непрѣмѣнно казармитѣ, защото заболѣванията идатъ само отъ тамъ. Обаче, трѣбва да се построятъ нови казарми не само по хигиенически съображения, но сѣщеврѣменно нашиятъ войници, нашиятъ народъ да видятъ и по-удобенъ животъ, защото нашиятъ животъ постоянно се развива и туй, което е било нужно или достатъчно прѣди 15 или 20 години, сега сѣвсѣмъ не е достатъчно; това, което е задоволявало нашия войникъ прѣди 5—10 години, сега сѣвсѣмъ не го задоволява, затова трѣбва съразмѣрно или паралелно съ неговото културно развитие да му доставимъ и достатъчно удобства въ казармата, защото казармениятъ животъ и тѣй е извънредно тежъкъ, та нѣма защо да го правимъ още по-тежъкъ съ неудобнитѣ жилища.

С. Савовъ: Колко години си стоялъ въ казармата, г. Благоевъ?

Н. Благоевъ: Това не е твоя работа.

С. Савовъ: Трѣбва да го знаемъ, щомъ говоришъ за казармениятъ животъ.

Н. Благоевъ: Нѣма нужда да говоря на тебе и не желая да ме прѣкъсвашъ.

С. Савовъ: Отъ себе си ли говоришъ това? Да по си питатъ нѣкого въ щатната комисија?

Н. Благоевъ: Колкото повече ме прѣкъсвашъ, толкова повече ще говоря, за да ти докажа, че не те слушамъ.

Прѣдседателъ: Моля, г. Благоевъ, недѣйте обръща внимание на туй.

Н. Благоевъ: Какво да му правя?

Нужно е, г. г. народни прѣдставители, да се прѣдвиждатъ кредити и по снабдяването на войската съ вода. Ако вземемъ само трети конни полкъ, ще видимъ, че за водно право се плаща около 13.000 л. Ако войската се снабди съ вода, нѣма да се плащатъ тѣзи грамадни суми. Сѣщеврѣменно се плащатъ и грамадни суми за наеми, които, разбира се, отиватъ безцѣлно: докато ние правимъ съ тѣзи пари помѣщения, паритѣ, които даваме за наемъ, ще се спечелятъ.

Но единъ другъ, много важенъ, въпросъ се явява за хранилищата на припаситѣ. Хранилища има дѣйствиелно новопостроени, но има и стари, оставени отъ турцитѣ. Тѣ бѣха по-рано, може-би, удобни, обаче сега...

С. Савовъ: Никой не оспорва тия нужди.

Н. Благоевъ: Защото ме прѣкъсвашъ, затова ще говоря, за да те убѣдя още повече. — Особено сега за бездимния барутъ сѣ необходимо нужни добри хранилища. И както сега се повдига този въпросъ, да се прѣдвиди тази сума въ бюджета е, може-би, най-подходящето. Нѣма да се прѣдвиждатъ нови разходи, но азъ не намирамъ достатъчно гаранция —

и тукъ ще моля г. министра на финанситѣ и г. военния министъръ да дадатъ обяснение — че тази сума ще се прѣдвиди непрѣмѣнно всѣка година и ще се харчи. Кой ми гарантира, че и другата година ще се прѣдвиди въ бюджета, или, ако се прѣдвиди, ще се похарчи специално за тази цѣль.

Г. Копринаровъ: Прѣдложете каква гаранция да има, че единъ законъ нѣма да се отмѣни.

Н. Благоевъ: Туй е именно, което най-много ме интересува, защото този законъ може да се отмѣни и цѣльта нѣма да се постигне напълно.

Г. Копринаровъ: Не зависи отъ насъ.

Н. Благоевъ: Затова най-подходяще и най-цѣлестранно ще бѣде, ако бѣше се направилъ специално за тази цѣль единъ заемъ. Макаръ и съ тази сума да се погасяваше този заемъ, обаче гаранцията нѣше да бѣде по-голѣма, ако се направѣше такъвъ и ако той се прѣдвиди за тази цѣль. Обаче сега, за тая сума, азъ не намирамъ достатъчна гаранция и затова ще моля г. министра сега,...

Г. Копринаровъ: Да оттегли законопроекта.

Н. Благоевъ: Не да го оттегли — ...ако е възможно да даде нужнитѣ обяснения по този въпросъ.

Накрай, понеже г. Копринаровъ е много нетърпѣливъ, макаръ ние да имаме достатъчно търпѣние да слушаме и него, и г. Савова, ще кажа, че азъ напълно одобрявамъ законопроекта и ще гласувамъ за него.

Прѣдседателъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Законопроектътъ, който ни се внася, внася се въз основа на чл. 18 отъ закона за отчетността по бюджета, който гласи, че доставкитѣ на бойнитѣ припаси, както и постройкитѣ, ако достигатъ на обща стойностъ повече отъ 150.000 л., се вписватъ въ държавния бюджетъ, „само ако прѣдварително условията за размѣра на работитѣ, доставкитѣ и потребнитѣ за тѣхъ суми сѣ били одобрени отъ Народното събрание“. Въз основа, казвамъ, на този членъ се внася настоящиятъ законопроектъ, съ който се иска камарата да вписва въ бюджета за въ бѣдѣще по 300 и нѣколко хиляди лева ежегодно за постройка на нови казарми и други подобни помѣщения.

Докогато ще има войска, ще има, разбира се, и войници; а щомъ имаме войници, не можемъ да откажемъ отпущането на кредити за постройка или поправка на казарми. Не можемъ, обаче, да се съгласимъ, щото постройката на казарми, или подобно, отпущането на суми за тѣхъ да става по она начинъ, по който е вписана тази година сумата отъ 390 и нѣколко хиляди лева въ бюджета за 1911 г. и по който ни се иска съ този законопроектъ да се отпущатъ подобни кредити и за въ бѣдѣще. Азъ мисля, че прѣдвидѣнитѣ въ чл. 2 на законопроекта обяснителни таблици за постройкитѣ не могатъ да бѣдатъ задоволителни за народното прѣдставителство, за да гласува то този законъ. Мисля, че чл. 18 отъ закона за отчетността по бюджета изисква да се прѣдстави на народното прѣдставителство, за да гласува то извѣстенъ кредитъ въ това отношение, едно по-подробно, по-всестранно освѣтление относително тия постройки. Това освѣтление за гласуване кредита отъ 390.253 л., който е вписанъ въ § 24 на тазгодишния воененъ бюджетъ, съдържа ли се въ обяснителната таблица, която е придружавала този законопроектъ, за да си съставимъ мнѣние, да-ли

свѣдѣнията въ тия таблици ще бждатъ задоволителни и за въ бждѣще? Азъ мисля, че тѣзи свѣдѣния сж съвсѣмъ недостатъчни. Че сж такива ще видите и вие, като прочетете самата обяснителна таблица, на която деветиятъ пореденъ номеръ гласи: (Чете) „Казарма за една дружина отъ 2 пѣхотенъ искърски полкъ въ Русе или Тутраканъ“. Както виждате, Военното министерство ни поисква суми и ние сме ги гласували въ бюджета даже за едни казарми, за които то още не си е направило напълно смѣтката, както въ този случай, дѣ ще ги строи — да-ли въ Русе или Тутраканъ. Вѣроятно такива ще бждатъ освѣтленията, които ще се даватъ и за въ бждѣще, ако гласуваме така наедно този законопроектъ. Азъ мисля, че такива обяснения не сж достатъчни и при такива голословни твърдения, че имаме нужда да прѣдвиждаме въ държавния бюджетъ по 390 хиляди лева въ нѣколко години, безъ да се каже, какви постройки именно се иматъ прѣдъ видъ, мисля, не бива да гласуваме така наедно този законопроектъ. Азъ мисля, че г. военниятъ министъръ бѣше длъженъ, прѣди да поиска вота на камарата за тия постройки, да изнесе за пълно освѣтление на народното прѣдставителство редица свѣдѣния по този въпросъ; да ни кажеше, какъ и какъ има такива или онаквива казармени помѣщения, колко войници побиратъ, какъ има да се строятъ такива за въ бждѣще, въ колко врѣме смѣта да бждатъ построени, колко ще костватъ тия постройки, и тогава при подобни попълнителни освѣтления да можемъ ние да гласуваме сумитъ. А така както ни се иска сега да гласуваме суми за постройка на казарми, които още самото Военно министерство, както се вижда отъ обяснителната таблица, за която ви казахъ, не знае още въ кой градъ ще ги строи, камо-ли да има по-подробни свѣдѣния относително тѣхнитъ размѣри и нуждата отъ тѣхъ, мисля, че е рано да ни се искатъ такива кредити, защото самото Военно министерство не е проучило основателно тази работа.

Азъ мисля, че макаръ да е нужно да се строятъ казарми и да се поправятъ сѣществующитъ, но като е рѣчь за казарми, на-да-ли ние, като държава, е умѣстно дѣйствително да се оплакваме, че казарми нѣмаме. Азъ мисля даже, че при една тщателна проверка по този въпросъ, би се оказало тъкмо обратното, именно излишѣкъ отъ казарми, а не необходимостъ отъ казарми. Азъ поне, доколкото съмъ споменилъ българскитъ градове — споменилъ съмъ, мисля, доста отъ тѣхъ — не съмъ чулъ и не съмъ видѣлъ такива безъ казарми, и окръжни и околийски.

С. Савовъ: Не си правъ.

Д. Драгиевъ: Може нѣкои по-малки околийски градчета да нѣматъ казарми, но то ще бжде, по-скоро, изключение. Азъ знамъ, напр., въ Стара-Загора, докато прѣди години имаше една пѣхотна казарма, сега има двѣ такива нови, които замѣниха старата, па има и артилерийска, има и пионерна казарма, а, доколкото ми е извѣстно, пионерната казарма, свършено нова и доста голѣма постройка, въ недавна врѣме, а вѣрвамъ и сега даже, стои празна. Трѣбвало да квартирува нѣкаква пионерна дружина въ Стара-Загора, построяватъ казарма, недоплащатъ даже и мѣстото на хората, какъто е построена казармата, но построяватъ казарма за 10.000 л.; сетнѣ имъ дохожда на умъ, че тая пионерна дружина трѣбвало да отиде да квартирува въ Търново-Сейменъ, и, вѣроятно, и тамъ ще строятъ казарма, а пионерната казарма въ Стара-Загора още стои празна, и мисля да не излъжа, ако кажа, че и сега на-да-ли ще е пълна. Азъ съмъ чувалъ, такива нови казарми празни има и въ други нѣкои градове. Та, ако станѣше едно по-обстойно проучване на казармения въпросъ, мисля, че, ако биха се намѣрили казарми не-

годни; нехигиенични за българскитъ войници или на мѣста свършено липсващи такива, то, несъмнѣно, биха се намѣрили и казарми свършено годни, но сжщеврѣменно и свършено празни. И това е едно друго съображение, което ни кара така, безъ подробни обяснения, да не гласуваме този законопроектъ.

Поради всичко това азъ моля г. военния министъръ да оттегли този си законопроектъ; мисля, че той не е и толкова належащъ.

Колкото се отнася за 1911 г., и въпрѣки липсата на такъвъ законъ, и въпрѣки сѣществуването на чл. 18 отъ закона за отчетността по бюджета, камарата е гласувала исканата сума въ размѣръ на 390.253 л. Тѣй щото, г. министре, за 1911 г. Вашитъ рѣчь сж развѣрзани; Вие ще има да постройте нѣкои други казарми и други подобни помѣщения. Вашиятъ законопроектъ цѣли по-нататъкъ да даде срѣдства на бждѣщитъ министри и за другитъ години. Тази грижа е добра — прави Ви честъ да бждете тѣй старателенъ — но съгласете се, че народното прѣдставителство, при липсата на нужнитъ данни, за които говорихъ, е свободно да не гласува този законопроектъ, толковъ повече, казвамъ, че всѣка една камара — защото въпросътъ се касае за ежегодно отпущане или вписване въ бюджета на една грамадна сума, въ размѣръ на 390 хиляди лева, близо половинъ милионъ лева — ще намѣри възможностъ да отдѣли едно-двѣ засядания за гласуването прѣзъ годината на едно специално прѣдложение за вписване на такава една грамадна сума въ прѣдстоящия годишенъ бюджетъ на държавата за постройка на казарми. Ако оставимъ да сторятъ това за въ бждѣще вашитъ и нашитъ замѣстници, не само че нѣма да бжде спъната Вашата инициатива въ това отношение прѣзъ тази година, но и правителството и камарата, които ще има да се занимаватъ съ държавнитъ работи прѣзъ есенъта на 1911 г. и по-нататъкъ, ще иматъ, казвамъ, врѣме и възможностъ да гласуватъ специално законоположение за 1912 г., и то при едно по-пълно освѣтление, което, за съжаление, липсва при Вашия законопроектъ.

Поради всички тѣзи съображения азъ се отказвамъ да гласувамъ за законопроекта и бихъ молилъ както г. министра, така и г. г. народнитъ прѣдставители да оставятъ тази работа; тя не е толкова належаща; тя е работа, която може да се извърши и прѣзъ есенната сесия на камарата, въ едно-двѣ засядания, а ние сега можемъ да се занимаемъ съ друга, не малко важна работа, която ни прѣдстои. Да не си губимъ врѣмето съ тази работа.

Прѣседателътъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Дѣйствително, шѣхме да свършимъ много повече работа, ако не се спирахме по законопроекта тѣй, както се спрѣ г. Драгиевъ, защото г. Драгиевъ хемъ критикува, дѣто министърътъ на финанситъ билъ внесълъ бюджетопроекта не наврѣме, хемъ идва да спори, че нужнитъ законни къмъ бюджетопроекта не били нагласени. Такъвъ единъ законопроектъ, който е внесенъ прѣди внасянето на бюджетопоекта, е проектътъ, който ни занимава. Бюджетопоектътъ, обаче, стана законъ, а този необходимъ законопроектъ къмъ него си остана законопроектъ. И сега ние какво трѣба да извършимъ? Тѣкмо това, което г. Драгиевъ ни чете по чл. 18 отъ закона за отчетността по бюджета. Този членъ отъ закона за отчетността по бюджета е членъ, който изисква не какви ще бждатъ сградитъ — а го прочетете добръ г. Драгиевъ — а изисква да се знае, да-ли за сградитъ, които ще се строятъ, ще трѣбва сума по-голяма отъ 150.000 л., както и подобава. Въ закона за отчетността по бюджета е прѣдвидѣно, щото Министерството на финанситъ да знае,

когато се ангажира със една постройка, до каква сума ще излезе тя; и затуй е казано там, че за предприятията, които струват повече от 150.000 л., трябва да има специален закон. Тъзи предприятия — постройката на казарми — струват повече от 150.000 л., слъдователно, нужен е такъв закон. Тръбваше да го има, безспорно, преди приемането на бюджетопроектите, и той беше внесен, но не се разгледа; сега трябва да се разгледа и това е необходимо нужно, за да се оформи опова, което е вотирано във бюджетопроекта.

Д. Драгиев: То е гласувано предварително.

В. Милев: И законопроектът беше внесен предварително.

Министър А. Ляпчев: Сега, има друго — за въжджше от полза ли или връща ще бъде този законопроект. Той е нужен, за да се оформи вотирането, но безспорно е, и от грамадна полза и от полза не само затуй, защото ще има казарми, а защото няма да има специален заем за казарми. Това е цялата. Едно от двесте: или ние ще доволним Военното министерство, като Финансовото министерство се задължи да му отпусне годишно една сума специално за построяване на нови казарми и здания, или това Военно министерство ще дойде един ден и ще каже: „Еди-кое си Народно събрание обичаше да се похвалява, че военният бюджет му е по-лесен и махна от него 390 хиляди лева, друго тъй също, минаха се толкова години, стана нужда, цото войниците да бждат съвсѣм навън; дайте 20 милиона лева“. И ще се намѣрят нѣкои, които ще ги дадат, ще се направи заем, за да се строят казарми. Г. Драгиев може и тогава, както и сега, да вика и това викане ще си остане празни приказки; няма да имаме резултата — да имаме казарми, колкото са нужни въ тая страна, без да имаме заем. А цялата на този законопроект е, да имаме нужното число казарми, без да става нужда да се прави специален заем. А заем какъв ще рече? Ще рече това, че лихвит на тоя заем да бждат повече, може-би двойно повече, отколкото прѣдвижданата ежегодно сума, съ която постепенно ще построим казарми. Много ясно; нищо по-разумно от този законопроект азъ не зная.

Но други господа казват: „За въжджше какви гаранции ще има, че всѣко правителство ще вписва сумата въ бюджета?“ Г. г. народни прѣдставители! Гаранцията за насъ е една — че този законопроект трябва да се отмени, та да не се вписва сумата 390.000 л. въ бюджета. За насъ няма да има никаква гаранция, ако бюджетът остане така, както е тази година: въ параграфа идущата година няма да има нищо. Тазн е съвсѣм слаба гаранция. Но гаранцията е, че ще се обърне внимание на народното прѣдставителство съ нуждата да се отмени единъ съществующъ законъ, а когато ще го отменят, сѣ ще помислят, пъкъ и обществото ще се заинтересува, и такова едно правителство, което ще се хвали, че намалява военния бюджетъ, но затуй пъкъ оставя другит да сключат заем и да ги ругаятъ отпирѣ, ще бъде наврѣме подсѣтено, че върши една недобра работа, че фалшифицира нуждит на страната. Значи, значението на този законопроект е грамадно и възможната гаранция въ една страна, дѣто всѣко трябва да се върши подъ контрола на общественото мнѣние, е дадена.

Нѣколко думи що се отнася до детайлното изложение къмъ този законопроектъ, да-ли е пъленъ или не. Когато въпроситъ е много ясни, приказитъ, струва ми се, сж излишни. Въпросътъ за казармитъ въ нашата страна е толкова ясенъ на всѣчки, и що се отнася до Военното министерство, то е тъй проучило въпроса, че нѣколко пъти е из-

лизало съ проектъ за 18 милиона лева, пъкъ и тѣзи, които сж въ шатната комисия, както г. станиманкиятъ народецъ прѣдставител, могат да ви прѣдставятъ и цял томъ; но за насъ всѣчки е една очебиюща истина, че няма достатъчно казарми. Фактътъ, че за войската ние сме длъжни да плащаме наеми, е тъй силенъ, за да ви покаже, че няма казарми, и азъ не зная какви други данни могат да ви убѣдятъ въ тая очевидна истина. Ако нѣкой се интересува за проучването на въпроса, нека вземе да го проучи — азъ съмъ убѣденъ, че Военното министерство ще му даде всѣкиятъ улеснения — но за случая няма голѣма нужда да бждемъ освѣтлени за удовлетворението на тая тъй очебиюща истина. Г. Драгиев казва, че въпросътъ е тъй непроученъ, че къмъ обяснителната таблица, като се изброяват казармитъ, било казано, че ще се строятъ или тамъ, или тамъ. Дѣйствително, отъ 24 казарми, които сж прѣвидѣни да се строятъ за идущата година отъ този кредитъ, и то на сума извънредно скромна, защото, навѣрно, ще се подпомага за икономия и отъ войниците, има само едно мѣсто, където г. Драгиев доста внимателно се спрѣ — Русе или Тутраканъ. За мене си, казвамъ, не бихъ желалъ да бжде така: Русе или Тутраканъ; но ако тукъ е поставено Русе или Тутраканъ, азъ мога да увѣря г. Драгиева, че е поставено така само за едно: трябва и въ Русе, трябва и въ Тутраканъ; въпросътъ е, кое по-рано да се започне.

Д. Мишев: По-рано въ Тутраканъ.

Министър А. Ляпчев: Сигурно по-рано въ Тутраканъ, по разни съображения.

Д. Драгиев: Може да се заключи и противното, г. министре.

Министър А. Ляпчев: За мене, като финансов министър, е важно, когато въ тази таблица е указано въ всѣки градъ, където ще се строи, колко ще струватъ казармитъ. Азъ съмъ гарантантъ, като отговоренъ за изплащане нуждитъ на държавата, че съ тѣзи 390 хиляди лева ежегодно въ 24 пункта, където сж указани поименно, ще има казарми за едни опрѣдѣлени суми; сумитъ ще се дадатъ и, дѣйствително, наскрѣщу тѣхъ ще имаме цѣло. Отъ това гледище — отъ гледището на бюджета — обяснителната таблица е прѣдостатъчна. А отъ гледището на техника, азъ, г. г. народни прѣдставители, се отказвамъ да ви прѣдставя бюджетопроектъ съ всѣкиятъ планове на техниката, защото съмъ убѣденъ, че вие най-напрѣдъ ще ме обвините въ това безпоощадно злоупотребление съ хартията. Техническата страна е съвсѣмъ друга. Тѣзи хора, които тамъ работятъ, и тѣ иматъ техническа отговорност. Ако ние тукъ, народното прѣдставителство, бждемъ гарантирани въ подобни случаи, че сумитъ, които ще се изплащатъ, сж достатъчни за цялата, за която се прѣдвиждатъ, ще бжде достатъчно и прѣдостатъчно за насъ.

Ето защо азъ смѣтамъ, че г. Драгиев много прибързано казва, че той не цѣлъ билъ да гласува. Но, въ всѣки случай, при убѣдението, че народното прѣдставителство чувствува нуждата отъ постройка на нови казарми, и отъ онова, което съмъ слѣдилъ, съзнава, че е прѣдпочтително да се удовлетворява тази нужда наврѣме съ годишни бюджетни разходи, отколкото съ заеми, мисля, съ рѣкопלטскане трябва да приеме този законопроектъ.

Прѣседателъ: Има думата г. д-ръ Ненко Нанковъ.

Д-ръ Н. Нанковъ: Г. г. народни прѣдставители! Никой не е противъ армията, слѣдователно, никой не е и противъ построяването удобни жилища за нея. Въ-

просътъ е, че когато се внасятъ законопроекта за тия нужди, последнитѣ трѣбва да прѣдшествуватъ законопроекта за сумитѣ. А ние вървимъ тъкмо обратно: внася се законопроектъ да се искатъ пари, безъ обаче да се излагатъ най-малко прѣди законопроекта за искане на кредитъ мотивитѣ, за да се убѣди народното прѣдставителство, че нуждитѣ сж належащи, че тѣзи суми трѣбва да се разходватъ и че тѣ ще отидатъ за цѣльта. И ако гаранция не се търси отъ народното прѣдставителство, поне отъ самия развой на работитѣ слѣдва да бѣде гарантирано послѣдното, че тази сума ще отиде за цѣльта. Моето дълбоко убѣждение е, че нужда отъ казарми има и че никой народенъ прѣдставител това нѣма да отрече. Обаче, ако азъ сега бѣда противъ законопроекта, то е затова, защото само голиятъ фактъ, че нуждитѣ сж налице, не доказва още, че българскиятъ парламентъ трѣбва да вдигне ръка и да узакони завинаги да се вписва въ бюджета една сума отъ 400 хиляди лева, за която какъ ще се отмѣнява, азъ ще кажа по-послѣ.

У насъ какъ става? Нуждата е налице, обаче тя трѣбва да бѣде констатирана, да бѣде безспорна. А извѣстно е какъ става у насъ строеніето на казармитѣ. Прѣди всичко трѣбваше, ако не за закона, то за Военното министерство, да има една установена дислокация за нашата армия въ страната. 30 години ние живѣемъ и българското Военно министерство не знае, кждѣ трѣбва да сложи своята войска, кждѣ каква частъ трѣбва да има артилерия, пѣхота, пионери, кждѣ какъвъ да бѣде размѣрътъ на послѣднитѣ, и, слѣдователно, съобразно съ мѣстнитѣ нужди на страната, кждѣто въ единъ критически моментъ трѣбва да се разполага съ бойна сила, тамъ трѣбва, г. военни министри, да строятъ казарми. Ако това сжществуваше, ако това е оформено и безсмыслно за народното прѣдставителство, нѣма да ставатъ тѣзи спорове. Но какво става у насъ? Както си играятъ съ смѣняване на формитѣ, така си играятъ и съ дислокацията на армията. Ако тази дислокация е само да карае войницитѣ да се движатъ отъ единъ градъ въ другъ, това не е нищо, то е една маневра, при която, може-би, войницитѣ да извлѣкатъ една поука отъ мѣстенето имъ, напр., отъ Тутраканъ въ Русе или отъ Бѣла въ Видинъ или Никополъ; но важното е, че туй настаняване на войницитѣ коштува на държавата тѣзи суми, които Вие искате. Вие строятъ казарми за 20—30 хиляди лева на едно мѣсто за една войскова частъ, напр., артилерия, на друго мѣсто за пионери, на трето мѣсто за кавалерия, на четвърто за пѣхота и слѣдъ туй военнитѣ технически и стратегически съображения диктуватъ, щото тази артилерийска частъ да се прѣмѣсти отъ това мѣсто, и помѣщеніето, което е било построено за нея, остава неудобно нито за пѣхота, нито и за конетѣ. Когато Вие влагате по този начинъ по 20 или 30 хиляди лева — не е важенъ размѣрътъ, важенъ е принципътъ; има мѣста, кждѣто има помѣщения за казарми, които струватъ 150—200 хиляди лева на държавата — тамъ е липсата на гаранцията, за която азъ казвамъ, г. министри, защото у насъ дислокацията не почива на единъ здравъ начала, които трѣбва да сжществуватъ, и прѣстъпление е, ако Военното министерство поне тѣзи елементарни понятия не усвои и приложи. Инакъ, всѣкога ще може Йорданъ Йоновъ да поиска да се прѣмѣсти полкътъ отъ Видинъ въ Рахово, напр., безъ полза, макаръ че срѣщу това се опялчва цѣлото военно началство, и самъ генералъ Савовъ, бившиятъ воененъ министъръ, за хатѣра на Йонова мѣсти полка и взема училището за казарми, а слѣдъ туй строи казарми, пакъ се мѣсти полкътъ, казармата става негодна и подиръ петъ години трѣбва да строятъ нова и нѣма да я направятъ. Казва се, за нуждитѣ на войската. Какви нужди! За какви военни цѣли е необходимо днесъ да се мѣсти полкътъ отъ Видинъ или Бѣлоградчикъ въ Рахово, а утрѣ отъ

Рахово да го прѣмѣстятъ, по искането на нѣкой повлиятеленъ партизанинъ, въ Бѣла-Слатина или Враца? Тамъ е работата и тамъ е злото. Опасността, която съ този законопроектъ се носи, е тая, че ще се даватъ ежегодно пари. Българскиятъ парламентъ нѣма да откаже, защото, и безъ да има специаленъ законъ, турете ги въ бюджета, по всѣко друго вѣдомство може да се оспорва и намалява, но не и по военното вѣдомство, защото и самитѣ кабинети се подчиняватъ на принципитѣ на военния министъръ. Той е, който заповѣдва, ако и да не разполага съ гласа на българския парламентъ, по съображения висши и свише. Та опасността е тази, че тѣзи пари винаги ще се вписватъ. И помнете ми думитѣ, този законъ нѣма да се отмѣнява, както другитѣ закони; да върваме това, значи да бѣдемъ крайно наивни. Всички други закони въ страната могатъ да се отмѣняватъ, но не и единъ законъ, каквито и недъзи да носи въ себе си, по Военното министерство, а особено за такива нужди, които сж безспорни. Опасността, която ще донесе този законъ, е слѣдната: Военното министерство ще бѣде съ развързани ръцѣ посредствомъ този законопроектъ, никой нѣма да го оспорва въ бюджета. Нуждитѣ, които то ще изнася съ тѣзи обяснителни таблици, ще бѣдатъ повече фиктивни, т. е. ще бѣдатъ пужди, за които сѣ ще намѣрятъ мотиви да ги оправдаятъ, и България вѣчно ще се покрива съ казарми — по двѣ-три въ всѣки градъ, па може-би и въ всѣко село, благодарение каприза на военния министъръ, че днесъ иска да се строи казарма еди-кждѣ си, утрѣ стратегическиятъ понятия сж други, нуждитѣ за казарми сж други и трѣбва да се построятъ казарми тамъ, а не тамъ. А често пакти — това е при-сжщо на военщината — въ най-критическите моменти амбицията взема върхъ, за да покаже, че азъ съмъ по-авторитетенъ, че азъ внасямъ реформи въ това военно дѣло и че на мене трѣбва да се припишатъ заслугитѣ. За изпълнение на своя капризъ, далечъ отъ народнитѣ интереси, той е въ състояние да остави нѣколко казарми и да построи други, като ще мотивира това отъ гледище, отъ становище чисто военно и сѣ въ името на тѣзи народни интереси, сѣ въ името на тази национална отбрана, обаче, безъ да се държи смѣтка за сумитѣ. И едно е: че ще се покриватъ всички центрове съ казарми и послѣ тия казарми ще останатъ да ги прѣустрояватъ Богъ знае за какви други държавни учрѣждения безъ смѣтка. Така е вървѣло и така ще върви. Нуждата е навредъ, обаче нека г. министърътъ се яви съ единъ мотивиранъ докладъ; воененъ съвѣтъ ли ще се произнесе, но да се спратъ тѣзи елементарни работи, бе джанъмъ. Азъ не мога да разбера и моля г. военния министъръ да ми отговори, защо е противъ да има казарми въ Рахово, когато г. генералъ Савовъ ги построи тамъ; защо генералъ Савовъ закара въ Бѣла пионери, а помѣщадна той, сегашниятъ воененъ министъръ ги прѣмѣсти, не зная кждѣ, въ Пещера ли или въ Видинъ? И това е една дружина. Нема генералъ Савовъ нѣма тѣзи елементарни понятия, що се касае до удобствата за военнитѣ обучения на тая частъ? Нема генералъ Савовъ не знае, че ако иска да обучава една мостова рота на р. Янтра при Бѣла, която е на нѣколко километра отъ Бѣла, не може тамъ да я обучава и че по-скоро трѣбва да се изпрати въ Никополъ, защото тамъ има по-голъма рѣка и обучението ще даде подобри резултати, отколкото въ Бѣла? А тамъ вие строятъ казарми. Пада генералъ Савовъ, пада и частъта отъ тамъ. И ако питате началницитѣ или специалиститѣ по тази работа, ще ви кажатъ, че не е Бѣла мѣсто за една рота или за една дружина. Ето, г. генерале, ето г. министри на финанситѣ, какво може да носи този законопроектъ. Никой не е противъ него, но вие считате, че не е логично едно Народно събрание, когато ви казва, че, за да се излѣзе съ въпросъ, сложенъ за разрѣшение поне за врѣмето, тоя въпросъ трѣбва да е добръ проученъ. Съвършенството въ за-

конитѣ не търсимъ, защото ако търсимъ абсолютно съвършенство, то значи да търсимъ застой въ живота на човѣка. Такъвъ застой нѣма, слѣдователно, съвършенство въ законитѣ нѣма. Тѣзи нужди се развиватъ, както се развива животътъ, не все таки единъ законъ, ако не носи една стабилностъ поне за 10 или 15 години, това не е законъ. Този, който ще внесе такъвъ законъ, понятие нѣма отъ законодателство, а още повече единъ парламентъ, ако той твори законъ само за една или двѣ години, и то, ако не сж нуждитѣ, за да създаде законъ отъ такова едно врѣменно естество, само за една или двѣ години. Прочее, нека г. министърътъ внесе докладъ добръ мотивиранъ, а не само да казва, че нуждата изисква, че еди-каждѣ си и еди-каждѣ си трѣбва да се построятъ казарми, и да се каже, че отсега-нататъкъ този кредитъ ще се вписва ежегодно въ бюджета по 400.000 л. и ще се изпълнява, както и законътъ за желѣзнопътната мрѣжа: ще се скачи еди-кой си пунктъ съ еди-кой си — наредени по важностъ: първо, София съ еди-кой си пунктъ, второ, еди-кой си пунктъ съ еди-кой си и този законъ за желѣзнопътната мрѣжа при наличността на срѣдствата постепенно ще се реализира. Така и въ настоящия случай кажете, че намъ сж необходими казарми на еди-кое си и на еди-кое си мѣсто — не е важна стойността — и построяването на тѣзи помѣщения въ цѣла България ще върви по редъ, споредъ тѣхното значение и по належащитѣ нужди, когато се явятъ. Покрийте, г. министре, ако искате, всѣки околийски центъръ съ казарми, ако нуждитѣ на армията изискватъ това, ако вашитѣ военни познания го изискватъ и го налагатъ, но го кажете: тѣзи казарми въ всѣка околия ще построимъ постепенно, най-надирѣ ще построимъ по-маловажнитѣ казарми, но затова искаме суми и тѣхъ трѣбва да прѣдвиждаме въ бюджета до еди-кога си, защото това е необходимо, и да вървимъ въ извѣстността, а не въ тъмнината.

Прѣседателътъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! Струва ми се и съ по-малко говорене можемъ да се разберемъ. Този законопроектъ е такъвъ, който трѣбваше да разгледаме прѣди да гласуваме бюджетопроекта за 1911 г. и той по опущение е останалъ да се гледа, слѣдъ като е гласуванъ тоя бюджетопроектъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Не по опущение, а по нѣмане врѣме.

К. Мирски: Азъ сега ще кажа, че е по опущение; ще бждете малко търпѣливъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Умишлено опущение.

К. Мирски: Не е умишлено; трѣбва да имате доказателства да кажете това. За да ме чуе по-добрѣ г. министърътъ, ще дойда на трибуната. (Докажда на трибуната) § 24 отъ бюджета на Военното министерство за 1911 г. буква б гласи слѣдующето: (Чете) „Построяване нови здания за жилища на войници, за коне, складове, тирове и пр. съгласно съответния законъ (вижъ обяснителната таблица) — 390.253 л.“ Тая сума гласувахме въ бюджета, както много други суми, съ неразбиране нѣкой пътъ даже това, което се прочита по параграфа, защото сме бързали, по обичая си. Какво гласи сега тоя законъ, който сме гласували? Той гласи, че въ текущата 1911 г. ще се похарчатъ 390.253 л. За какво? За това, което пише обяснителната таблица, съгласно закона за правене на казарми. Дѣ е тая обяснителна таблица? Азъ търсихъ тази обяснителна таблица къмъ бюджета за 1911 г., обаче подобно нѣщо нѣма,

Министъръ А. Ляпчевъ: Какъ да нѣма? Заповѣдайте, г. Мирски!

К. Мирски: Коя страница на бюджета?

Министъръ А. Ляпчевъ: Не къмъ бюджета, а къмъ бюджетопроекта е тази таблица.

К. Мирски: (Взема таблицата отъ министра) Въ самия бюджетъ я нѣма.

Министъръ А. Ляпчевъ: Разбира се, нѣма и да я има.

К. Мирски: Тази таблица я имало къмъ бюджетопроекта.

Министъръ А. Ляпчевъ: Да.

К. Мирски: Тамъ се нарежда, защо ще се похарчатъ тия пари и, слѣдователно, нѣма какво тукъ да разискваме. Ние вече сме приели тази таблица. Значи, прѣзъ 1911 г. ще се похарчатъ 390.253 л. за 24 военни здания. Защо говоримъ тогава по тая работа? (Смѣхъ) Азъ не щѣхъ да кажа нищо, ако знаехъ тая таблица.

Сега, ще дойда на самия законопроектъ, който ми дава право да говоря, че трѣбваше да го гласуваме по-напрѣдъ, защото вжтрѣ пише така: „Въ бюджета за 1911 г. да се впише за тая цѣль сумата 390.253 л.“ Значи, сжщиятъ законъ, между другото, нека сега да рѣшимъ нѣща, които вече сме рѣшили.

Министъръ А. Ляпчевъ: Да.

Г. Копринаровъ: Само да го рѣшимъ за всѣка година.

К. Мирски: Така стои работата, и това е напълно съобразно съ чл. 18 отъ закона за отчетността по бюджета, защото тамъ е казано: „за размѣритѣ на работата да се освѣтли Събранието, да направимъ за това специаленъ законъ и подиръ това да се вписва сумата въ бюджета. Това е извършено, заради това азъ моля да приемемъ законопроекта, безъ по-нататъкъ да говоримъ на вѣтъра, както изглежда, и въ комисията да се прередактира послѣдната точка на чл. 1, понеже този въпросъ е рѣшенъ вече. Нѣма сега да рѣшаваме да се впише. Тѣй стои работата. Много просто. Ние по принципъ сме възприели този редъ: намѣсто да правимъ здания съ заеми, приехме принципа да се правятъ постепенно, като всѣка година се рѣшава кои здания ще се правятъ.

Г. Тишевъ: Прието, прието.

Прѣседателътъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ, за пояснение.

Д. Драгиевъ: Г. г. прѣдставители! Изслушахъ съ внимание обясненията на г. министра на финанситѣ, но тѣ не можахъ ни най-малко да ме разубѣдятъ въ излишността на този законопроектъ. Чл. 18 отъ закона за отчетността по бюджета казва, че „сумитѣ за постройки и други военни нужди на обща стойностъ повече отъ 150.000 л. се вписватъ въ бюджета само ако прѣдварително условията за размѣра на работитѣ, доставкитѣ и потребнитѣ за тѣхъ суми, сж били прѣдварително одобрени отъ Народното събрание“. Този законопроектъ прѣдвижда вписването на суми за 1911 г., вписването на суми и въ бюджетитѣ за по-нататъшнитѣ години. Право забѣлжи г. Мирски, че е късно сега да оформимъ, чрѣзъ гласуването на този законъ, вписаната вече въ бюджета за 1911 г. сума отъ 390 хиляди и нѣколко лева, защото, споредъ практиката, която камарата е въз-

приела досега, че и бюджетът е законъ, и понеже сумата е вписана, тя е незаконно вписана отъ министъра на врѣмето си. Но еднѣжъ гласувана тая сума отъ камарата, колкото се отнася до 1911 г., излишно е сега гласуването на тоя законопроектъ, за да бѣде законно гласуването на тая сума, което сме извършили чрезъ бюджета за 1911 г. Излишно е и това е очевидно; излишно е, добавямъ азъ, да гласуваме този законопроектъ, за да сме свържели рѣцѣтъ на бѣдѣщитѣ правителства, за бѣдѣщитѣ камари, та непрѣмѣнно и тѣ да прѣдвиждатъ такава сума въ държавния бюджетъ, като-че-ли безъ тоя законъ тѣ не биха могли да прѣдвиждатъ такава сума. Ами че и безъ този законъ самата тази камара и самото това правителство вписа тая сума въ бюджета за 1911 г., гласувахме и отиде. Защо ми казвате, че за въ бѣдѣще искате да вържете рѣцѣтъ на правителството, та при неговото съществуване обезателно да вписва тази сума?

Г. Копринаровъ: Може да не ще да впише.

Д. Драгиевъ: Шомъ то не ще, г. Копринаровъ, тогава и при съществуването на този законъ пакъ може да не ще.

Г. Копринаровъ: Да, но трѣбва да отмѣни закона.

Д. Драгиевъ: И безъ да го отмѣни. Вие знаете, че извѣстни положения въ данѣчнитѣ закони и безъ да бѣдатъ надлежно отмѣнени, се отмѣняватъ чрезъ извѣстна разпоредба, поставена въ закона за бюджета. Това е една печална практика, която досега се е водила и която, за съжаление, и демократическото правителство и демократическата партия води, и, може-би, ще остави въ наслѣдие на бѣдѣщи правителства и камари, именно, съ бюджета да се законодателствува, да се влиза въ другата законодателна работа на камарата. Шомъ вие възприехте тази практика и продължавате да я имате, и ако бѣдѣщитѣ камари и бѣдѣщитѣ правителства се водятъ отъ тази практика, азъ мисля, че този законъ никакъ не ще имъ свързва рѣцѣтъ: той чрезъ бюджета може да се обърне на нула. Ето защо азъ намирамъ, че е излишно да се занимаваме сега съ този законопроектъ, и излишно е затуй, защото той не е задължителенъ, казвамъ, за всички камари и защото той не е билъ задължителенъ и за насъ, и при неговата липса вие, като сте искали, могли сте да гласувате една сума отъ 390.000 л.

Министъръ А. Ляпчевъ: Туѣ за пояснение ли бѣше?

Д. Драгиевъ: Колкото се отнася до въпроса за законопроекта, за който говори г. министърътъ на финанситѣ, той ме е криво разбралъ. Азъ не искахъ да кажа, че тоя законопроектъ трѣбва да бѣде придруженъ съ нѣкакви планове за разнитѣ постройки; азъ искахъ да кажа онуй, за което загатна г. Наковъ, да ни се каже, дѣ именно има да се строятъ казарми, отъ колко и отъ какви казарми се има нужда. Азъ мисля, че както гласувахме извѣстна таблица за шосейната мрѣжа въ страната, както има извѣстенъ законопроектъ за желѣзнопѣтната мрѣжа въ страната, така сѣщо трѣбва да има и отъ страна на Военното министерство изработенъ надлеженъ законопроектъ и за постройката на казармитѣ, за неговата строителна политика. Г. военниятъ министъръ, прѣди да искаме 300 или 400 хиляди лева за казарми, трѣбваше да излѣзе прѣдъ камарата съ подробно обяснение, което да обема слѣдующитѣ данни.

Прѣдседателъ: Г. Драгиевъ! Това не е обяснение, нито пояснение. Азъ Ви моля да свършите.

Д. Драгиевъ: Азъ свършвамъ, г. прѣдседателю. Г. министърътъ, мисля, трѣбваше да излѣзе съ слѣдующитѣ данни: колко тѣхота имаме, въ колко полка тя е разпрѣдѣлена, кѣдѣ квартирува, какви сѣ помѣщенията въ тѣзи градове, колко артилерийски полка имаме, кѣдѣ квартируватъ, отъ колко казарми се има още нужда и когато излѣзе съ тѣзи подробни свѣдѣния, народното прѣдставителство щѣше да бѣде при пълна яснота на нуждата или на ненуждата отъ тия казарми, защото, като е въпросъ за казарми, докато азъ ви казахъ, че въ Стара-Загора имаше казарми, които до недавна, а може-би и по настоящемъ стоятъ празни, г. Мирски и г. Пѣйчевъ ми казватъ, че татѣкъ кѣдѣ Елена имало казарми, които, като необитаеми отъ войници, се срутили. Въ Османъ-Пазаръ имало сѣщо казарма, която се е срутила, защото е нѣмало войници.

С. Савовъ: Запалиха я.

Д. Драгиевъ: Сега ми казватъ, че при Рахово се строили казарми, които може-би утрѣ да бѣдатъ управнени. Така щото, като гласуваме така безразборно такъвъ законопроектъ, съ който се развързватъ рѣцѣтъ на военния министъръ да пише ежегодно по 300—400 хиляди лева, ние не строимъ казарми, а, както се каза, ние разрушаваме казарми, даваме пари да се правятъ казарми тамъ, кѣдѣто нѣма нужда, да запустѣятъ и тия, които има.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ Д. Николаевъ: И г. Наковъ, и г. Драгиевъ искатъ отъ Военното министерство дислокация, именно, кѣдѣ ще се правятъ казарми. Г. г. народни прѣдставители! Вие сами знаете нашитѣ гарнизони и знаете, дѣ има казарми, а отъ тази таблица вие виждате, че нѣма нови казарми, освѣтъ тази въ Тутраканъ, дѣто има едно ново мѣсто за казарми, и то бѣше, разумѣва се, че условията, които трѣбва да има за една казарма, не сѣ още добръ проучени, и затуй е казано „или въ Русе, или въ Тутраканъ“. Но извѣстно е, че въ Русе Искърскиятъ полкъ нѣма казарми, нѣма кѣдѣ да живѣятъ войницитѣ; сега тѣ живѣятъ подъ наемъ. Така че, азъ не прѣдставямъ тукъ, въ тази таблица, нѣкои нови размѣствания или нови мѣста за казарми, или нова дислокация. Дислокацията си е дислокация, крива ли е или права; може да има грѣшки въ тази стара дислокация на нашитѣ войски, но то е другъ въпросъ. Азъ не ви прѣдставямъ нови искания, на нови мѣста да се строятъ казарми; не ви прѣдставямъ нова дислокация. Войсковитѣ части сѣ на мѣстата си, иматъ тѣзи казарми, азъ не мога да ги размѣстя, защото, ако ги размѣстя, милиони трѣбватъ. Нова дислокация не може да стане. Дѣйствително, има полкове, които не сѣ на мѣстата си, но може-би тогазъ на врѣмето да сѣ били нужни. Ако подиръ нѣколко години нашата граница се видоизмѣни, тогава ще има нова дислокация, споредъ условията. Най-послѣ, дислокацията зависи отъ настроението на съседнитѣ държави, отъ съюзитѣ и отъ много други условия, за да може тя да се мѣнява. Така че, вие не можете да искате нова дислокация. Ако поискате нова дислокация, трѣбва да платите милиони. Тогава, може-би, нѣма да има войска въ Рахово, може-би нѣма да има въ Орхание, въ Казанлъкъ, сѣщо въ Карлово не е нужна и пр. и пр. Дислокацията зависи отъ условията, споредъ коя държава какъ сме: на фронта или срѣщу Ромѣния, или срѣщу Сърбия, или срѣщу Турция. Правилна ли е или не е правилна, това е. Може да има грѣшки въ старата дислокация, но азъ не мога да я измѣня, защото трѣбва да дадете милиони. Ето защо къмъ старата дислокация, къмъ старитѣ ка-

зарми тукъ се искатъ само пристройки. За резервниѣ полкове, които бѣха по-рано, генералъ Савовъ построи помѣщения само за по една дружина. Вземете Орхание, Самоковъ, Нова-Загора, Търново-Сейменъ, Дупница; всички тѣзи казарми сѣ построени само за по една дружина, а ние сега помѣщаваме по двѣ дружини въ тѣхъ. Тѣй щото, къмъ всичкитѣ тѣзи казарми сега се пристроява по нѣщо, за да можемъ да разредимъ войницитѣ, за да могатъ и тѣ да живѣятъ. Защо се скъпите? Вие давате другадѣ много повече, а когато дойде за вашитѣ синове, изгледани 20 години, и които трѣбва да живѣятъ като хората, тамъ вие се скъпите . . .

Отъ мнозинството: Вѣрно.

Министъръ генералъ Д. Николаевъ: . . . не трѣбвало това. Единъ войникъ въ най-цѣлѣщата си възраст трѣбва да прѣкара тамъ. Идете вижте казармата въ Радомиръ. Тя свѣти и тя е въ наслѣдство не зная отъ кого.

Тѣй щото, недѣйте иска отъ мене нова дислокация. Дислокацията е стара и къмъ нея, къмъ тѣзи казарми се пристрояватъ нови помѣщения по за една двѣ роти, споредъ нуждата. Не мога сега да искамъ къмъ всѣки единъ отъ тѣзи нови полкове да се построятъ помѣщения за по двѣ дружини, защото това не се строи съ 390.000 л., а съ милиони. Който иска войска и тонъ да дава на Балканския полуостровъ, той трѣбва да дава пари, а особено дѣцата ви да могатъ да живѣятъ животъ, а не да живѣятъ въ едни срутени казарми.

К. Сидеровъ: Генералъ Савовъ живѣе въ Парижъ.

Министъръ генералъ Д. Николаевъ: Моля Ви се, имате врѣме да говорите. — Азъ обяснихъ относително дислокацията и ви казахъ, че тя е стара и азъ искамъ да построя помѣщения, за да могатъ войницитѣ да живѣятъ.

Каза ми се, че има излишни казарми. Това не е вѣрно. Напротивъ, нашитѣ войници сѣ натѣпкани като сардели, на два яруса сме построили извѣстни висящи кровати, защото нѣма толкова помѣщения. Тѣй щото, излишни казарми нѣмаме никѣдѣ, а недостатъкъ е голѣмъ. И вие сами знаете г. г. народни прѣдставители, че е нужно да пристроимъ помѣщения особено къмъ тѣзи казарми, къмъ които ние сега искаме да пристроимъ. Вие знаете твърдѣ добръ, че ние сме изписали материяли за милиони. Материалната частъ у насъ, която струва милиони, въ по-голѣмата си частъ стои почти вѣнъ, а на нѣкои мѣста, дѣто нѣма пристройки, тя стои въ подвали. Не дай Боже, ако се случи единъ пожаръ, всичко това може да иде и тогава кой ще бѣде отговоренъ? Материалната частъ отъ нѣколко години се е увеличила 10 пѣти, а за всичко трѣбватъ пристройки, за да се помѣсти. Азъ не говоря за старитѣ, които дѣйствително не отговарятъ на нуждитѣ за новитѣ материални части. Деветъ гаубични батареи, съ своята материална частъ идатъ и трѣбватъ помѣщения.

Сега, относително тази сума. Тая сума, макаръ да се харчи сега, толкова, съ врѣме ще се намали. Трѣбва да знаете, г. г. народни прѣдставители, че отъ сумитѣ по § 24 азъ плащамъ 200.000 л. за наемъ на помѣщения. Естествено е, че съ построяване новитѣ казарми този параграфъ ще се намали, ще стане по-малкъ, защото нѣма да има този наемъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Какъ се плащатъ тия наеми? Като раздѣляте дивизинитѣ, разбира се.

Министъръ генералъ Д. Николаевъ: Вие трѣбвате да дойдете по-рано да слушате, когато азъ говорѣхъ, а не да ме прѣкъсвате. Вие много знаете отъ Вашия юнкерски животъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Вие сте далечъ, за да ги знаете.

Министъръ генералъ Д. Николаевъ: Вие трѣбвате да слушате.

Д-ръ Н. Наковъ: По 5.000 л. наемъ давате. Едно бригадно управление, състояще се отъ трима души, заема цѣлъ апартаментъ и се дава голѣмъ наемъ. Защо? Дислокационни цѣли, бригадни цѣли, интендантски цѣли . . .

Министъръ генералъ Д. Николаевъ: Ето защо, г. г. народни прѣдставители, азъ ви моля да гласувате този законъ, защото той е отъ една необходимостъ за войската. Тази необходимостъ вие сами я знаете. Напротивъ, това се прави за улеснение въобще на бюджета, за да не ви се искатъ, както каза г. финансовиятъ министъръ, заеми, за да строите казарми.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Коста Сидеровъ.

К. Сидеровъ: Г-да! Въпросътъ, който ни занимава сега, не е тѣй маловаженъ, както искатъ да погледнатъ нѣкои на него. Слѣдъ малко азъ ще ви кажа защо. Не се искатъ само 390.000 л. Г. генералътъ не може да ни убѣди, че тая сума догодина или до слѣдующата година ще се намали. Ние съ този вотъ, който ще направимъ сега — обръщамъ вашето внимание — ще гласуваме, може-би, нѣколко милиона лева и ще вдигнемъ гласъ безъ да има нужда, безъ да ги знаемъ ние сега. Разбира се, нѣма да разрѣшаваме кредитъ отъ 3—4 милиона, но този законопроектъ стане ли единъ законъ, при послушнитѣ болшинства, каквито сѣ нашитѣ, не може никой да ме убѣди, че ще дойде нѣкой да го развали. Законътъ ще си остане. Значи, всѣка година ще се гласуватъ суми, и като тръгнете, споредъ както прѣдвижда сегашниятъ чл. 18 за отчетността по бюджета, отъ 150.000 л. нагорѣ, граница нѣма. Да каже г. генералътъ дѣ му е границата. Нѣма. Законътъ съществува, болшинството си е болшинство, билъ този или другъ министъръ, г. генералътъ, който ще бѣде тогавъ воененъ министъръ, ще каже: г-да, единъ и половина милионъ лева трѣбватъ и на основание на закона ще гласувате.

М. Златановъ: Отдѣ-накъдѣ „на основание на закона“? Законътъ ограничава по-голѣмия размѣръ.

К. Сидеровъ: Ще видимъ сега.

М. Златановъ: Законътъ туря повече години, за да не могатъ да гласуватъ повече. Отдѣ-накъдѣ казвате, че ще гласуваме единъ милионъ?

К. Сидеровъ: Азъ ще Ви кажа, г. Златановъ; покажете.

Ето какво казва г. генералътъ въ изложението на мотивитѣ: (Чете) „Понеже за постройка на нужнитѣ казарми, складове и домакински постройки ще е нужна засега една голѣма сума, съ която ще се прѣтовари държавното съкровище съ голѣми разходи, ако се отпусне наеднѣжъ и съ това ще стане неминуемо повишение на цѣнитѣ на строителни материяли и т. н.“ А тия разходи ще ставатъ въ продължение на нѣколко години. Това е казано въ мотивитѣ. А то води тамъ — на нѣколко милиона.

К. Мирски: 390.000 л. всѣка година.

К. Сидеровъ: Не, г. Мирски. 390.000 л. да бѣде, споредъ Васъ, но тѣ сѣ 400.000 л. крајгло.

Д-ръ Н. Наковъ: Тѣ се турватъ 390.253, като търговцитѣ, 39-55 л. за точностъ.

Н. Сидеровъ: Отдѣ се явява нужда непрѣмѣнно да се прѣдложи харченето на тая сума съ законъ? Какво прѣчи на военния министъръ, като човѣкъ, който стои най-близо до работата и се интересува за армията и за казармитѣ, когато засѣдава камарата, да прѣдложи една смѣтка, една обяснителна таблица, че слѣдующата година трѣбватъ 300 или 500.000 л.? Народното прѣдставителство ще прѣгледа и ще каже: одобрява, дава или не, както става и гласуването на другитѣ кредити. Това, което казвамъ азъ, говори и чл. 18 отъ закона за отчетността по бюджета, на основание на който нѣмате ни най-малко право да искате толкова кредитъ изеднѣжъ, защото въ тоя членъ отъ закона не се говори за законъ, а тамъ се говори за одобрение въ смисълъ, че се дава кредитъ на военния министъръ за такива и такива постройки. Въ чл. 15, г. генерале, се говори за законъ, но той говори за свършено други постройки, а тукъ, въ чл. 18, не може да се настоява, че трѣбва да има законъ.

К. Мирски: Прѣдварително одобрение какво значи? Специаленъ законъ.

Н. Сидеровъ: Това е едно прѣдварително одобрение, г. Мирски, стари законодателю и старши народенъ прѣдставителю отъ Варненската градска околия, както се изразявате вие. Това значи да се гласува единъ кредитъ, одобренъ отъ народното прѣдставителство. Това не значи, че се създава единъ законъ. Това говори членътъ: (Чете) „... се вписватъ въ бюджета само ако прѣдварително условията за размѣра на работитѣ, доставкитѣ и потребнитѣ за тѣхъ суми сж били одобрени отъ Народното събрание“ — това, което казахъ азъ прѣди малко. Г. военниятъ министъръ излага онази таблица, която бѣше приложена къмъ бюджетопроекта и ние, народното прѣдставителство, намираме, че трѣбва да се направи нѣщо. Гласуваме кредита. Нищо по-лесно отъ това, и това ще стане на основание чл. 18. А вие по този законъ, повтарямъ да кажа, нѣмате ни най-малко право да искате този законъ да се приложи. Попитайте камарата: дава ли ви кредитъ или не, и въпросътъ е свършенъ.

Зачекна се, че този въпросъ, е билъ разрѣшенъ въ бюджета. Вѣрно е, и сега ми се струва, че камарата е принудена да гласува. Азъ по този въпросъ говорихъ — който се интересува ще намѣри въ дневницитѣ — и казахъ, че понеже въ § 24 по бюджетопроекта е прѣдвидѣна една сума отъ 390.000 л., на основание на закона, обнародванъ въ „Държавенъ вѣстникъ“, а на мѣстото на нумера и на датата на закона имаше многооточие, тогава, по обясненията на г. министра на финанситѣ — г. Николаева нѣмаше — излѣзе, че ние този кредитъ не можемъ да гласуваме, защото законътъ не съществува; г. Ляпчевъ съ свойственото си движение искаше да умаловажи работата: размахна съ рѣцѣ, поусмихна се и ни каза: „Тия работи слабо ги разбирате“. А пъкъ сега какво казва г. финансовиятъ министъръ? Казва, че нѣмаше врѣме, а тогава казваше, че тия работи слабо сме ги разбирали. Азъ и тогава ви казахъ, че вие нѣмате право да искате отъ народното прѣдставителство този кредитъ при липса на законъ. Вие казахте, че не сме знаели, а сега и вие съзнавате, че нѣмало врѣме; признавате и сте съгласни, че законътъ трѣбва да съществува и тогава да искате отъ камарата кредитъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Значи, кредититѣ ще се даватъ, а законътъ ще се отложи да се вотира подиръ 5—6 години, когато бѣде проученъ този въпросъ.

Н. Сидеровъ: Азъ знаа, че и тогава доста спорѣ имахъ съ г. Ляпчева, да-ли разбирамъ или не. Ми се

струва, че много умъ не трѣбва, за да се разбере, че когато не съществува законъ, вие по силата на такъвъ въображаемъ законъ не можете да искате кредитъ. Г. Ляпчевъ ни окачества както винаги; получихме подарѣка, че не знаемъ. А сега, кой не е знаалъ, не знаа.

Сега, да кажемъ, че дотукъ всички сме на чисто, че формалността или прѣдписанието на закона е изпълнено. Никой нѣма да откаже нуждата отъ казарми, докогато съществува армията днесъ, каквато е и докогато има войници въ такъвъ съставъ. Нуждитѣ си вървятъ. Но доколкуто азъ съмъ ходилъ по градоветѣ, не мога да кажа, че у насъ нѣма казарми. Въ България има казарми. Идете въ Бѣла — нека отговори г. генералътъ — въ Бѣла има прѣкрасно здание. То е направено за войници. Отиде генералъ Савовъ и проводи една рота. Падна генералъ Савовъ, дойде генералъ Николаевъ, изтегли ротата не знаа кѣдѣ, и сега тая казарма нѣма войници и плачете за хигиенични здания. Имате ги. Идете и въ Елена. Въ Елена онова здание, което е поправено и подмазано, и сега не е лошо. Защо, напр., да се удовлетворява желанието на единъ Крушковъ отъ Бѣла, нѣкой си голѣмецъ отъ Бѣла? Савовъ, както винаги, е билъ съ разтворени рѣцѣ. Въ Бѣла се направи една казарма, която сега служи за лудница. За хатѣра на Йордана Йоновъ — хайде да направимъ казарма и въ Рахово. Сега вие се мъчите да прокарате същото. Шомъ е прѣмѣстена ротата въ Бѣла, не мога да си обясня, защо я мѣстите отъ тамъ; вие непрѣмѣнно хатѣра на нѣкого удовлетворявате. У насъ казармитѣ сж строени тѣй, затуй казвамъ, че за хатѣра на извѣстенъ дѣребей, властоимѣющъ, се прѣнасятъ двѣ роти отъ еди-кѣдѣ си. Приведете, казва, джанъмъ и у насъ нѣкоя рота, та и азъ да излѣза прѣдъ избирателитѣ си да се похваля, че съмъ имъ направилъ нѣкой грошъ алтъшъ-веришъ, както е случаятъ съ ротата въ Бѣла. Ако човѣкъ погледне, ще види, че казармитѣ сж налѣпени, като гнѣзда, навсѣдѣ изъ България. Вие казвате, че въ България нѣма казарми, и прави сте, защото, когато трѣбва да се събератъ всички части наедно, напр., на единъ полкъ всичкитѣ роти да сж на едно мѣсто, тогава ще трѣбва да прѣнасятъ казармитѣ, както Настратинъ ходжа е прѣнасялъ яхъритѣ — на колелета, и не ще можете ги събра.

Единъ послѣденъ въпросъ. Когато говорихме въ тайно засѣдание, азъ ви зачехнахъ и пакъ ще ви кажа това, че България има казарми, налѣпени като лѣстовичи гнѣзда, и прави сте, когато казвате, че не струватъ, защото тѣ сж правени за хатѣръ, необмислено, и това е работа на Военното министерство. Какъ да ви гласуваме този кредитъ? Ами същата работа се продължава, същата администрация имаме и днесъ, сжщитѣ хора днесъ разпореждатъ и пакъ сжщитѣ кефове и амбиции се удовлетворяватъ на голѣмцѣтѣ. Вие ми казвате: „Ами отдѣ знаете?“ За дислокация ни приказвате; Казанлъкъ, Карлово и пр. наредихте, като-че-ли въ всѣки градъ ще правите казарми. Ние знаемъ, че къмъ границата трѣбва да се правятъ казарми, но защо ви сж въ Карлово или Калюферъ да правите казарми? Прави щѣхте да бѣдете, ако строехте въ крайнитѣ пунктове 1—2 казарми, но не въ вѣтрѣшността на България, тамъ, дѣто нѣма нужда. Тукъ сме прави да говоримъ, защото всички части мѣстите на границата и, ако трѣбватъ жилища за войската, безспорно, тамъ трѣбва да ги направите.

Вие, г. г. народни прѣдставители, може да гласувате за кредита; въпросътъ е прѣдрѣшенъ; азъ знаа, че г. Манолъ Златановъ много бѣрза.

М. Златановъ: Разрѣшавате на камарата да гласува.

Д-ръ Н. Наковъ: Не разръшава, а, напротивъ, уважава мнѣнието на болшинството, защото е увѣренъ, че ще гласува.

Н. Сидеровъ: Изберете си, кога се е вършило беззаконие: да-ли сега, като гласуваме този законъ или когато гласувахме кредита, но увѣренъ съмъ, че въ единия и въ другия случай имаме грѣшка.

Н. Мирски: И тогава сте събрали.

Н. Сидеровъ: Не съмъ събркалъ, мене не можете да обвинявате; азъ съмъ говорилъ тогава повече отъ 15 минути, обърнете дневниците на Народното събрание. Говорихъ и на г. г. депутатитъ и на г. финансовия министъръ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Кръстье Мирски.

Н. Мирски: Г. Сидеровъ се лъже, като тълкува чл. 18 отъ закона за отчетността по бюджета въ смисълъ, че не трѣбвало специаленъ законъ, за да се прѣдприеме едно здание за цѣна повече отъ 150.000 л.

Н. Сидеровъ: Отворете закона и прѣгледайте чл. 18, че тогава говорете.

Н. Мирски: За доказателство на това, че въ чл. 18, дѣто се казва: „вписватъ се въ бюджета, само ако прѣдварителнитъ условия за размѣра на работитъ, доставкитъ и потребнитъ за тѣхъ суми сж били одобрени отъ Народното събрание“, сж думитъ „одобрени отъ Народното събрание“ се разбира да се издаде специаленъ законъ, служи наредбата въ другъ единъ членъ отъ закона за отчетността по бюджета, дѣто е казано, че постройката на здания сж цѣна до 50.000 л. се разръшава сж указъ, отъ което слѣдва, по argumentum a contrario, че постройката на здания сж цѣна повече отъ 50.000 л. не се разръшава сж указъ, а сж законъ и, слѣдователно, събркалъ е г. Сидеровъ, като е вдигналъ рѣка за онази сума, прѣди да се гласува законопроектъ, какво ще се направи сж нея.

Н. Сидеровъ: Не съмъ вдигналъ рѣка. Прочетете и чл. 15, тогава говорете — ще дойдете до моето заключение.

Д-ръ Н. Наковъ: Законъ не е имало, а кредитъ е исканъ.

Прѣдседателъ: Г. Наковъ! Вие се разправяте, като че се намирате въ Вашата квартира.

Д-ръ Н. Наковъ: Азъ зная кждѣ се намирамъ; зная и реда толкова, колкото и Вие го знаете.

Прѣдседателъ: Моля, тишина.

Турямъ на гласуване по принципъ законопроекта за направата на казарми и други войскови здания за нуждитъ на войската. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ този законопроектъ, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събранието приема.

Законопроектътъ ще се прати въ комисията.

Прѣдседателъ: Д-ръ П. Ораховацъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Има два законопроекта да приемемъ по принципъ и ще вдигнемъ засѣданието. Първиятъ е законопроектътъ за разпродаване находящата се въ държавнитъ складове каменна и морска соль.

Д. Драгиевъ: Моля, г. прѣдседателю, констатирайте, че нѣма съставъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Моля, тогава, прѣди да се вдигне засѣданието, да се приеме да имаме утрѣ засѣдание сж слѣдующия дневенъ редъ:

Първо четене на законопроектитъ: за разпродаване находящата се въ държавнитъ складове каменна и морска соль, и за допълнение и измѣнение нѣкои членове отъ закона за допълнение гербовия налогъ.

Трето четене на законопроектитъ: за измѣнение и допълнение на закона за благоустройството на населенитъ мѣста на Княжество България; за измѣнение и допълнение закона за държавнитъ и общински пѣтища; за разръшението на Пловдивския окръгъ и Каралийската община, Добришка околия, да сключатъ заемъ; за стипендиитъ и врѣмenniтъ помощи.

Второ четене на законопроекта за измѣнение и допълнение закона за гражданското сждопроизводство, и подирѣ да продължава останалиятъ дневенъ редъ отъ днесъ.

Прѣдседателъ: Пропуснахте прѣдложението на сливенския народенъ прѣдставителъ за измѣнение на чл. 55 отъ закона за пенситъ по гражданското и военното вѣдомства.

Министъръ А. Ляпчевъ: То не е пропуснато, защото е прието на първо четене.

Х. Дограмаджиевъ: Да се тури на второ четене.

Министъръ А. Ляпчевъ: На второ четене още не е рѣшено да дойде.

Х. Дограмаджиевъ: То е раздадено.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ ще моля да се остави дневниятъ редъ тѣй, както слѣдва.

Прѣдседателъ: По желанието на г. министъръ-прѣдседателя, е означено да се постави на дневенъ редъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Както обичате.

Прѣдседателъ: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ прѣдложения отъ г. министра на финанситъ дневенъ редъ, сж добавлението относително разглеждане и прѣдложението на сливенския народенъ прѣдставителъ по чл. 55 отъ закона за пенситъ, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събранието приема.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 9 ч. 30 м. вечеръта)

Секретаръ: Д. Митовъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гълъбовъ.